CHUNILAL GANDHI VIDYABHAVAN, SURAT

Shastri Dinmanishankar Pustak-Bhandara

No.: 683 Subject: Puranic lit.

Title: Brahmottara Khanda

Author: —

Scribe: —

Date of the work: —

Date of the Ms.: Śāke 1778

Place of the work: —

Place of the Ms.: —

Size: 9.5" by 6.3"

Extent: 94 foll.

Language: Sanskrit.

Script: Devanāgarī

Remarks: —

॥ अथब्रह्मोत्तरखंडप्रारंभः ॥ श्री ॥

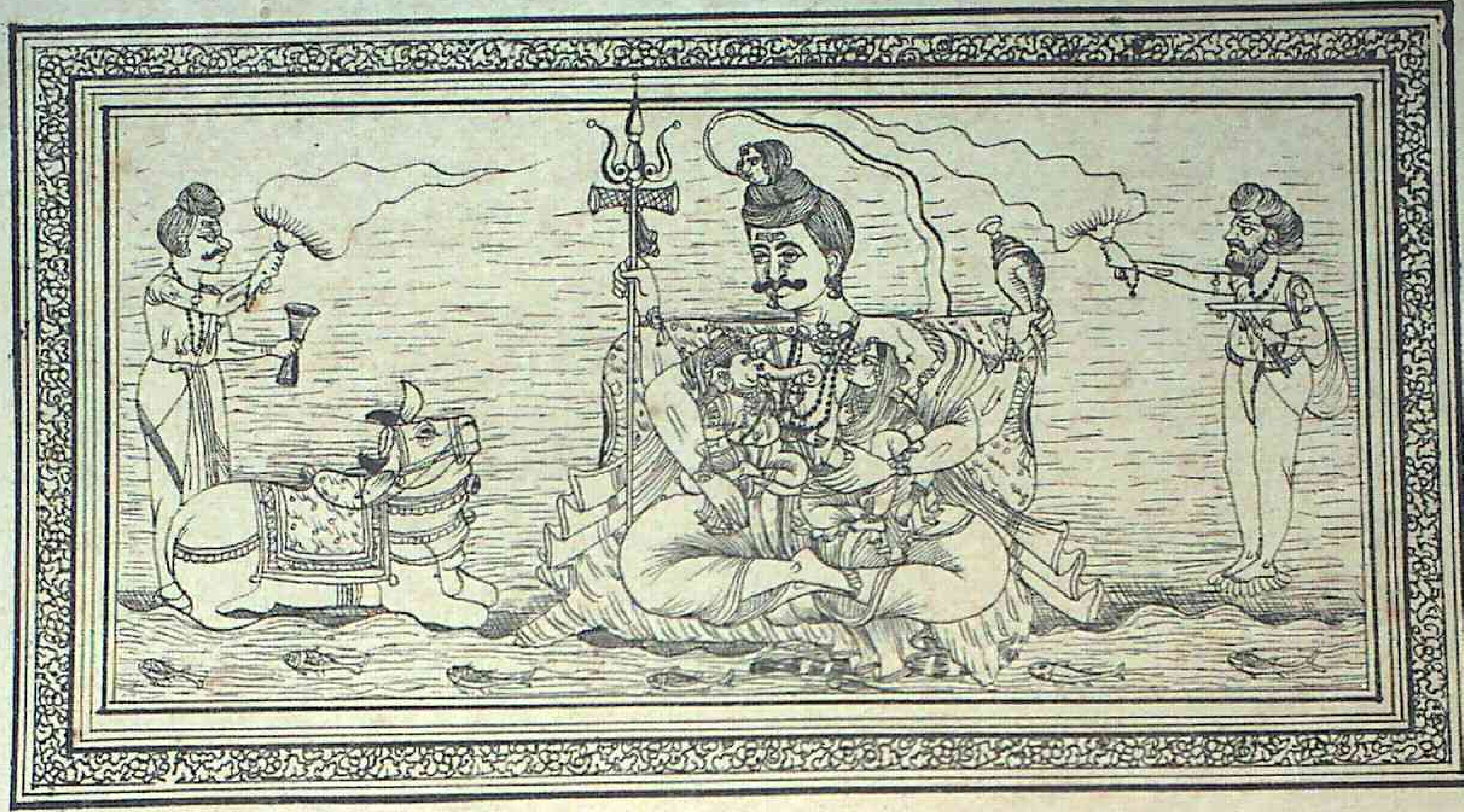

श्रीगणेशायनमः॥ ॥श्रीमदार्यादुर्गायैनमः॥ ॥श्रीभवानीशंकराभ्यांनमः॥ ॥ज्यो
तिर्मात्रस्वरूपायनिर्मलज्ञानचक्षुषे॥नमःशिवायशांतायब्रह्मणेलिंगमूर्त्तये॥१॥
ऋषयऊचुः॥ आख्यातंभवतासूतविष्णोर्माहात्म्यमुत्तमं॥समस्ताघहरंपुण्यंसमा
सेनश्रुतंचनः॥२॥इदानींश्रोतुमिच्छामोमाहात्म्यंत्रिपुरद्विषः॥तद्भक्तानांचमाहात्म्यम-
शेषाघहरंपरं॥३॥तन्मंत्राणांचमाहात्म्यंतथैवद्विजसत्तम॥तत्कथायाश्चतद्भक्तेःप्रभा
वमनुवर्णय॥४॥ सूतउवाच एतावदेवमर्त्यानांपरंश्रेयःसनातनं॥यदीश्वर-
कथायांवैजाताभक्तिरहैतुकी॥५॥अतस्तद्भक्तिलेशस्यमाहात्म्यंवर्ण्यतेमया॥अपि-
कल्पायुषानालंवक्तुंविस्तरतःक्वचित्॥६॥सर्वेषामपिपुण्यानांसर्वेषांश्रेयसामपि॥
सर्वेषामपियज्ञानांजपयज्ञःपरःस्मृतः॥७॥तत्रादौजपयज्ञस्यफलंस्वस्त्ययनंमहत्॥
शैवंषडक्षरंदिव्यंमंत्रमाहुर्महर्षयः॥८॥देवानांपरमोदेवोयथावैत्रिपुरांतकः॥मंत्राणां
परमोमंत्रस्तथासोयंषडक्षरः॥९॥एषपंचाक्षरोमंत्रोजनृणांमुक्तिदायकः॥संसेव्यतेमु
निश्रेष्ठैरशेषैःसिद्धिकांक्षिभिः॥अस्यैवाक्षरमाहात्म्यंनालंवक्तुंचतुर्मुखः॥श्रुतयोयत्र-
सिद्धांतंगताःपरमनिर्वृताः॥सर्वज्ञःपरिपूर्णश्चसच्चिदानंदलक्षणः॥सशिवोयत्ररमते

शैवेपंचाक्षरेशुभे ॥ १२ ॥ एतेनमंत्रराजेनसर्वोपनिषदात्मना ॥ लेभिरेमुनयः सर्वेपरंब्रह्म
निरामयं ॥ १३ ॥ नमस्कारेणजीवत्वंशिवेत्रपरमात्मनि ॥ यद्त्वैक्यंगतोमंत्रः परब्रह्ममयो
ह्यसौ ॥ १४ ॥ भवपाशनिबद्धानांदेहिनांहितकाम्यया ॥ ॐ नमः शिवायेतिमंत्रमाद्यंशि
वः स्वयं ॥ १५ ॥ किंतस्यबहुभिर्मंत्रैः किंतीर्थैः किंतपोध्वरैः ॥ यस्योंनमः शिवायेतिमंत्रो
हृदयगोचरः ॥ १६ ॥ तावद्भ्रमंतिसंसारेदारुणेदुःखसंकुले ॥ यावन्नोच्चारयंतीमंमंत्रं
देहभृतः सकृत् ॥ १७ ॥ मंत्राधिराजराजोयंसर्ववेदांतशेखरः ॥ सर्वज्ञाननिधानंचसो
यंचैवषडक्षरः ॥ १८ ॥ कैवल्यमार्गदीपोयमविद्यासिंधुवाडवः ॥ महापातकदावा-
ग्निः सोयंमंत्रःषडक्षरः ॥ १९ ॥ स्त्रीभिः शूद्रैश्चसंकीर्णैर्धार्यतेमुक्तिकांक्षिभिः ॥ ना-
स्यदीक्षानहोमश्चनसंस्कारोनतर्पणं ॥ २० ॥ नकालोनोपदेशश्चसर्वः शुचिरयंमनुः
॥ महापातकविच्छित्त्यैशिवइत्यक्षरद्वयं ॥ २१ ॥ अलंनमस्क्रियायुक्तोमुक्तयेपरिक-
ल्पते ॥ उपदिष्टः सद्गुरुणाजप्तः क्षेत्रेचपावने ॥ २२ ॥ सद्योयथेप्सितांसिद्धिंददातीति
किमद्भुतं ॥ सद्गुरुंहिसमाश्रित्यग्राह्योयंमंत्रनायकः ॥ २३ ॥ पुण्यक्षेत्रेषुजप्तव्यः स
द्यः सिद्धिंप्रयच्छति ॥ गुरवोनिर्मलाः शांताः साधवोमितभाषिणः ॥ २४ ॥ कामक्रोध

विनिर्मुक्ताः सदाचाराजितेंद्रियाः ॥ एतैः कारुण्यतोदत्तोमंत्रः क्षिप्रंप्रसिध्यति
॥ २५ ॥ क्षेत्राणिजपयोग्यानिसमासात्कथयाम्यहं ॥ प्रयागंपुष्करंरम्यंकेदारंसेतुबं-
धनं ॥ २६ ॥ गोकर्णंनैमिषारण्यंसद्यः सिद्धिकरंनृणां ॥ अत्रानुवर्ण्यतेसद्भिरितिहासः पु
रातनः ॥ २७ ॥ असकृद्वासकृद्वापिशृण्वतांमंगलप्रदः ॥ मथुरायांयदुश्रेष्ठोदाशार्हइ-
तिविश्रुतः ॥ २८ ॥ बभूवराजामतिमान्महोत्साहोमहाबलः ॥ शास्त्रज्ञोनयवाक्शूरो-
धैर्यवानमितद्युतिः ॥ २९ ॥ अप्रधृष्यः सुगंभीरोसंग्रामेष्वनिवर्तितः ॥ महारथोमहेष्वासो
नानाशास्त्रार्थकोविदः ॥ ३० ॥ वदान्योरूपसंपन्नोयुवालक्षणसंयुतः ॥ सकाशीराजत
नयामुपयेमेवराननां ॥ ३१ ॥ कांतांकलावतींनामरूपशीलगुणान्वितां ॥ कृतोद्वाहः सरा-
जेंद्रः संप्राप्यनिजमंदिरं ॥ ३२ ॥ रात्रौतांशयनारूढांसंगमायतदाह्वयत् ॥ सास्वभ
र्त्रासमाहूताबहुशः प्रार्थितासति ॥ ३३ ॥ नबबंधमनस्तस्मिन्नचागच्छत्तदंतिकं ॥ संग
माययदाहूतानागतानिजवल्लभा ॥ ३४ ॥ बलादाहर्तुकामस्तामुदतिष्ठन्महीपतिः ॥
मामास्पृशमहाराजकारणज्ञांव्रतेस्थितां ॥ ३५ ॥ धर्माधर्मौविजानासिमाकार्षीः साहसं
मयि ॥ कंचित्प्रियेणमनुकंपयेदोचतेनुमनीषिणां ॥ ३६ ॥ दंपत्योः प्रीतियोगेनसंगमः-

प्रीतिवर्द्धनः॥प्रियंयदामेजायेततदासंगस्तुतेमयि॥काप्रीतिःकिंसुखंपुंसांबलाद्भो
गेनयोषितां॥अप्रीतांरोगिणींनारीमंतर्वत्नींधृतव्रतां॥३८॥रजस्वलामकामांचन
कामेतबलात्पुमान्॥प्रीणनंलालनंपोषंरंजनंमार्दवंदयां॥३९॥कृत्वावधूमुपगमेद्यु
वतींप्रेमवान्पतिः॥युवतीकुसुमेचैवविधेयंसुखमिच्छता॥४०॥इत्युक्तोपितया
साध्व्यासराजास्मरविह्वलः॥बलादाकृष्यतांहस्तेपरिरेभेरिरंसया॥४१॥तांस्पृ
ष्टमात्रांसहसातप्तायःपिंडसन्निभां॥निर्दहंतीमिवात्मानंतत्याजभयविह्वलः॥
४२॥ राजोवाच अहोसुमहदाश्चर्यमिदंदृष्टंतवप्रिये॥कथमग्निसमंजातंवपुः
पल्लवकोमलं॥४३॥इत्थंसुविस्मितोराजाभीतासाराजवल्लभा॥प्रत्युवाचविह-
स्यैनंविनयेनशुचिस्मिता॥४४॥ राज्ञ्युवाच राजन्ममपुराबाल्येदुर्वासामुनि
पुंगवः॥शैवींपंचाक्षरींविद्यांकारुण्येनोपदिष्टवान्॥४५॥तेनमंत्रानुभावेनममांगंक
लुषोज्झितं॥स्प्रष्टुंनशक्यतेपुंभिःसपापैर्दैववर्जितैः॥४६॥त्वयाराजप्रकृतिना-
कुलटागणिकादयः॥मदिरास्वादनिरतानिषेव्यंतेसदास्त्रियः॥४७॥नस्नानंक्रि-
यतेनित्यंनमंत्रोजाप्यतेशुचिः॥नाराध्यतेत्वयेशानःकथंमांस्प्रष्टुमर्हसि॥४८॥ रा

जोवाच तांसमाख्याहिसुश्रोणिशैवींपंचाक्षरींशुभां॥विद्याविध्वस्तपापोहंत्व-
यीच्छामिरतिंप्रिये॥४९॥ राज्ञ्युवाच नाहंतवोपदेशंवैकुर्यांममगुरुर्भवान्॥उ
पास्वगुरुंराजन्गर्गंमंत्रविदांवरं॥५०॥ सूतउवाच इतिसंभाष्यमाणौतौ
दंपतीगर्गसन्निधिं॥प्राप्यतच्चरणौमूर्ध्नाववंदातेकृतांजली॥५१॥अथराजागुरुं-
प्रीतमभिपूज्यपुनःपुनः॥समाचष्टविनीतात्मारहस्यात्ममनोरथं॥५२॥ राजो
वाच कृतार्थमांकुरुगुरोसंप्राप्तंकरुणार्द्रधीः॥शैवींपंचाक्षरींविद्यामुपदेष्टुंत्व
मर्हसि॥५३॥अनाज्ञातंयदाज्ञातंयत्कृतंराजकर्मणा॥तत्पापंयेनशुध्येततन्मं
त्रंदेहिमेगुरो॥५४॥एवमभ्यर्थितोराज्ञागर्गोब्राह्मणपुंगवः॥तौनिनायमहापु-
ण्यंकालिंद्यास्तटमुत्तमं॥५५॥तत्रपुण्यतरोर्मूलेनिषण्णोथगुरुःस्वयं॥पुण्य
तीर्थजलेस्नातंराजानंसमुपोषितं॥५६॥प्राङ्मुखंचोप वेश्याथनत्वाशिवपदां
बुजं॥तन्मस्तकेकरंन्यस्यददौमंत्रंशिवात्मकं॥५७॥तन्मंत्रधारणादेवतस्मुनेर्हं
स्तसंगमात्॥निर्ययुस्तस्यवपुषोवायसाःशतकोटयः॥५८॥तेदग्धपक्षाःक्रोशं-
तोनिपतंतोमहीतले॥भस्मीभूतास्ततःसर्वेदृश्यंतेस्मसहस्रशः॥५९॥दृष्ट्वातद्वा

ब्र॰खं॰ यसकुलंदत्वमानंसविस्मितौ॥राजाचराजमहिषीतंगुरुंपर्यपृच्छतां॥६०॥ गुरुरुवाच अ॰
३ राजन्भवसहस्रेषुभवतापरिधावता॥संचितानिदुरंतानिसंतिपापान्यनेकशः॥६१॥ते १
षुजन्मसहस्रेषुयानिपुण्यानिसंतिते॥तेषामाधिक्यतःक्वापिजायतेपुण्ययोनिषु॥६२॥
तथापापीयसींयोनिंक्वचित्पापेनगच्छति॥साम्येपुण्यान्ययोश्चैवमानुषींयोनिमाप्नुवान्
॥६३॥शैवीपंचाक्षरीविद्यायदातेहृदयंगता॥अघानांकोटयस्त्वत्तःकाकरूपेणनिर्ग-
ताः॥६४॥कोटयोब्रह्महत्यानामगम्यागम्यकोटयः॥भवकोटिसहस्रेषुयेन्येपातकरा
शयः॥६५॥क्षणाद्भस्मीभवंत्येवशैवेपंचाक्षरेधृते॥आसंस्त्ववाद्यराजेंद्रदग्धाःपातकं-
कोटयः॥६६॥अनयासहपूतात्माविहरस्वयथासुखं॥इत्याभाष्यमुनिश्रेष्ठस्तंमंत्रमुप-
दिश्यच॥६७॥ताभ्यांविस्मितचित्ताभ्यांसहितःस्वगृहंययौ॥गुरुवर्यमनुज्ञाप्यमुदितौ
तौचदंपती॥६८॥ततःस्वभवनंप्राप्यरेजतुस्तमहाद्युती॥राजाहृष्टःसमाश्लिष्यपत्नींचंद
नशीतलां॥६९॥संतोषंपरमंलेभेनिःस्वःप्राप्ययथाधनं॥अशेषवेदोपनिषत्पुराणशास्त्रावतं
सोयमघांतकारी॥पंचाक्षरस्यैवमहाप्रभावोमयासमासात्कथितोवरिष्ठः॥७०॥ इतिश्रीस्कं ३
दपुराणेब्रह्मोत्तरखंडेपंचाक्षरवर्णनंनामप्रथमोऽध्यायः॥१॥ सूतउवाच अथान्यदपि-

वक्ष्यामिमाहात्म्यंत्रिपुरद्विषः॥श्रुतमात्रेणयेनाशुछिद्यंतेसर्वसंशयाः॥१॥अतःपरत
रंनास्तिकिंचित्पापविशोधनं॥सर्वानंदकरंश्रीमत्सर्वकामार्थसाधनं॥२॥दीर्घायुर्वि-
जयारोग्यभुक्तिमुक्तिफलप्रदं॥यदनन्येनभावेनमहेशाराधनंपरं॥३॥आर्द्राणामपि
शुष्काणामल्पानांमहतामपि॥एतदेवविनिर्दिष्टंप्रायश्चित्तमथोत्तमं॥सर्वकालेप्यभे
घानामघानांभयकारणं॥महामुनिविनिर्दिष्टैःप्रायश्चित्तैरथोत्तमैः॥५॥इदमेवपरं-
श्रेयःसर्वशास्त्रविनिश्चितं॥यद्भक्त्यापरमेशस्यपूजनंपरमोदयं॥६॥जानताजान-
तावापियेनकेनापिहेतुना॥यत्किंचिदपिदेवायकृतंकर्मविमुक्तिदं॥७॥माघेकृष्णा-
चतुर्दश्यामुपवासोतिदुर्लभः॥तत्रापिदुर्लभंमन्येरात्रौजागरणंनृणां॥८॥अतीवदु
र्लभंमन्येशिवलिंगस्यदर्शनं॥सुदुर्लभतरंमन्येपूजनंपरमेशितुः॥९॥भवकोटिश
तोत्पन्नपुण्यराशिविपाकतः॥लभ्यतेवापुनस्तत्रबिल्वपत्रार्चनंविभोः॥१०॥वर्षा-
णामयुतंयेनस्नातंगंगासरिज्जले॥सकृद्बिल्वार्चनेनैवतत्फलंलभतेनरः॥११॥-
यानियानितुपुण्यानिलीनानीहयुगेयुगे॥माघेसितचतुर्दश्यांतानितिष्ठंतिकृत्स्न
शः॥१२॥एतामेवप्रशंसंतिलोकेब्रह्मादयःसुराः॥मुनयश्चवसिष्ठाद्यामाघेऽसि

तच्चतुर्दशी॥१३॥अत्रोपवासः केनापिकृतः क्रतुशताधिकः॥रात्रौजागरणंपुण्यं
कल्पकोटितपोधिकं॥१४॥एकेनबिल्वपत्रेणशिवलिंगार्च्चनंकृतं॥त्रैलोक्यस्यतु
पुण्यस्यकोवासादृश्यमिछति॥१५॥अत्रानुवर्ण्यतेगाथापुण्यापरमशोभना॥गो
पनीयापिकारुण्याद्गौतमेनप्रकाशिता॥१६॥इक्ष्वाकुवंशजः श्रीमानास्ते परमधा
र्मिकः॥आसीन्मित्रसहोनामश्रेष्ठः सर्वधनुर्भृतां॥१७॥सराजासकलास्त्रज्ञः शास्त्र
ज्ञः श्रुतिपारगः॥वीरोत्यंतबलोत्साहोनित्योद्योगीदयानिधिः॥१८॥पुण्यानामिव
संघातस्तेजसामिवपंजरः॥आश्चर्याणामिवक्षेत्रंयस्यमूर्त्तिर्विराजते॥१९॥हृद-
यंदययाक्रांतंश्रियाक्रांतंचतद्वपुः॥चरणौयस्यसामंतचूडामणिमरीचिभिः॥२०
॥एकदामृगयाकेलिलोलुपः समहीपतिः॥विवेशमहदरण्यंघोरंबलेनमहतावृतः॥
२१॥तत्रविव्याधविशिखैः शार्दूलान्गवयान्मृगान्॥गुरूनव राहान्महिषान्मृगेंद्रा
नपिभूरिशः॥२२॥सरथीमृगयासक्तोगहनदंशितश्चरन्॥कमपिज्वलनाकारं-
निजघाननिशाचरं॥२३॥तस्यानुजः शुचाविष्टोदृष्ट्वादूरेतिरोहितः॥भ्रातरंनिहतं ४
दृष्ट्वाचिंतयामासचेतसा॥२४॥नन्वेषराजादुर्द्धर्षोदेवानांरक्षसामपि॥छद्मनैवप्रजे

तव्योममशत्रुर्नचान्यथा॥२५॥इतिव्यवसितः पापोराक्षसोमनुजाकृतिः॥आससा
दनृपश्रेष्ठमुत्पातइवमूर्त्तिमान्॥२६॥तंविनम्राकृतिंदृष्ट्वाभृत्यतांकर्त्तुमागतं॥चक्रे
महानसाध्यक्षमज्ञानात्समहीपतिः॥२७॥अथतस्मिन्वनेराजाकिंचित्कालंविहृत्य
सः॥निवृत्तोमृगयांहित्वास्वपुरींपुनराययौ॥२८॥तस्यराजेंद्रमुख्यस्यमदयंती-
तिनामतः॥दमयंतीनलस्येवविदितावल्लभासती॥२९॥ततोस्मिन्समयेराजानि
मंत्र्यमुनिपुंगवं॥वसिष्ठंगृहमानिन्येसंप्राप्तेपितृवासरे॥३०॥रक्षसासूदरूपेणसं
मिश्रितनरामिषं॥शाकामिषंपुरः क्षिप्तंदृष्ट्वागुरुरथाब्रवीत्॥३१॥धिग्धिङ्नरा-
मिषंराजंस्त्वयैतच्छद्मकारिणा॥खलेनोपहृतंमेद्यअतोरक्षोभविष्यसि॥३२॥रक्षः कृ
तमविज्ञायशप्त्वैवंसगुरुस्ततः॥पुनर्विमृश्यतंशापंचकारद्वादशाब्दिकं॥३३॥राजापि
कोपितः प्राहयदिदंमेनचेष्टितं॥नज्ञातंचवृथाशप्तोगुरुंचैवशपाम्यहं॥३४॥इत्यपोंज
लिनादायगुरुंशप्तुंसमुद्यतः॥पतित्वापादयोस्तस्यमदयंतीन्यवारयत्॥३५॥ततोनि
वृत्तः शापात्तुतस्यावचनगौरवात्॥तच्चाजपादयोरंभः पादौकल्मषतांगतौ॥३६॥क-
ल्मषांघ्रिरितिख्यातस्ततः प्रभृतिपार्थिवः॥बभूवगुरुशापेनराक्षसोवनगोचरः॥३७॥

सविभ्रद्राक्षसंरूपंकालांतकयमोपमं॥चखादविविधान्जंतून्मानुषादीन्वनेचरः॥३८
सकृदाचिद्दनेक्कापिरममाणौकिशोरकौ॥अपश्यदंतकाकारौनवोढौमुनिदंपती॥३९॥
राक्षसोमानुषाहारः किशोरंमुनिनंदनं॥जग्धुंजग्राहशापांतोव्याघ्रोमृगशिशुंयथा
॥४०॥रक्षोगृहीतंभर्त्तारंदृष्ट्वाभीताथतत्प्रिया॥उवाचकरुणंबालाक्रंदतीभृशवेपिता
॥४१॥भोभोमामाकृथाःपापंसूर्यवंशयशोधर॥मदयंतीपतिस्त्वंहिराजेंद्रोनतुराक्षसः
॥४२॥नखादममभर्त्तारंप्राणात्प्रियतमंप्रभो॥आर्त्तानांशरणार्त्तानांत्वमेवहियतो
गतिः॥४३॥पापानामिवसंघातैःकिंमेदुष्टैर्जडासुभिः॥देहेनचातिभारेणविनाभ
र्त्रामहात्मना॥४४॥मलीमसेनपापेनपांचभौतेनकिंसुखं॥बालोयंवेदविछांतस्त
पस्वीबहुशास्त्रवित्॥४५॥अतोस्यप्राणदानेनजगद्रक्षात्वयाकृता॥कृपांकुरुम-
हाराजबालायांब्राह्मणस्त्रियां॥४६॥अनाथकृपणार्तेषुसघृणाःखलुसाधवः॥-
इत्थमभ्यर्थितःसोपिपुरुषादःसनिर्घृणः॥४७॥चखादशिरउत्कृत्यविप्रपुत्रंदुराश
यः॥अथसाध्वीकृशादीनाविलप्यभृशदुःखिता॥४८॥आहृत्यभर्त्तुरस्थीनिचित्तां
चक्रेयथोल्बणां॥भर्त्तारमनुगच्छंतीसंविशंतीहुताशनं॥४९॥राजानंराक्षसाकारंशा

पास्त्रेणजघानतं॥रेरेपार्थिवपापात्मंस्त्वयामेभक्षितः पतिः॥५०॥अतःपतिव्रताया-
स्त्वंशापंभुंक्ष्वयथोल्बणं॥अद्यप्रभृतिनारीषुयदात्वमपिसंगतः॥५१॥तदामृतिस्तवेत्यु-
क्त्वाविवेशज्वलनंसती॥अनपत्यःसनिर्विण्णोराज्यभोगेषुपार्थिवः॥५२॥विसृज्यस-
कलांलक्ष्मींययौभूयोपिकाननं॥सूर्यवंशप्रतिष्ठित्यैवसिष्ठोमुनिसत्तमः॥५३॥तस्यामु
त्पादयामासमदयंत्यांसुतोत्तमं॥विसृष्टराज्योराजापिविचरंत्सकलांमहीं॥५४॥आ-
यांतींपृष्ठतोपश्यत्पिशाचींघोररूपिणीं॥साहिमूर्त्तिमतीघोराब्रह्महत्यादुरत्यया॥-
५५॥यदासौशापविभ्रष्टोमुनिपुत्रमभक्षयत्॥तेनात्मकर्मणायांतींब्रह्महत्यांसपृष्ठ
तः॥५६॥बुबुधेमुनिवर्याणामुपदेशेनभूपतिः॥तस्यानिर्वेदमन्विछन्राजानिर्विण्ण
मानसः॥५७॥नानाक्षेत्राणितीर्थानिचचारबहुवत्सरं॥यदासर्वेषुतीर्थेषुस्नात्वा-
पिचमुहुर्मुहुः॥५८॥ननिवृत्ताब्रह्महत्यामिथिलायांययौतदा॥बाह्योद्यानगतस्त
स्याश्चिंतयापरयार्दितः॥५९॥ददर्शमुनिमायांतंगौतमंविमलाशयं॥हुताशन-
मिवाशेषतपस्विजनसेवितं॥६०॥विवस्वंतमिवात्यंतंघनदोषातमोनुदं॥शशां-
कमिवनिःशंकमवदातगुणोदयं॥६१॥महेश्वरमिवश्रीमद्द्विजराजकलाधरं॥

शांतंशिष्यगणोपेतंतपसामेकभाजनं ॥ ६२॥ उपसृत्यसराजेंद्रः प्रणनाममुहुर्मु
हुः॥गौतमोपिमुनिश्रेष्ठोराजानंरविवंशजं ॥ ६३॥ अभिनंद्यमुनिःप्रीत्यासस्मितं
समभाषत॥ गौतमउवाच कच्चित्तेकुशलंराजन्कच्चित्तेपदमव्ययं॥६४
॥कुशलिन्यःप्रजाः कच्चिदवरोधजनोपिवा॥किमर्थमिहसंप्राप्तोविसृज्यसक
लांश्रियं॥६५॥किंचध्यायसिभोराजन्दीर्घमुष्णंचनिःश्वसन्॥ राजोवाच
सर्वेकुशलिनोब्रह्मन्वयंत्वदनुकंपया॥६६॥राज्ञामुत्तमवंश्यानांब्रह्मायत्ताहिसं
पदः॥किंतुमांबाधतेत्वेषापिशाचीघोररूपिणी॥६७॥अलक्षितासदपरैर्भर्त्सयं-
तीपदेपदे॥यन्मयाशापदग्धेनकृतमंहोदुरत्ययं॥६८॥नशांतिर्जायतेतस्यप्रायश्चि
त्तसहस्रकैः॥इष्टाश्चविविधायज्ञाः कोशसर्वस्वदक्षिणाः॥६९॥सरित्सरांसिरम्या
तानियानिपूज्यानिभूतले॥निषेवितानिसर्वाणिक्षेत्राणिभ्रमतामया॥७०॥ज-
प्तान्यखिलमंत्राणिध्याताःसकलदेवताः॥मयात्रतानिचीर्णानिपर्णमूलफला-
शिना॥७१॥तानिसर्वाणिकुर्वंतिस्वस्थंमांनकदाचन॥अद्यमेजन्मसाफल्यंसंप्रा ६
प्तमिवलक्ष्यते॥७२॥यस्यसंदर्शनादेवममात्मानंदभागभूत्॥अन्विछंल्लभतेक्वा

पिवर्षपूगैर्मनोरथं॥७३॥इत्येवंजनवादोपिसंप्राप्तोमयिसत्यतां॥आजन्मसंचि
तानांतुपुण्यानामुदयोदये॥७४॥यद्भवान्भवभीतानांत्रातानयनगोचरः॥क-
स्माद्देशादिहायातोभवान्भवभयापहः॥७५॥दूरभ्रमणविश्रांतंशंकेत्वामिह
चागतं॥दृष्ट्वाश्चर्यमिवात्यर्थंमुदितोसिसुखश्रिया॥७६॥आनंदयसिमेचेतः
प्रेम्णासंभाषणादिव॥अयमेतवपादाब्जंशरणस्यकृतैनसः॥७७॥शांतिंकुरु
महाभागयेनाहंसुखमाप्नुयां॥इतितेनसमादिष्टोगौतमः करुणानिधिः॥-
७८॥समादिदेशघोराणामघानांसाधुनिष्कृतिं॥ गौतमउवाच साधु-
राजेंद्रधन्योसिमहाघेभ्योभयंत्यज॥७९॥शिवेत्रातरिभक्तानांक्वभयंशरणै-
षिणां॥शृणुराजन्महाभागक्षेत्रमन्यत्प्रतिष्ठितं॥८०॥महापातकसंहारिगो
कर्णाख्यंमनोरमं॥तत्रस्थितिर्नपापानांमहद्भ्योमहतामपि॥८१॥स्मृतोवा-
शेषपापघ्नोयत्रसंनिहितःशिवः॥यथाकैलासशिखरेयथाचांबरमूर्धनि॥
८२॥निवासोनिश्चितःशंभोस्तथागोकर्णमंडले॥नाग्निनानशशांकेननतारा
ग्रहनायकैः॥८३॥तमोनिस्तीर्यतेसम्यग्यथासवितृदर्शनात्॥तथैवनेतरै-

स्तीर्थैर्नचक्षेत्रैर्मनोरमैः॥ ८४॥ सद्यःपापविशुद्धिः स्याद्यथागोकर्णदर्शनात्॥ अपिपाप-
शतंकृत्वाब्रह्महत्यादिमानवः॥ ८५॥ सकृत्प्रविश्यगोकर्णंनबिभेतित्यघात्कचित्॥
तत्रसर्वेमहात्मानस्तपसाशांतिमागताः॥ ८६॥ इंद्रोपेंद्रविरिंच्याद्यैःसेव्यतेसिद्धिकां-
क्षिभिः॥ तत्रैकेनदिनेनापियत्कृतंव्रतमुत्तमं॥ ८७॥ तदन्यत्राब्दलक्षेणकृतंभवतित-
त्समं॥ यत्रेंद्रब्रह्मविष्ण्वादिदेवानांहितकाम्यया॥ ८८॥ महाबलाभिधानेनदेवःसंनि
हितःस्वयं॥ घोरेणतपसालब्धंरावणाख्येनरक्षसा॥ ८९॥ तल्लिंगंस्थापयामासगोक
र्णेगणनायकः॥ इंद्रोब्रह्मामुकुंदश्चविश्वेदेवामरुद्गणाः॥ ९०॥ आदित्यावसवोद-
स्रौशशांकश्चदिवाकरः॥ एतैर्विमानगैःप्रायोदेवास्तेसहपार्षदैः॥ ९१॥ पूर्वद्वारंनिषे
वंतेदेवदेवस्यशूलिनः॥ योन्योमृत्युःस्वयंसाक्षाच्चित्रगुप्तश्चपावकः॥ ९२॥ पितृभिः
सहरुद्रैश्चदक्षिणद्वारमाश्रिताः॥ वरुणःसरितांनाथोगंगादिसरितांगणैः॥ ९३॥
आसेवतेमहादेवंपश्चिमद्वारमाश्रितः॥ तथावायुःकुबेरश्चदेवेशीभद्रकर्णिका॥
९४॥ मातृभिश्चंडिकाद्याभिरुत्तरद्वारमाश्रिताः॥ विश्वावसुश्चित्ररथश्चित्रसेनो- ७
महाबलः॥ ९५॥ सहगंधर्ववर्गैश्चपूजयंतिमहाबलं॥ रंभाघृताचीमेनाचपूर्वचित्ति

स्तिलोत्तमा॥ ९६॥ नृत्यंतिपुरतःशंभोरुर्वश्याद्याःसुरस्त्रियः॥ वसिष्ठःकश्यपःक-
ण्वोविश्वामित्रोमहातपाः॥ ९७॥ जैमिनिश्चभरद्वाजोजाबालिःक्रतुरंगिराः॥ एतेव-
यंचराजेंद्रसर्वेब्रह्मर्षयोमलाः॥ ९८॥ देवंमहाबलंभक्त्यासमंतात्पर्युपास्महे॥ म-
रीचिनासहात्रिश्चदक्षाद्याश्चमुनीश्वराः॥ ९९॥ सनकाद्यामहात्मानउपविष्टाउपा
सते॥ तथैववसुनयःसाध्याअजिनांबरधारिणः॥ १००॥ दंडिनोव्रतमुंडाश्चस्नातका
ब्रह्मचारिणः॥ त्वगस्थिमात्रावयवास्तपसादग्धकिल्बिषाः॥ १०१॥ सेवंतेपरयाभ
क्त्यादेवदेवंपिनाकिनं॥ तथादेवाःसगंधर्वाःपितरःसिद्धचारणाः॥ १०२॥ विद्या-
धराःकिंपुरुषाःकिंनरागुह्यकाःखगाः॥ नानापिशाचावेतालादैतेयाश्चमहाब-
लाः॥ १०३॥ नानाविभवसंपन्नानानाभूषणवाहनाः॥ विमानैःसूर्यसंकाशैरग्नि-
वर्णैःशशिप्रभैः॥ १०४॥ विद्युत्पुंजनिभैरन्यैःसमंतात्परिवारितं॥ प्रस्तुवंतिप्रगा
यंतिपठंतिप्रणमंतिच॥ १०५॥ प्रनृत्यंतिप्रहृष्यंतिगोकर्णेपृथिवीपते॥ लभंते-
भीप्सितान्कामान्रमंतेचयथासुखं॥ १०६॥ गोकर्णसदृशंक्षेत्रंनास्तिब्रह्मांड-
गोलके॥ तत्रघोरंतपस्तप्तमगस्त्येनमहात्मना॥ १०७॥ तथासनत्कुमारेणप्रयत्न

तस्कृतैरपि॥अग्निनादेववर्येणकंदर्पेणचपार्थिव॥१०८॥तथादेव्याभद्रकाल्या
शिशुमारेणधीमता॥दुर्मुखेनफणींद्रेणमणिनागाह्वयेनच॥१०९॥बिभीषणेन
पुण्येनतपस्तसंमहात्मना॥एतेचान्येचगीर्वाणाःसिद्धदानवमानवाः॥११०॥गो
कर्णेदेवदेवेशंशिवमाराध्यभक्तितः॥स्वनामकानिलिंगानिस्थापयित्वासहस्र
शः॥१११॥लेभिरेपरमांसिद्धिंतथातीर्थानिचक्रिरे॥अत्रस्थानानिसर्वेषांदेवानां
संतिपार्थिव॥११२॥विष्णोश्चदेवदेवस्यब्रह्मणःपरमेष्ठिनः॥कार्तिकेयस्यवी
रस्यगजवक्त्रस्यचाघन॥११३॥धर्मस्यक्षेत्रपालस्यदुर्गायाश्चमहामते॥गोक-
र्णेशिवलिंगानिविद्यंतेकोटिकोटिशः॥११४॥असंख्यातानितीर्थानितिष्ठंतिच
पदेपदे॥बहुनात्रकिमुक्तेनगोकर्णस्थानिपार्थिव॥११५॥सर्वाण्यस्मानिलिंगा
नितीर्थान्यंभांसिसर्वशः॥गोकर्णेशिवलिंगानांतीर्थानामपिभूरिशः॥११६॥
गीयतेमहिमाराजन्पुराणेषुमहर्षिभिः॥गोकर्णेकोटितीर्थेंचतीर्थानांमुख्यतां
गतं॥११७॥सर्वेषांशिवलिंगानांसार्वभौमोमहाबलः॥कृतेमहाबलश्वेतस्त्रेता
यामतिलोहितः॥११८॥द्वापरेपीतवर्णश्चकलौश्यामोभविष्यति॥आक्रांतंस

प्तपातालंकुर्वन्नपिमहाबलः॥११९॥प्राप्तेकलियुगेघोरेमृदुतामुपयास्यति॥प-
श्चिमांबुधितीरस्थंगोकर्णक्षेत्रमुत्तमं॥१२०॥ब्रह्महत्यादिपापानिदहतीतिकिम-
द्भुतं॥येचात्रब्रह्महंतारोयेचभूतद्रुहःशठाः॥१२१॥येसर्वगुणहीनाश्चपरदाररता
श्चये॥येदुर्वृत्तादुराचारादुःशीलाःकृपणाश्चये॥१२२॥लुब्धाःक्रूराःखलामू-
ढास्तेनाश्चैवातिकामिनः॥तेसर्वेप्राप्यगोकर्णंस्नात्वातीर्थजलेषुच॥१२३॥-
देवंमहाबलंदृष्ट्वाप्रयाताःशांकरंपदं॥तत्रपुण्यासुतिथिषुपुण्यर्क्षेपुण्यवास
रे॥१२४॥येर्चयंतिमहेशानंतेरुद्रास्युर्नसंशयः॥यदाकदाचिद्गोकर्णंयोवाको
वापिमानवः॥१२५॥प्रविश्यपूजयेदीशंसगच्छेद्ब्रह्मणःपदं॥रवींदुसौम्यवारे
षुयदादर्शोभविष्यति॥१२६॥तदाजलनिधौस्नानंदानंचपितृतर्पणं॥शिवपूजा
जपोहोमोव्रतचर्याद्विजार्चनं॥१२७॥यत्किंचिद्वाकृतंकर्मतदनंतफलप्रदं॥
व्यतीपातादियोगेषुरविसंक्रमणेषुच॥१२८॥महाप्रदोषवेलासुशिवपूजावि-
मुक्तिदा॥अथैकांतंप्रवक्ष्यामितिथिंपार्थिवमुक्तिदां॥१२९॥यस्यांकिलमहा
व्याधोलेभेशंभोःपरंपदं॥माघमासेमहापुण्यायासाकृष्णाचतुर्दशी॥१३०॥

शिवलिंगंबिल्वपत्रंदुर्लभंहिचतुष्टयं ॥ अहोबलवतीमायाययाशैवीमहाति
थिः॥१३१॥ नोपोष्यतेजनैर्मूढैर्महामूकैरिवत्रयी ॥ उपवासोजागरणंसन्नि-
धिःपरमेशितुः॥गोकर्णेशिवलोकस्यनृणांसोपानपद्धतिः॥ शृणुराजन्नहम
पिगोकर्णाद्धुनागतः॥१३३॥ उपास्यैनांशिवतिथिंविलोक्यचमहोत्सवं ॥अ
स्यांशिवतिथौसर्वेमहोत्सवदिदृक्षवः॥१३४॥आगताःसर्वदेशेभ्यश्चातुर्व-
र्ण्यामहाजनाः॥ स्त्रियोवृद्धाश्चबालाश्चचतुर्थाश्रमवासिनः॥१३५॥आग-
त्यदृष्ट्वादेवेशंलेभिरेकृतकृत्यतां॥अथाहमप्यमीशिष्याऋषयश्चतथापरे॥
१३६॥राजर्षयश्चराजेंद्रसनकाद्याःसुरर्षयः॥स्नात्वासर्वेषुतीर्थेषुसमुपा-
स्यमहाबलं॥१३७॥ लब्ध्वाचजन्मसाफल्यंप्रयाताःसर्वतोदिशं ॥अमुनाद्य
नरेंद्रेणजनकेनयियक्षुणा॥१३८॥ निमंत्रितोहंसंप्राप्तोगोकर्णाच्छिवमंदिरा-
त्॥प्रत्यागमंकिमप्यंगदृष्ट्वाश्चर्यंमहंपथि॥महानंदेनमनसाकृतार्थोस्मि-
महीपते॥१३९॥ इतिश्रीस्कंदपुराणेब्रह्मोत्तरखंडेगोकर्णमहिमानु
वर्णनंनामद्वितीयोऽध्यायः॥२॥ राजोवाच किंदृष्टंभवताब्रह्म

न्नाश्चर्यंपथिकुत्रवा॥तन्ममाख्याहियेनाहंकृतकृत्यत्वमाप्नुयां॥१॥ गौतमउ०
गोकर्णादहमागच्छन्क्वापिदेशेविशांपते॥जातेमध्यान्हसमयेलब्धवान्विमलंसरः
॥२॥ तत्रोपस्पृश्यसलिलंविनीयचपथश्रमं॥सुस्निग्धशीतलछायंन्यग्रोधंसमुपा
श्रयं॥३॥अथाविदूरेचांडालींवृद्धामंधांकृशाकृतिं॥शुष्यन्मुखींनिराहारांबहुरो
गनिपीडितां॥४॥ कुष्ठव्रणपरीतांगींसुघत्कृमिकुलाकुलां॥ पूयशोणितसंसक्त-
क्षरत्पटलसत्कटीं॥५॥ महायक्ष्मनलस्येनकंठसंरोधविव्हलां॥ विनष्टदंतामव्य
क्तांविलुठंतींमुहुर्मुहुः॥६॥ चंडार्ककिरणस्पृष्टखरोष्णारजसाप्लुतां॥विण्मूत्रपूय
दिग्धांगींअसृग्गंधदुरासदां॥७॥ कफरोगबहुश्वासश्लथन्नाडीबहुव्यथां॥विध्व
स्तकेशावयवामपश्यन्मरणोन्मुखीं॥८॥ तादृग्व्यथांचतांवीक्ष्यकृपयाहंपरिप्लुतः
॥प्रतीक्षन्मरणंतस्याःक्षणंतत्रैवसंस्थितः॥९॥अथांतरिक्षपदवींसिंचंतमिवरश्मि
भिः॥दिव्यंविमानमानीतमद्राक्षंशिवकिंकरैः॥१०॥तस्मिन्रवींदुवन्हीनांतेजसा-
मिवपंजरे॥विमानेसूर्यसंकाशानपश्यंशिवकिंकरान्॥११॥तेचत्रिशूलखट्वांगटंक
चर्मासिपाणयः॥चंद्रार्धभूषणाःसांद्रचंद्रकुंदोरुवर्चसः॥१२॥किरीटकुंडलभ्राज

न्महाहिवलयोज्वला ॥ शिवानुगामयादृष्टाश्चत्वारः शुभलक्षणाः ॥ १३ ॥ तानापत-
तआलोक्यविमानस्थान्सुविस्मितः ॥ उपसृत्यांतिकेवेगादपृच्छंगगनेस्थितान् ॥ न-
मोनमोव स्त्रिदशोत्तमेभ्य स्त्रिलोचनश्रीचरणानुगेभ्यः ॥ त्रिलोकरक्षाविधिमावहद्भ्य
स्त्रिशूलचर्मासिगदाधरेभ्यः ॥ १५ ॥ विदिताहिमयायूयंमहेश्वरपदानुगाः ॥ इयंवोलो
करक्षार्थागतिराहोविनोदजा ॥ १६ ॥ उतसर्वजनाघौघविजयायकृतोद्यमाः ॥ ब्रूतकारु
ण्यतोमह्यंयस्माद्यूयमिहागताः ॥ १७ ॥ शिवदूताऊचुः एषाग्रेदृश्यतेवृद्धाचांडा-
लीमरणोन्मुखी ॥ एतामानेतुमायाताः संदिष्टाः प्रभुणावयं ॥ १८ ॥ इत्युक्तेशिवदूतैस्तै
रपृच्छंपुनरप्यहं ॥ विस्मयाविष्टचित्तस्तान्कृतांजलिरवस्थितः ॥ १९ ॥ अहोपापीयसी
घोराचांडालीकथमर्हति ॥ दिव्यंविमानमारोढुं शुनीवाध्वरमंडपं ॥ २० ॥ आजन्मतो-
शुचिप्रायांपापांपापानुगामिनीं ॥ कथमेनांदुराचारांशिवलोकंनिनीषथ ॥ २१ ॥ अ
स्यानास्तिशिवज्ञानंनास्तिघोरतरंतपः ॥ सत्यंनास्तिदयानास्तिकथमेनांनिनीषथ
॥ २२ ॥ पशुमांसकृताहारांवारुणीपूरितोदरां ॥ जीवहिंसारतांनित्यंकथमेनांनिनीष-
थ ॥ २३ ॥ नचपंचाक्षरीजप्तानकृतंशिवपूजनं ॥ नध्यातोभगवान्शंभुः कथमेनांनि-

नीषथ ॥ २४ ॥ नोपोषिताशिवतिथिर्नकृतंभूतसौहृदं ॥ नेष्टापूर्तादिकंवापिकथमे-
नांनिनीषथ ॥ २५ ॥ नचस्नातानितीर्थानिनदानानिकृतानिच ॥ नचव्रतानिचीर्णा
निकथमेनांनिनीषथ ॥ २६ ॥ ईक्षणेपरिहर्तव्याकिमुसंभाषणादिषु ॥ सत्संगरहितां
चंडांकथमेनांनिनीषथ ॥ २७ ॥ जन्मांतरार्जितंकिंचिदस्याः सुकृतमस्तिवा ॥ त-
त्कथंकुष्टयक्ष्मेणक्रिमिभिः परिभूयते ॥ २८ ॥ अहोईश्वरचर्येयंदुर्विभाव्याश-
रीरिणां ॥ पापात्मानोपिनीयंतेकारुण्यात्परसंपदं ॥ २९ ॥ इत्युक्तास्तेमयादूतादे-
वदेवस्यशूलिनः ॥ प्रत्यूचुर्मामयप्रीत्यासर्वसंशयभेदिनः ॥ ३० ॥ शिवदूता
ऊचुः ब्रह्मन्सुमहदाश्चर्यंशृणुकौतूहलंयदि ॥ इमामुद्दिश्यचांडालींयद्वृ
त्तंभवताधुना ॥ ३१ ॥ आसीदियंपूर्वभवेकाचिद्ब्राह्मणकन्यका ॥ सुमित्रानाम
संपूर्णसोमबिंबसमानना ॥ ३२ ॥ उत्फुल्लमल्लिकादामसुकुमारांगलक्षणा ॥ कै
केयद्विजमुख्यस्यकस्यचित्तनयासती ॥ ३३ ॥ तांसर्वलक्षणोपेतांरतेर्मूर्त्तिमि
वापरां ॥ वर्द्धमानांपितुर्गेहेवीक्ष्यासन्विस्मिताजनाः ॥ ३४ ॥ दिनेदिनेवर्धमानाबं-
धुभिर्लालिताभृशं ॥ साशनैर्यौवनंभेजेस्मरस्येवमहाधनुः ॥ अथसाबंधुवर्गेभ्य

समेतेनकुमारिका ॥ पित्राप्रदत्ताकस्मैचिद्विधिनाद्विजसूनवे ॥ ३६ ॥ साभर्त्तार
मनुप्राप्यनवयौवनशालिनी ॥ किंचित्कालंशुभाचारारेमेबंधुभिरादृता ॥ ३७ ॥-
अथकालवशात्तस्याःपतिस्तीव्ररुजार्दितः ॥ रूपयौवनकांतोपिपंचत्वमगमन्मु-
ने ॥ ३८ ॥ मृतेभर्त्तरिदुःखेनविदग्धहृदयासती ॥ उवासकतिचिन्मासान्सुशील
विजितेंद्रिया ॥ ३९ ॥ अथयौवनभारेणजृंभमाणेननित्यशः ॥ बभूवहृदयंतस्याः
कंदर्पपरिकंपितं ॥ ४० ॥ सागुप्ताबंधुवर्गेणशासितापिमहोत्तमैः ॥ नशशाकमनो
रोद्धुंमदनाकृष्टमंगना ॥ ४१ ॥ सातीव्रमन्मथाविष्टारूपयौवनशालिनी ॥ विधवा-
पिविशेषेणजारमार्गरताभवत् ॥ ४२ ॥ नज्ञाताकेनचिदपिजारिणीतिविचक्षणा ॥
जुगूहात्मदुराचारंकिंचित्कालमसत्तमा ॥ ४३ ॥ तांदोहदसमाक्रांतांघननीलमुख
स्तनीं ॥ कालेनबंधुवर्गोपिबुबोधविटदूषितां ॥ ४४ ॥ इतिभीतोमहाक्लेशाच्चिंता-
लेभेदुरत्ययां ॥ स्त्रियःकामेननश्यंतिब्राह्मणाहीनसेवया ॥ ४५ ॥ राजानोब्रह्मदं
डेनयतयोभोगसंग्रहात् ॥ लीढंशुनातथैवान्नंसुरयावार्पितंपयः ॥ ४६ ॥ रूपंकु-
ष्ठरुजाविष्टंकुलंनश्यतिकुस्त्रिया ॥ इतिसर्वेसमालोच्यसमेताःपतिसोदराः ॥-

४७ ॥ तांत्यजुर्गौरवतोदूरंगृहीत्वासकचग्रहं ॥ सघटोत्सर्गमुत्सृष्टासानारीसर्व-
बंधुभिः ॥ ४८ ॥ विचरंतीबहिर्ग्रामात्दृष्टाशूद्रेणकेनचित् ॥ सतांदृष्ट्वावरारो-
हांपीनोन्नतपयोधरां ॥ ४९ ॥ गृहंनिनायसाम्नाचविधवांशूद्रनायकः ॥ सानारी
तस्यमहिषीभूत्वातेनदिवानिशं ॥ ५० ॥ रममाणाक्वचिद्देशेन्यवसद्गृहवल्लभा ॥
तत्रसापिशिताहारानित्यमापीतवारुणी ॥ ५१ ॥ लेभेसुतंचशूद्रेणरममाणा-
रतिप्रिया ॥ कदाचिद्भर्त्तरिक्वापियातेपीतसुरातुसा ॥ ५२ ॥ इयेषपिशिताहा
रंमदिरामदविह्वला ॥ अथमेषेषुबद्धेषुगोभिःसहबहिर्व्रजे ॥ ५३ ॥ ययौकृपणमादा
यसातमोंधेनिशामुखे ॥ अविमृश्यमदावेशान्मेषबुध्यामिषप्रिया ॥ ५४ ॥ एकंज-
घानगोवत्संक्रोशंतंनिशिदुर्भगा ॥ निहतंगृहमानीयज्ञात्वागोवत्समंगना ॥ ५५ ॥
भीताशिवशिवेत्याहकेनचित्पुण्यकर्मणा ॥ सामुहूर्त्तमितिध्यात्वापिशितासव
लालसा ॥ ५६ ॥ छित्वातमेवगोवत्संचकाराहारमीप्सितं ॥ गोवत्सार्धशरीरेण-
कृताहारायसापुनः ॥ ५७ ॥ तदर्धदेहंनिक्षिप्यबहिश्चुक्रोशकैतवात् ॥ अहोव्या
घ्रेणभग्नोयंजग्धोगोवत्सकोव्रजे ॥ ५८ ॥ इतितस्याःसमाक्रंदःसर्वगेहेषुशु-

श्रुवे॥अथसर्वेशूद्रजनाःसमागम्यांतिकेस्थिताः॥५९॥हतंगोवत्समालोक्य-
व्याघ्रेणेतिशकृचंययुः॥गतेषुतेषुसर्वेषुव्युष्टायांचततोनिशि॥६०॥तद्भर्त्तागृह-
मागत्यदृष्टवान्गृहविड्वरं॥एवंबहुतिथेकालेगतेसाशूद्रवल्लभा॥६१॥कालस्य
वशमापन्नाजगामयममंदिरं॥यमोपिधर्ममालोक्यतस्याःकर्मचपौर्विकं॥६२॥
निर्वर्त्यनिरयावासाच्चक्रेचंडालजातिकां॥सापिभ्रष्टायमपुराच्चांडालीगर्भमाश्रि-
ता॥६३॥ततोबभूवजात्यंधाप्रशांतागारमेचका॥तत्पिताकोपिचांडालोदेशेकुत्र-
चिदास्थितः॥६४॥तांतादृशीमपिसुतांकृपयापर्यपोषयत्॥अभोज्येनकदन्नेन
शुनालीढेनपूतिना॥६५॥अपेयैश्चरसैर्मात्रापोषितासादिनेदिने॥जात्यंधासापि
कालेनबाल्येकुष्ठरुजार्दिता॥६६॥ऊढानकेनचिद्वापिचांडालेनातिदुर्भगा॥अतीत
बाल्येसाकालेविध्वस्तपितृमातृका॥६७॥दुर्भगेतिपरित्यक्ताबंधुभिश्चसहोदरैः॥-
ततःक्षुधार्दितादीनाशोचंतीविगतेक्षणा॥६८॥गृहीतयष्टिःकृच्छ्रेणसंचचालसलो-
ष्टिका॥पत्तनेष्वपिसर्वेषुयाचमानादिनेदिने॥६९॥चांडालोच्छिष्टपिंडेनजठराग्निम १२
तर्पयत्॥एवंकृच्छ्रेणमहतानीत्वासुबहुलंवयः॥७०॥जरयाग्रस्तसर्वांगीदुःखमा-

पदुरत्ययं॥निरन्नपानवसनासाकदाचिन्महाजनान्॥७१॥आयास्यंत्यांशिवतिथौ-
गच्छतोबुबुधेध्वगान्॥तस्यांतुदेवयात्रायांदेशदेशांतयायिनां॥७२॥विप्राणांसाग्नि
होत्राणांसस्त्रीकाणांमहात्मनां॥राज्ञांचसावरोधानांसहस्तीरथवाजिनां॥७३॥सप
रीवारघोषाणांयानछत्रादिशोभिनां॥तथान्येषांचविट्शूद्रसंकीर्णानांसहस्रशः॥-
७४॥हसतांगायतांक्वापिनृत्यतामथधावतां॥जिघ्रतांपिबतांकामाद्गच्छतांप्रतिगर्ज-
तां॥७५॥संप्रयाणेमनुष्याणांसंभ्रमःसुमहानभूत्॥इतिसर्वेषुगच्छत्सुगोकर्णशि-
वमंदिरं॥७६॥पश्यंतिदिविजाःसर्वेविमानस्थाःसकौतुकाः॥अथेयमपिचांडा-
लीवसनाशनतृष्णया॥७७॥महाजनान्याचयितुंसंचचालशनैःशनैः॥करावलं
बेनान्यस्याःप्राग्जन्मार्जितकर्मणा॥७८॥दिनैःकतिपयैर्यातीगोकर्णक्षेत्रमाययौ
॥ततोविदूरेमार्गस्यनिषण्णाविवृतांजलिः॥७९॥याचमानामुहुःपांथान्बभाषेकृ
पणंवचः॥प्राग्जन्मार्जितपापौघैःपीडितायाश्चिरंमम॥८०॥आहारमात्रदाने
नदयांकुरुतभोजनाः॥त्रातारःपरमार्त्तानांदातारःपरमाशिषां॥८१॥कर्त्तारोब-
हुपुण्यानांदयांकुरुतभोजनाः वसनाशनहीनायांस्वपितायांमहीतले॥८२॥

महापांसुनिमग्नायांदयांकुरुतभोजनाः॥ महाशीतातपार्त्तायांपीडितायांमहारु-
जा॥ ८३॥ अंधायांमयिवृद्धायांदयांकुरुतभोजनाः॥ चिरोपवासदीप्तायांजठरा
ग्निविवर्धने॥ ८४॥ संदह्यमानसर्वांग्यांदयांकुरुतभोजनाः॥ अनुपार्जितपुण्या-
यांजन्मांतरशतेष्वपि॥ ८५॥ पापायांमंदभाग्यायांदयांकुरुतभोजनाः॥ एवम
भ्यर्थयंत्यास्तुचांडाल्याः प्रसृतेंजलौ॥ ८६॥ एकः पुण्यतमः पांथः सोक्षिपद्बि-
ल्वमंजरीं॥ तामंजलौनिपतितांसाविमृश्यपुनःपुनः॥ ८७॥ अभक्ष्येत्येवमत्वा-
थदूरेप्राक्षिपदातुरा॥ तस्याः करेणनिर्मुक्तारात्रौसाबिल्वमंजरी॥ ८८॥ पपात
कस्यचिद्दिष्ट्याशिवलिंगस्यमस्तके॥ सैवंशिवचतुर्दश्यांरात्रौपांथजनान्मुहुः
॥ ८९॥ याचमानापियत्किंचिन्नलेभेदैवयोगतः॥ तत्रोषितानयारात्रिर्भद्रका
ल्यास्तुपृष्ठतः॥ ९०॥ किंचिदुत्तरतःस्थानंतदर्धेनातिदूरतः॥ ततः प्रभातेत्वष्टा
शाशोकेनमहताप्लुता॥ ९१॥ शनैर्निवृत्तेदीनास्वदेशायैवकेवला॥ श्रांताचिरो-
पवासेननिपतंतीपदेपदे॥ ९२॥ क्रंदंतीबहुरोगार्त्ताविपमानाभृशातुरा॥ दह्यमाना
र्कतापेननम्रदेहासयष्टिका॥ ९३॥ अतीत्यतावतींभूमिंनिपपातविचेतना॥ अ

थविश्वेश्वरः शंभुः करुणामृतवारिधिः॥ ९४॥ एनामानयतेत्यस्मान्युयुजेसविमान
कान्॥ एषाप्रवृत्तिश्चांडाल्या स्तवेहपरिकीर्त्तिता॥ ९५॥ ययासंदर्शिताशंभोः कृपणे
षुकृपालुता॥ कर्मणः परिपाकोत्यांगतिंपश्यमहामते॥ ९६॥ अधमापिपरंस्थानमारो-
हतिनिरामयं॥ यदेतयापूर्वभवेनान्नदानादिकंकृतं॥ ९७॥ क्षुत्पिपासादिभिः क्लेशै
स्तस्मादिहनिपीड्यते॥ यदेषामदवेगांधाचक्रेपापंमहोल्बणं॥ ९८॥ कर्मणातेनजा-
त्यंधाबभूवात्रैवजन्मनि॥ अपिविज्ञायगोवत्संयदेषाभक्षयत्पुरा॥ ९९॥ कर्मणातेन
चांडालीबभूवेहविगर्हिता॥ यदेषास्वपथंहित्वाजारमार्गरतापुरा॥ १००॥ तेनपापेन
महताबहुकुष्ठव्रणान्विता॥ कामार्त्तायदियंस्वैरंशूद्रेणरमितापुरा॥ १०१॥ महासृक्-
पूयकृमिभिः पीड्यतेतेनपाप्मना॥ यदेतयापूर्वभवेसुरापीताविमूढया॥ १०२॥ महा-
यक्ष्मार्त्तिहृच्छूलैः पीड्यतेतेनपाप्मना॥ अत्रैवसर्वमर्त्येषुपापचिह्नानिकृत्स्नशः॥ १०३
॥ लक्ष्यंतेमुनिशार्दूलसविवेकैर्महात्मभिः॥ अत्रयेबहुरोगार्त्तायेपुत्रधनवर्जिताः॥ -
१०४॥ येचदुर्लक्षणाक्लिष्टायाचकाविगतक्रियः॥ वासोन्नपानशयनभूषणाभ्यंजनादि
भिः॥ १०५॥ हीनाविरूपानिर्विद्याविकलांगाः कुभोजनाः॥ येदुर्भाग्यानिंदिताश्चये

च्चान्येपरसेवका:॥१०६॥एतेपूर्वभवेसर्वेस्मृमहत्पापकारिण:॥एवंविमृश्ययत्नेन
दृष्ट्वालोकजनस्थितिं॥१०७॥बुधोनकुरुतेपापंयदिकुर्यात्सआत्महा॥देहोयंमानु
षोजंतोर्बहुकर्मैकभाजनं॥१०८॥सदासत्कर्मसेवेतदुष्कर्मसततंत्यजन्॥पुण्यंस्
स्वार्थीकुर्वीतदु:स्वार्थीपापमाचरेत्॥१०९॥द्वयोरेकतरंलोकेगृण्हीतकुशलोजन:॥
इमंमानुषमाश्रित्यदेहंपरमदुर्लभं॥११०॥अयमात्महितात्किंचिद्दैवमेकंसमाश्रयेत्
॥अथपापानिसर्वाणिकुर्वन्नपिसदानर:॥१११॥शिवमेकमतिर्ध्यायेत्ससंतरतिपात
कं॥मृतापूर्वभवेत्वेषायदाप्राप्तायमालये॥११२॥तदावितर्क:स्मृमहानासीद्यमस-
भासदां॥यद्यपिब्राह्मणीत्वेषासत्कुलाचारदूषिता॥११३॥अतोस्माभिरिहानीता
निरयंयातुवानवा॥अनयासाधितोबाल्येपुण्यलेशोस्तिवानवा॥११४॥अथापि-
स्मृविमृश्यैवंधार्योदंडोत्रनान्यथा॥बहुजन्मसहस्रेषुकृतपुण्यविपाकत:॥११५॥-
नृणांब्रह्मकुलेजन्मलभ्यतेहिकथंचन॥अतोस्या:पूर्वपूर्वेषुकृताघंनास्तिजन्मसु-
॥११६॥अन्यथासत्कुलेजन्मकथमेषाप्रपद्यते॥अत्रैवजन्मन्यनयाकृतमंहोदुरत्य
यं॥११७॥अथापिनरकावासंप्रायशोनेयमर्हति॥किंतुगोवत्सकंहत्वाविमृश्याग-

तसाध्वसा॥११८॥एषाशिवशिवेत्याहप्राग्जन्मार्जितकर्मणा॥यदेषापापविच्छित्त्यै
सकृदप्युरुमंगलं॥११९॥शिवनामवदेद्भक्त्यातर्हिगच्छेत्परंपदं॥एकजन्मकृतस्या-
स्यदारुणस्यापियत्फलं॥१२०॥क्रमेणानुभवत्वेषाभूत्वाचांडालजातिका॥अस्माद
न्यतम:कोवानरकोस्तिनृणामिह॥१२१॥अनेकक्लेशसंघातैर्यन्मुहु:परिपीडनं॥-
दुष्कुलेजन्मदारिद्र्यंमहाव्याधिर्विमूढता॥१२२॥एकैकएवनरक:सर्वेवाचाथकिं-
पुन:॥प्राग्जन्मपुण्यभारेणयन्नामविवशाब्रवीत्॥१२३॥तेनैषान्यभवेभूरिपुण्यमं
तेकरिष्यति॥तेनपुण्येनमहतानिस्तीर्याघोघयातना:॥१२४॥विचार्यस्स्वयमेवेशो-
यद्युक्तंतत्करोतुस:॥एवंवैवस्वतपुरेसर्वैर्यमपुरोगमै:॥१२५॥विमृश्यचित्रगुप्ताद्यै
रियमुक्तापतद्भुवि॥आदौयदेषाशिवनामनारीप्रमादतोवाप्यसतीजगाद॥तेनेह-
भूय:स्मृकृतेनशंभोर्बिल्वांकुराराधनपुण्यमाप॥१२६॥श्रीगोकर्णेशिवतिथावुपो
ष्यशिवमस्तके॥कृत्वाजागरणंत्वेषाचक्रेबिल्वार्पणंनिशि॥१२७॥अकामत:कृ
तस्यास्यपुण्यस्यैवचयत्फलं॥अद्यैवभोक्ष्यतेसेयंपश्यतस्तवनोमृषा॥१२८॥
गौतमउवाच इत्युक्त्वाशिवदूतास्तेतस्याश्चांडालयोषित:॥जीवलेशंस

माहृष्यमुमुक्षुर्दिव्यतेजसा ॥ १२९ ॥ तांदिव्यदेहसंक्रांतांतेजोराशिसमुज्वलां ॥-
विमानेस्थापयामासुः प्रीतास्तेशिवकिंकराः ॥ १३० ॥ अथसापरमोदाररूपलाव
ण्यशालिनी ॥ दिव्यभूषणदीप्तांगीदिव्यांबरविधारिणी ॥ १३१ ॥ देहेनदिव्यगंधेन-
दिव्यतेजोविकाशिनी ॥ दिव्यमाल्यावतंसेनविरराजविमानगा ॥ १३२ ॥ रत्नछत्र-
पताकाद्यैर्गीतवादित्रनिस्वनैः ॥ मध्येसाशिवदूतानांमोदमानावरानना ॥ १३३ ॥ अ
नुभूतानिजन्मानिस्मृत्वास्मृत्वापुनःपुनः ॥ भीतात्रस्ताहृदाश्चर्यैर्हृष्टास्वप्नमिवो-
त्थिता ॥ १३४ ॥ काहंकेमीमहासिद्धाः कोयंलोकोमनोरमः ॥ गतमेवपुनः कष्टंन्त्वड
चांडालगोत्रजं ॥ १३५ ॥ अहोस्महदाश्चर्यंदृष्टंमायाविलासजं ॥ यन्मेभवसहस्रे
षुघ्नांतंघ्नांतंपुनःपुनः ॥ १३६ ॥ अहोईश्वरपूजायामाहात्म्यंविस्मयावहं ॥ पत्रमात्रे
णसंतुष्टोयोददातिनिजंपदं ॥ १३७ ॥ इतितांजातनिर्वेदांस्मरंतींभगवत्पदं ॥ दिव्यं
विमानमारोप्यतेमहेश्वरकिंकराः ॥ १३८ ॥ आलोकयन्तःसर्वेषुलोकेशेषुसविस्मयं
॥ आमंत्र्यतामथानिन्युःपरमेश्वरसन्निधिं ॥ १३९ ॥ राजंस्तःमहदाश्चर्यमाख्यातं-
गिरिजापतेः ॥ माहात्म्यंभक्तिलेशस्यसर्वाघौघविनाशनं ॥ १४० ॥ राजोवाच

भगवन्परमेशस्यकीदृशोलोकउत्तमः ॥ तस्यमेलक्षणंब्रूहियद्यस्तिमयितेदया ॥
१४१ ॥ गौतमउवाच ब्रह्मादिसुरनाथानांलोकेष्वपिसुदुर्लभः ॥ यआनंदः
सदायत्रसलोकःपारमेश्वरः ॥ १४२ ॥ सर्वातिगमनंयत्रज्योतिर्यत्रप्रतिष्ठितं ॥ का-
पिनास्तितमोयोगःसलोकःपारमेश्वरः ॥ १४३ ॥ गुणान्हित्वाविनिस्तीर्यसंप्राप्तायत्रयो
गिनः ॥ नपतंतिपुनःसर्वेसलोकःपारमेश्वरः ॥ १४४ ॥ यत्रवासंनकुर्वंतिक्रोधलोभ
मदादयः ॥ यत्रावस्थानजन्माद्याःसलोकःपारमेश्वरः ॥ १४५ ॥ सर्वेषांनिगमानांच-
यदेकंक्षेत्रमुच्यते ॥ यस्मान्नास्तिपरंकिंचित्तत्पदंपारमेश्वरं ॥ १४६ ॥ मत्याहारासन-
ध्यानप्राणसंयमनादिभिः ॥ यत्रयोगपथैःप्राप्तुंयतंतेयोगिनःसदा ॥ १४७ ॥ यत्रदे-
वःसदानंदनिर्मलज्ञानरूपया ॥ अस्तिदेव्यासहक्रीडन्सलोकःपारमेश्वरः ॥ १४८
॥ जन्मानेकसहस्रेषुसंभृतैःपुण्यराशिभिः ॥ आरूढाःपुरुषानार्यःक्रीडंतेयत्रसंग-
ताः ॥ १४९ ॥ तेजोराशौसमालीनादुर्विभाव्येमनोरमे ॥ अहोरात्रादिसंस्थानंनविंदं-
तिकदाचन ॥ १५० ॥ सलोकःपरमेशस्यदुर्लभोहिकुयोगिनः ॥ एतद्भक्तिसुपूर्णाये
तैरेवप्रतिपद्यते ॥ १५१ ॥ येयत्कथाश्रवणकीर्त्तनजातहर्षायेसर्वभूतसुहृदःप्रशमैक

निष्ठाः॥ संसारचक्रमतिवाह्यनिरस्तमोहास्तेशांकरंपदमवाप्यसुखंरमंते॥१५२॥
तथात्वमपिराजेंद्रगोकर्णगिरिशालयं॥ गत्वाप्रशमिनाघौघः कृतकृत्यत्वमाप्नुहि-
॥१५३॥ तत्रसर्वेषुकालेषुस्नात्वाभ्यर्च्यमहाबलं॥ कृत्वाशिवचतुर्दश्यामुपवासंस-
माहितः॥१५४॥ कृत्वाजागरणंरात्रौबिल्वैरभ्यर्च्यशंकरं॥ सर्वपापविनिर्मुक्तः शि-
वलोकमवाप्स्यसि॥१५६॥ एषतेविमलोराजन्नुपदेशोमयाकृतः॥ स्वस्तितेस्तुगमि
ष्यामिमिथिलाधिपतेःपुरीं॥१५७॥ इत्यामंत्र्यमुनिःप्रीत्यागौतमोमिथिलांययौ॥
सोपिहृष्टमनाराजागोकर्णंप्रत्यपद्यत॥१५८॥ तत्रदृष्ट्वामहादेवंस्नात्वाभ्यर्च्यमहा
बलं॥ निःशेषजातपापौघोलेभेशंभोःपरंपदं॥१५९॥ यइमांशृणुयान्नित्यंकथां-
शैवींमनोहरां॥ श्रावयेद्वाजनोभक्त्यासयातिपरमांगतिं॥१६०॥ इतिकथितमशे-
षश्रेयसामादिबीजंभवशतदुरितघ्नंध्वस्तमोहांधकारं॥ चरितममरगेयंमन्मथा-
रेरुदारंसततमपिनिषेव्यंस्वस्तिमद्भिश्चलोके॥१६१॥ इतिश्रीस्कंदपुरा-
णेब्रह्मोत्तरखंडेशिवचतुर्दशीमाहात्म्यंनामतृतीयोऽध्यायः॥३॥ सूतउवाच
भूयोपिशिवमाहात्म्यंवक्ष्यामिपरमाद्भुतं॥ शृण्वतांसर्वपापघ्नंभवपाशविमोच-

नं॥१॥ दुस्तरेदुरितांभोधौमज्जतांविषयात्मनां॥ शिवपूजांविनाकश्चित्प्लवोनास्ति-
निरूपितः॥२॥ शिवपूजांसदाकुर्याद्बुद्धिमानिहमानवः॥ अशक्तश्चेत्कृतांपूजांप-
श्येद्भक्तिविनम्रधीः॥३॥ अश्रद्धयापियःकुर्याच्छिवपूजांविमुक्तिदां॥ पश्येद्वासो-
पिकालेनप्रयातिपरमंपदं॥४॥ आसीत्किरातदेशेषुनाम्नाराजाविमर्दनः॥ शूरःपर-
मदुर्धर्षोजितशत्रुःप्रतापवान्॥५॥ सर्वदामृगयासक्तः कृपणोनिर्घृणोबली॥ सर्व
मांसाशनःक्रूरःसर्ववर्णांगनावृतः॥६॥ तथापिकुरुतेशंभोःपूजांनित्यमतंद्रितः॥
चतुर्दश्यांविशेषेणपक्षयोःशुक्लकृष्णयोः॥७॥ महाविभवसंपन्नांपूजांकृत्वासमोद
ते॥ हर्षेणमहताविष्टोनृत्यतिस्तौतिगायति॥८॥ तस्यैवंवर्तमानस्यनृपतेःसर्वभ
क्षिणः॥ दुराचारस्यमहिषीचेष्टितेनान्वतप्यत॥९॥ सावैकुमुद्वतीनामराज्ञीशी-
लगुणान्विता॥ एकदापतिमासाद्यरहस्येतदपृच्छत॥१०॥ एतत्तेचरितंराजन्मह
दाश्चर्यकारणं॥ क्वतेमहान्दुराचारः क्वभक्तिःपरमेश्वरे॥११॥ सर्वदासर्वभक्षस्त्वं
सर्वस्त्रीजनलालसः॥ सर्वहिंसापरःक्रूरः कथंभक्तिस्तवेश्वरे॥१२॥ इतिपृष्टःस
भूपालोविमृश्यसुचिरंतमः॥ त्रिकालज्ञःप्रहस्यैनांप्रोवाचसकुतूहलः॥१३॥-

राजोवाच अहंपूर्वभवेकश्चित्सारमेयोवरानने ॥ पंपानगरमाश्रित्यपर्य-
टामिसमंततः ॥ १४ ॥ एवंकालेषुगच्छत्सुतत्रैवनगरोत्तमे ॥ कदाचिदागतःसोहं
मनोज्ञंशिवमंदिरं ॥ १५ ॥ पूजायांवर्त्तमानायांचतुर्दश्यांमहानिशौ ॥ अपश्यमुत्सु
कंदूराद्वहिर्द्वारिंसमाश्रितः ॥ १६ ॥ अथाहंपरमंक्रुद्धैर्दंडहस्तैःप्रधावितः ॥ तस्मा
द्देशादपक्रांतःप्राणरक्षापरायणः ॥ १७ ॥ ततःप्रदक्षिणीकृत्यमनोज्ञंशिवमंदि-
रं ॥ बलिपिंडादिलोभेनपुनर्द्वारमुपागतः ॥ १८ ॥ एवंपुनःपुनस्तत्रकृत्वाकृत्वाप्रद
क्षिणं ॥ द्वारदेशेसमासीनंनिजघ्नुर्निशितैःशरैः ॥ १९ ॥ सविद्धगात्रःसहसाशिव
द्वारिगताश्रमः ॥ जातोस्म्यहंकुलेराज्ञांप्रभावाच्छिवसंनिधेः ॥ २० ॥ दृष्टाचचतुर्द-
शीपूजांदीपमालाविलोकिताः ॥ तेनपुण्येनमहतात्रिकालज्ञोस्मिभामिनि ॥ २१
॥ प्राग्जन्मवासनाभिश्चसर्वभक्षोस्मिनिर्घृणः ॥ विदुषामपिदुर्लंघ्याप्रकृतिर्वास
नामयी ॥ २२ ॥ अतोहमर्चयामीशंचतुर्दश्यांजगद्गुरुं ॥ त्वमपिश्रद्धयाभद्रेभजदे
वंपिनाकिनं ॥ २३ ॥ राज्ञ्युवाच मत्पूर्वजन्मचरितंवक्तुमर्हसितत्वतः ॥ १७
राजोवाच त्वंतुपूर्वभवेकाचित्कपोतीव्योमचारिणी ॥ २४ ॥ क्वापिलब्धव-

तीकिंचिन्मांसपिंडंयदृच्छया ॥ त्वद्गृहीतमथालोक्यगृध्रःकोप्यामिषंबली ॥ २५ ॥ नि
रामिषःस्वयंवेगादभिदुद्रावभीषणः ॥ ततस्तंवीक्ष्यवित्रस्ताविद्रुतासिवरानने ॥-
२६ ॥ तेनानुयाताघोरेणमांसपिंडजिघृक्षया ॥ दिष्ट्याश्रीगिरिमासाद्यश्रांतानत्रशि-
वालयं ॥ २७ ॥ प्रदक्षिणंपरिक्रम्यध्वजाग्रेसमुपस्थिता ॥ अथानुसृत्यसहसातीक्ष्णतुं
डोविहंगमः ॥ २८ ॥ त्वांनिहत्यनिपात्याधोमांसमादायजग्मिवान् ॥ प्रदक्षिणप्रक्रम-
णाद्देवदेवस्यशूलिनः ॥ २९ ॥ तस्याग्रेमरणाच्चैवजातासीहनृपांगना ॥ राज्ञ्युवा
च श्रुतंपूर्वमशेषेणप्राग्जन्मचरितंमया ॥ ३० ॥ जातंचमहदाश्चर्यंभक्तिश्चममने
तसि ॥ अथान्यच्छ्रोतुमिच्छामिकालज्ञमहामते ॥ ३१ ॥ इदंशरीरमुत्सृज्ययास्यावःकांग-
तिंपुनः ॥ राजोवाच अतोभवेजनिष्येहंद्वितीयेसैंधवोनृपः ॥ ३२ ॥ सृंजयेश
कृतात्वंहिमामेवप्रतिपत्स्यसे ॥ तृतीयेतुभवेराजासौराष्ट्रेभवितास्म्यहं ॥ ३३ ॥ कलिं
गराजतनयात्वंमेपत्नीभविष्यसि ॥ चतुर्थेतुभविष्यामिभवेगांधारभूमिपः ॥ ३४ ॥ मा
गधीराजतनयातत्रत्वंममगेहिनी ॥ पंचमेवंतिनाथोहंभविष्यामियुगांतरे ॥ ३५ ॥ द-
शार्हराजतनयात्वमेवममवल्लभा ॥ अस्माज्जन्मनिषष्ठेहमानर्त्तेभवितानृपः ॥ ३६ ॥

ययातिवंशजाकन्याभूत्वामामेवयास्यसि ॥ पांड्यराजकुमारोहंसप्तमेभविताभवे ॥
३७ ॥ तत्रमत्सदृशोनान्योरूपौदार्यगुणादिभिः ॥ सर्वशास्त्रार्थतत्वज्ञोबलवान्दृढ-
विक्रमः ॥ ३८ ॥ सर्वलक्षणसंपन्नः सर्वलोकमनोरमः ॥ पद्मवर्णइतिख्यातः पद्ममित्र
समद्युतिः ॥ ३९ ॥ भवितात्वंचवैदर्भीरूपेणाप्रतिमाभुवि ॥ नाम्नावसुमतीख्यातारू-
पावयवशोभिनी ॥ ४० ॥ सर्वराजकुमाराणांमनोनयननंदिनी ॥ सात्वंस्वयंवरेसर्वान्वि
हायनृपनंदनान् ॥ ४१ ॥ वरंप्राप्स्यसिमामेवदमयंतीवनैषधं ॥ सोहंजित्वानृपान्सर्वान्
प्राप्यत्वांवरवर्णिनीं ॥ ४२ ॥ स्वराष्ट्रस्थोखिलान्भोगान्भोक्ष्येवर्षगणान्बहून् ॥ इष्ट्वा
चविविधैर्यज्ञैर्वाजिमेधादिभिःशुभैः ॥ ४३ ॥ संतर्प्यपितृदेवर्षीन्दानैश्चद्विजसत्तमा
न् ॥ संपूज्यदेवदेवेशंशंकरंलोकशंकरं ॥ ४४ ॥ पुत्रेराज्यधुरंन्यस्यगंतास्मितपसेव-
नं ॥ तत्रागस्त्यान्मुनिवराद्ब्रह्मज्ञानमवाप्यच ॥ ४५ ॥ त्वयासहगमिष्यामिशिवस्यपर
मंपदं ॥ चतुर्दश्यांचतुर्दश्यांएवंसंपूज्यशंकरं ॥ ४६ ॥ सप्तजन्मसुराजत्वंभविष्यतिव
राननें ॥ इत्येतत्सुकृतंलब्धंपूजादर्शनमात्रतः ॥ ४७ ॥ कुसारमेयोदुष्टात्माकेदृशीब १८
तसद्गतिः ॥ सूत० इत्युक्तानिजनाथेनसाराज्ञीशुभलक्षणा ॥ ४८ ॥ परं

विस्मयमापन्नापूजयामासतंमुदा ॥ सोपिराजातयासार्द्धंभुक्त्वाभोगान्यथेप्सिता
न् ॥ ४९ ॥ जगामसप्तजन्मांतेशंभोस्तत्परमंपदं ॥ यएतच्छिवपूजायामाहात्म्यंपरमा
द्भुतं ॥ शृणुयात्कीर्त्तयेद्वापिसगच्छेत्परमंपदं ॥ ५० ॥ इतिश्रीस्कंदपुराणे-
ब्रह्मोत्तरखंडेचतुर्दशीमाहात्म्यंनामचतुर्थोऽध्यायः ॥ ४ ॥ सूतउवाच
शिवोगुरुःशिवोदेवःशिवोबंधुःशरीरिणां ॥ शिवआत्माशिवोजीवःशिवादन्यं
नकिंचन ॥ १ ॥ शिवमुद्दिश्ययत्किंचिद्दत्तंजप्तंहुतंकृतं ॥ तदनंतफलंप्रोक्तंसर्वाग
मविनिश्चितं ॥ २ ॥ भक्त्यानिवेदितंशंभोःपत्रंपुष्पंफलंजलं ॥ अल्पादल्पतरंवा-
पितदानंत्यायकल्पते ॥ ३ ॥ विहायसकलान्धर्मान्सकलागमनिश्चितान् ॥ शिव
मेकंभजेद्यस्तुमुच्यतेसर्वबंधनात् ॥ ४ ॥ याप्रीतिरात्मनःपुत्रेयाकलत्रेधनेपिसा-
॥ कृतान्चेच्छिवपूजायांत्रायतीतिकिमद्भुतं ॥ ५ ॥ तस्मात्केचिन्महात्मानःसकला-
न्विषयासवान् ॥ त्यजंतिशिवपूजार्थेस्वदेहमपिदुस्त्यजं ॥ ६ ॥ साजिह्वायाशिवं-
स्तौतितन्मनोध्यायतेशिवं ॥ तौकर्णौतत्कथालोलौतौहस्तौतस्यपूजकौ ॥ ७ ॥ ते
नेत्रेपश्यतःपूजांतच्छिरःप्रणतंशिवे ॥ तौपादौयौशिवक्षेत्रंभक्त्यापर्यटयःसदा-

॥८॥ यस्येंद्रियाणिसर्वाणिवर्त्तंतेशिवकर्मसु ॥ सनिस्तरतिसंसारंभुक्तिंमुक्तिंचविं
दति ॥९॥ शिवभक्तियुतोमर्त्यश्चांडालःपुल्कसोपिच ॥ नारीनरोवाषंढोवासद्यो
मुच्येनसंसृतेः ॥१०॥ किंकुलेनकिमाचारैःकिंशीलेनगुणेनवा ॥ भक्तिलेशयुतः
शंभोःसवंद्यःसर्वदेहिनां ॥११॥ उज्जयिन्यामभूद्राजाचंद्रसेनसमाह्वयः ॥ जातो
मानवरूपेणद्वितीयइववासवः ॥१२॥ तस्मिन्पुरेमहाकालंवसंतंपरमेश्वरं ॥ संपू
जयत्यसौभक्त्याचंद्रसेनोनृपोत्तमः ॥१३॥ तस्याभवत्सखाराज्ञःशिवपारषदा
ग्रणीः ॥ मणिभद्रोजितामद्रःसर्वलोकनमस्कृतः ॥१४॥ तस्यैकदामहीभर्त्तुः
प्रसन्नःशंकरानुगः ॥ चिंतामणिंददौदिव्यंमणिभद्रोमहामतिः ॥१५॥ समणिः
कौस्तुभइवद्योतमानोर्कसन्निभः ॥ दृष्टःश्रुतोवाध्यातोवानृणांयच्छतिमंगलं ॥
१६॥ तस्यकांतिलवस्पृष्टंकांस्यंताम्रायसंत्रपुः ॥ पाषाणादिकमन्यद्वासद्योभव
तिकांचनं ॥१७॥ सतंचिंतामणिंकंठेबिभ्रद्राजासनंगतः ॥ रराजराजादेवानां-
मध्येभानुरिवस्वयं ॥१८॥ सदाचिंतामणिग्रीवंतंश्रुत्वाराजसत्तमं ॥ प्रवृत्धतर्षा-
राजानःसर्वेक्षुब्धहृदोभवन् ॥१९॥ स्नेहात्केचिदयाचंतधार्ष्ट्यात्केचनदुर्मदाः ॥

दैवलब्धमजानंतोमणिंमत्सरिणोनृपाः ॥२०॥ सर्वेषांभूभृतांयात्रायदाव्यर्थीकृता
मुना ॥ राजानःसर्वदेशानांसंरंभंचक्रिरेतदा ॥२१॥ सौराष्ट्राःकैकयाःशाल्वाःकलिं
गाशकमद्रकाः ॥ पांचालावंतिसौवीरामगधामत्स्यसंजयाः ॥२२॥ एतेचान्येचरा-
जानःसहाश्वरथकुंजराः ॥ चंद्रसेनंमृधेजेतुमुद्यमंचक्रुरोजसा ॥२३॥ तेतुसर्वेसु-
संरब्धाःकंपयंतोवसुंधरां ॥ उज्जयिन्याश्चतुर्द्वारंरुरुधुर्बहुसैनिकाः ॥२४॥ संरु-
ध्यमानांस्वपुरींदृष्ट्वाराजभिरुद्धतैः ॥ चंद्रसेनोमहाकालंतमेवशरणंययौ ॥२५॥
एतस्मिन्नंतरेगोपीकाचित्तत्पुरवासिनी ॥ एकपुत्राभर्त्तृहीनातत्रैवासीच्चिरंतना ॥
२६॥ सापंचहायनंबालंवहंतीगतभर्त्तृका ॥ राज्ञाकृतांमहापूजांददर्शगिरिजा
पतेः ॥२७॥ सादृष्ट्वासर्वमाश्चर्यंशिवपूजामहोदयं ॥ प्रणिपत्यस्वशिबिरंपुनरे-
वाभ्यपद्यत ॥२८॥ एतत्सर्वमशेषेणसदृष्ट्वाबल्लवीसुतः ॥ कुतूहलेनविदधे-
शिवपूजांविरक्तिदां ॥२९॥ आनीयत्दृद्यंपाषाणंशून्येतुशिबिरोत्तमे ॥ नाति
दूरेस्वशिबिराच्छिवलिंगमकल्पयत् ॥३०॥ यानिकानिचपुष्पाणिहस्तलभ्या
निचात्मनः ॥ आनीयस्नाप्यतल्लिंगंपूजयामासभक्तितः ॥३१॥ गंधालंका

रवासांसिधूपदीपाक्षतादिकं॥ विधायकृत्रिमैर्दिव्यैर्नैवेद्यंचाप्यकल्पयत्॥ ३२॥ भूयो
भूयः समभ्यर्च्यपद्यैःपुष्पैर्मनोरमैः॥ नृत्यंचविविधंकृत्वाप्रणनामपुनःपुनः॥ ३३॥-
एवंपूजांप्रकुर्वाणंशिवस्यानन्यमानसं॥ सापुत्रंप्रणयाद्गोपीभोजनायसमाह्वयत्॥
३४॥ मात्राहूतोपिबहुशःसपूजासक्तमानसः॥ बालोपिभोजनंनैछत्तदामातास्वयंय
यौ॥ ३५॥ तंविलोक्यशिवस्याग्रेनिषण्णंमीलितेक्षणं॥ चकर्षपाणिंसंगृह्यकोपेनसम
ताडयत्॥ ३६॥ आकृष्टस्ताडितोवापिनागछत्स्वसुतोयदा॥ तांपूजांनाशयामास-
क्षिप्त्वालिंगंविदूरतः॥ ३७॥ हाहेतिरुदमानंतंनिर्भर्त्स्यस्वसुतंतदा॥ पुनर्विवेशस्व-
गृहंगोपीरोषसमन्विता॥ ३८॥ माचाविनाशितांपूजांदृष्ट्वादेवस्यशूलिनः॥ देवदेवे
तिचुक्रोशनिपपातसबालकः॥ ३९॥ प्रनष्टसंज्ञःसहसाबाष्पपूरपरिप्लुतः॥ लब्ध-
संज्ञोमुहूर्त्तेनचक्षुषीउदमीलयत्॥ ४०॥ ततोमणिस्तंभविराजमानंहिरण्मयद्वार-
कपाटतोरणं॥ महार्हनीलामलवज्रवेदिकंतदेवजातंशिबिरंशिवालयं॥ ४१॥ सं
तप्तहेमकलशैर्बहुभिर्विचित्रैःप्रोद्भासितस्फटिकसौधतलाभिरामं॥ रम्यंचतद्धि
वपुरंवरपीठमध्येलिंगंचरत्नसहितंसददर्शबालः॥ ४२॥ सदृष्ट्वासहसोत्थायभी

तोविस्मितमानसः॥ निमग्नइवसंतोषात्परमानंदसागरे॥ ४३॥ विज्ञायशिवपूजाया-
माहात्म्यंतत्प्रभावतः॥ नमामदंडवद्भूमौस्वमातुरघशांतये॥ ४४॥ देवक्षमस्वदुरितंमम-
मातुरुमापते॥ मूढायास्त्वामजानंत्याःप्रसंनोभवशंकर॥ ४५॥ यद्यस्तिमयियत्किंचि-
त्पुण्यंत्वद्भक्तिसंभवं॥ तेनापिशिवमेमातानवकारुण्यमाप्नुयात्॥ ४६॥ इतिप्रसाद्यगि-
रिशंभूयोभूयःप्रणम्यच॥ सूर्येचास्तंगतेबालोनिर्जगामशिवालयात्॥ ४७॥ अथाप
श्यत्स्वशिबिरंपुरंदरपुरोरमं॥ सद्योहिरण्मयीभूतंविचित्रविभवोज्वलं॥ ४८॥ सोंतः
प्रविश्यभवनंमोदमानोनिशासुखे॥ महामणिगणाकीर्णंहेमराशिसमुज्वलं॥ ४९॥-
तत्रापश्यत्स्वजननींस्मरंतीमकुतोभयां॥ महार्हरत्नपर्यंकेसितशय्यामधिश्रितां॥
५०॥ रत्नालंकारदीप्तांगींदिव्यांबरविराजिनीं॥ दिव्यलक्षणसंपन्नांसाक्षात्सुरव
धूमिव॥ ५१॥ जवेनोत्थापयामाससंभ्रमोत्फुल्ललोचनः॥ अंबजागृहिभद्रंतेपश्ये
दंमहदद्भुतं॥ ५२॥ इतिप्रबोधितागोपीस्वपुत्रेणमहात्मना॥ ससंभ्रमंसमुत्थायत
त्सर्वंप्रत्यवेक्षत॥ ५३॥ अपूर्वमिवचात्मानमपूर्वमिवबालकं॥ अपूर्वंचस्वसदनं-
दृष्ट्वासीत्सुखविह्वला॥ ५४॥ श्रुत्वापुत्रमुखात्सर्वंप्रसादंगिरिजापतेः॥ राज्ञेवि-

ज्ञापयामासयोभजत्यनिशंशिवं ॥ ५५ ॥ सराजासहसागत्यसमासनियमोनिशि ॥
गोपवध्वाश्चसदनंमाणिक्यवरकोज्वलं ॥ ५६ ॥ ददर्शमहीपतिः सर्वसामात्यः स
पुरोहितः ॥ मुहूर्त्तंविस्मितधृतिःपरमानंदनिर्भरः ॥ ५७ ॥ प्रेम्णाबाष्पजलंमुंचंन्
परिरेभेतमर्भकं ॥ एवमत्यद्भुताकाराच्छिवमाहात्म्यकीर्त्तनात् ॥ ५८ ॥ पौराणांसं-
भ्रमाच्चैवसारात्रिःक्षणतामगात् ॥ अथप्रभातेयुद्धायपुरंसंरुध्यसंस्थिता ॥ ५९
॥ राजानश्चारवक्त्रेभ्यःशुश्रुवुःपरमाद्भुतं ॥ तेत्यक्तवैराःसहसाराजानश्चकिता-
भृशं ॥ ६० ॥ न्यस्तशस्त्राभिविविशुश्चंद्रसेनानुमोदिताः ॥ तांप्रविश्यपुरींरम्यांम
हाकालंप्रणम्यच ॥ ६१ ॥ तद्गोपवनितागेहमाजग्मुःसर्वभूभृतः ॥ तेतत्रचंद्रसेने
नप्रत्युद्गम्याभिपूजिताः ॥ ६२ ॥ महार्हविष्टररताःप्रीत्यानंदनसूविस्मिताः ॥ गो-
पसूनोःप्रसादायप्रादुर्भूतंशिवालयं ॥ ६३ ॥ लिंगंचवीक्ष्यसूमहच्छिवेचक्रुःप-
रांमतिं ॥ तस्मैगोपकुमारायप्रीतास्तेसर्वभूभुजः ॥ ६४ ॥ वासोहिरण्यरत्नानि
गोमहिष्यादिकंधनं ॥ गजान्अश्वान्रथान्रौक्मान्छत्रयानपरिच्छदान् ॥ ६५ २१
॥ दासान्दासीरनेकाश्चददुःशिवकृपार्थिनः ॥ येयेसर्वेषुदेशेषुगोपास्तिष्ठंतिभू

रिशः ॥ ६६ ॥ तेषांतमेवराजानंचक्रिरेसर्वपार्थिवाः ॥ अथास्मिन्नंतरेसर्वैस्त्रिदशैर-
भिपूजितः ॥ ६७ ॥ प्रादुर्बभूवतेजस्वीहनूमान्वानरेश्वरः ॥ तस्याभिगमनादेवराजा
नोजातसंभ्रमाः ॥ ६८ ॥ प्रत्युत्थायनमश्चक्रुर्भक्तिनम्रात्ममूर्त्तयः ॥ तेषांमध्येसमा-
सीनःपूजितःप्लवगेश्वरः ॥ ६९ ॥ गोपात्मजंसमाश्लिष्यराज्ञोवीक्ष्येदमब्रवीत् ॥ स
र्वेशृणुतभद्रंवोराजानोयेन्यदेहिनः ॥ ७० ॥ शिवपूजामृतेनान्यागतिरस्तिशरीरिणां
॥ एषगोपसुतोदिष्ट्याप्रदोषेमंदवासरे ॥ ७१ ॥ अमंत्रेणापिसंपूज्यशिवंशिवमवास
वान् ॥ मंदवारेप्रदोषोयंदुर्लभःसर्वदेहिनां ॥ ७२ ॥ तत्रापिदुर्लभतरःकृष्णपक्षेस
मागते ॥ एषपुण्यतमोलोकेगोपानांकीर्त्तिवर्धनः ॥ ७३ ॥ अस्यवंशेष्टमोभावीनं
दोनाममहायशाः ॥ प्राप्स्यतेतस्यपुत्रत्वंकृष्णोनारायणःस्वयं ॥ ७४ ॥ अद्यप्रभृ-
तिलोकेस्मिन्नेषगोपालनंदनः ॥ नाम्नाश्रीकरइत्युच्चैर्लोकेख्यातिंगमिष्यति ॥
७५ ॥ सूतउवाच एवमुक्त्वांजनीसूनुस्तस्मैगोपकसूनवे ॥ उपदिश्य-
शिवाचारंतत्रैवांतरधीयत ॥ ७६ ॥ तेचसर्वेमहीपालाःसंहृष्टाःप्रतिपूजिताः ॥ चं
द्रसेनंसमामंत्र्यप्रतिजग्मुर्यथागतं ॥ ७७ ॥ श्रीकरोपिमहातेजाउपदिष्टोहनूमता

॥ब्राह्मणैःसहधर्मज्ञैश्चक्रेशंभोःसमर्हणं॥७८॥कालेन श्रीकरःसोपिचंद्रसेन-
श्चभूपतिः॥समाराध्यशिवंभक्त्याप्रापतुःपरमंपदं॥७९॥इदंरहस्यंपरमंपवित्रंय
शस्करंपुण्यमहर्धिवर्धनं॥आख्यानमाख्यातमघौघनाशनंगौरीशपादांबुजभक्ति
वर्धनं॥८०॥ इतिश्रीस्कंदपुराणेब्रह्मोत्तरखंडेपंचमोध्यायः॥५॥
ऋषयऊचुः यदुक्तंभवतासूतमहदाख्यानमद्भुतं॥शंभोर्माहात्म्यकथनम-
शेषाघहरंपरं॥१॥भूयोपिश्रोतुमिच्छामस्तदेवसुसमाहिताः॥प्रदोषेभगवान्शं
भुःपूजितस्तुमहात्मभिः॥२॥सम्प्रयच्छतिकांसिद्धिमेतन्नोब्रूहिसुव्रत॥श्रुतम-
प्यसकृत्सूतभूयस्तृष्णाप्रवर्धते॥३॥ सूतउवाच साधुपृष्टंमहाभागाःभ
वद्भिर्लोकविश्रुतैः॥अतोहंसंप्रवक्ष्यामिशिवपूजाफलंमहत्॥४॥त्रयोदश्यांति-
थौसायंप्रदोषःपरिकीर्त्तितः॥तत्रपूज्योमहादेवोनान्योदेवःफलार्थिभिः॥५॥-
प्रदोषपूजामाहात्म्यंकोनुवर्णयितुंक्षमः॥यत्रसर्वेपिविबुधास्तिष्ठंतिगिरिशां
तिके॥६॥प्रदोषसमयेदेवःकैलासेरजतालये॥करोतिनृत्यंविबुधैरभिष्टुत- २२
गुणोदयः॥७॥अथपूजाजपोहोमस्तत्कथातद्गुणस्तवः॥कर्त्तव्योनियतंमर्त्यै-

श्चतुर्वर्गफलार्थिभिः॥८॥दारिद्र्यतिमिरांधानांमर्त्यानांभवभीरुणां॥भवसाग
रमग्नानांशर्वोयंपारदर्शनः॥९॥दुःखशोकभयार्त्तानांक्लेशनिर्वाणमिच्छतां॥
प्रदोषेपार्वतीशस्यपूजनंमंगलायनं॥१०॥दुर्बुद्धिरपिनीचोपिमंदभाग्यःशठोपि
वा॥प्रदोषेपूज्यदेवेशंविपद्भ्यःसप्रमुच्यते॥११॥शत्रुभिर्हन्यमानोपिदश्यमानो
पिपन्नगैः॥शैलैराक्रम्यमाणोपिपतितोपिमहांबुधौ॥१२॥आविद्धकालदंडोपि-
नानारोगहतोपिवा॥नविनश्यतिमर्त्योसौप्रदोषगिरिशार्चनात्॥१३॥दारिद्र्यं
मरणंदुःखंऋणभारंनगोपमं॥सद्योविधूयसंपद्भिःपूज्यतेशिवपूजनात्॥१४॥-
अत्रवक्ष्येमहापुण्यमितिहासंपुरातनं॥यंश्रुत्वामनुजाःसर्वेप्रयांतिकृतकृत्यतां
॥१५॥आसीद्विदर्भविषयेनाम्नासत्यरथोनृपः॥सर्वधर्मरतोधीरःसुशीलःस-
त्यसंगरः॥१६॥तस्यपालयतोभूमिंधर्मेणमुनिपुंगवाः॥व्यतीयायमहान्कालः
सुखेनैवमहामतेः॥१७॥अथतस्यमहीभर्त्तुर्बभूवुःशाल्वभूभुजः॥शत्रवश्चो
द्धतबलादुर्मर्षणपुरोगमाः॥१८॥कदाचिदथतेशाल्वाःसंनद्धबहुसैनिकाः॥
विदर्भनगरींप्राप्यरुरुधुर्विजिगीषवः॥१९॥दृष्ट्वानिरुध्यमानांतांविदर्भा-

धिपतिः पुरीं ॥ योद्धुमभ्याययौतूर्णं बलेनमहतावृतः ॥ २० ॥ तस्यतैरभवद्युद्धं शाल्वैरपिव
लोद्धतैः ॥ पातालेपन्नगेंद्रस्यगंधर्वैरिवदुर्मदैः ॥ २१ ॥ विदर्भनृपतिः सोयकृत्वायुद्धंसुदा
रुणं ॥ प्रनष्टोरुबलैःशाल्वैर्निहतोरणमूर्द्धनि ॥ २२ ॥ तस्मिन्महारथेवीरैर्निहतेमंत्रिभिः-
सह ॥ दुद्रुवुः समरेभग्नाहतशेषाश्चसैनिकाः ॥ २३ ॥ अथयुद्धेभिविरतेनदत्सुरि-
पुमंत्रिषु ॥ नगर्यांयुध्यमानायांजातेकोलाहलेरवे ॥ २४ ॥ तस्यसत्यरथस्यैकाविद
र्भाधिपतेः सती ॥ भूरिशोकसमाविष्टाकृच्छ्रिद्यत्नाद्विनिर्ययौ ॥ २५ ॥ सानिशासम
येयत्नादंतर्वत्नीनृपांगना ॥ निर्गताशोकसंतप्ताप्रतीचींप्रययौदिशं ॥ २६ ॥ अथप्र-
भातेमार्गेणगच्छंतीसहसासती ॥ अतीत्यदूरमध्वानंददर्शविमलंसरः ॥ २७ ॥ तत्रा
गत्यवरारोहातप्तातापेनभूयसा ॥ विलसंतंसरस्तीरेछायावृक्षंसमाश्रयत् ॥ २८ ॥
तत्रदैववशाद्राज्ञीविजनेतरुकुट्टिमे ॥ असूतसमयेसाध्वीसुमुहूर्त्तेसद्गुणान्विते ॥ २९
॥ अथसाराजमहिषीपिपासाभिहताभृशं ॥ सरोवतीर्यचावेगाद्ग्रस्ताग्राहेणभूय-
सा ॥ ३० ॥ जातमात्रः कुमारोपिविनष्टपितृमातृकः ॥ रुरोदोच्चैः सरस्तीरेक्षुत्पिपा
सार्दितोबलः ॥ ३१ ॥ तस्मिन्नेवंक्रंदमानेजातमात्रेकुमारके ॥ काचिदभ्याययौशी

घ्रंदिष्ट्याविप्रवरांगना ॥ ३२ ॥ साप्येकहायनंबालमुद्वहंतीनिजात्मजं ॥ अधनाभर्त्तृ
रहितायाचमानागृहेगृहे ॥ ३३ ॥ एकात्मजाबंधुहीनायाञ्चामार्गवशंगता ॥ उमाना
मद्विजसतीददर्शनृपनंदनं ॥ ३४ ॥ सादृष्ट्वाराजतनयंसूर्यबिंबमिवच्युतं ॥ अनाथ-
मेनंक्रंदंतंचिंतयामासभूरिशः ॥ ३५ ॥ अहोसुमहदाश्चर्यमिदंदृष्टंमयाधुना ॥ अ
छिन्ननाभिसूत्रोयंशिशुर्मातास्कवागता ॥ ३६ ॥ पितानास्तिनचान्योस्तिनास्तिबंधु
जनोपिवा ॥ अनाथः कृपणोबालः शेतेकेवलभूतले ॥ ३७ ॥ एषचांडालजोवापि-
शूद्रजोवैश्यजोपिवा ॥ विप्रात्मजोवानृपजोज्ञायतेकथमर्भकः ॥ ३८ ॥ शिशुमे-
नंससुत्सृत्यपुष्णाम्यौरसवद्ध्रुवं ॥ किंत्वविज्ञानकुलजंनोत्सहेस्प्रष्टुमुत्तमं ॥ ३९ ॥ इ
तिमीमांसमानायांतस्यांविप्रवरस्त्रियां ॥ ४० ॥ कश्चित्समाययौभिक्षुः साक्षाद्दे
वः शिवः स्वयं ॥ तामाहभिक्षुवर्योयंविप्रभामिनिमाखिद ॥ ४१ ॥ रक्षैनंबालकंसु
भ्रुविसृज्यत्वहृदिसंशयं ॥ अनेनपरमंश्रेयः प्राप्स्यसेत्वचिरादिह ॥ ४२ ॥ एतावदु-
क्त्वात्वरितोभिक्षुः कारुणिकोययौ ॥ अथतस्मिन्गतेभिक्षौविस्रब्धाविप्रभामि
नी ॥ ४३ ॥ तमर्भकंसमादायनिजमेवगृहंययौ ॥ भिक्षुवाक्येनविस्रब्धासाराज

तनयंतथा ॥ ४४ ॥ आत्मपुत्रेणसदृशं कृपयापर्यपोषयत् ॥ एकचक्राह्वयेरम्येग्रामेकृत-
निकेतना ॥ ४५ ॥ स्वपुत्रंराजपुत्रंचभिक्षान्नेनव्यवर्धयत् ॥ ब्राह्मणीतनयश्चैवसराजत
नयस्तथा ॥ ४६ ॥ ब्राह्मणैः कृतसंस्कारौवव्रधातेसुपूजितौ ॥ कृतोपनयनौकालेबालकौ-
नियमेस्थितौ ॥ ४७ ॥ भिक्षार्थंचेरतुस्तत्रमात्रासहदिनेदिने ॥ ताभ्यांकदाचिद्बालाभ्यां
साविप्रवनितासह ॥ ४८ ॥ भैक्षंचरंतीदैवेनप्रविष्टादेवतालयं ॥ तत्रवृंदैःसमाकीर्णेमु
निभिर्देवतालये ॥ ४९ ॥ तौदृष्ट्वाबालकौधीमान्शांडिल्योमुनिरब्रवीत् ॥ अहोदैवब
लंचित्रमहोकर्मदुरत्ययं ॥ ५० ॥ एषबालोन्यजननींश्रितोभैक्ष्येणजीवति ॥ इमामेव
द्विजवधूंप्राप्यमातरमुत्तमां ॥ ५१ ॥ सहैवद्विजपुत्रेणद्विजभावंसमाश्रितः ॥ इतिश्रु
त्वामुनेर्वाक्यंशांडिल्यस्यद्विजांगना ॥ ५२ ॥ साप्रणम्यसभामध्येपर्यपृच्छत्सविस्म
या ॥ ब्रह्मन्नेषोर्भकोनीतोमयाभिक्षोर्गिरागृहं ॥ ५३ ॥ अविज्ञातकुलोद्यापिसुत
वत्परिपोष्यते ॥ कस्मिन्कुलेप्रसूतोयंकामाताजनकोस्यकः ॥ ५४ ॥ सर्वंविज्ञातु
मिच्छामिभवतोज्ञानचक्षुषः ॥ ५५ ॥ इतिपृष्टोमुनिःसोथज्ञानदृष्टिर्द्विजस्त्रिया ॥
आचख्यौतस्यबालस्यजातकर्मचपौर्विकं ॥ ५६ ॥ विदर्भराजपुत्रस्तुतत्पितुःस-

मरेमृतिं ॥ तन्मातुर्नक्रहरणंसाकल्येनन्यवेदयत् ॥ ५७ ॥ अथसाविस्मितानारी-
पुनःपप्रच्छतंमुनिं ॥ सराजासकलान्भोगान्हित्वायुद्धेकथंमृतः ॥ ५८ ॥ दारिद्र्य-
मस्यबालस्यकथंप्राप्तंमहामुने ॥ दारिद्र्यंपुनरुत्सृज्यकथंराज्यमवाप्स्यति ॥ ५९ ॥ अ
स्यापिममपुत्रस्यभिक्षान्नेनैवजीवतः ॥ दारिद्र्यशमनोपायमुपदेष्टुंत्वमर्हसि ॥ ६० ॥ -
शांडिल्यउवाच अमुष्यबालस्यपितासविदर्भमहीपतिः ॥ पूर्वजन्मनिपांड्ये-
शोबभूवनृपसत्तमः ॥ ६१ ॥ सराजासर्वधर्मज्ञःपालयन्सकलांमहीं ॥ प्रदोषसमयेशं
भुंकदाचिन्नाभ्यपूजयत् ॥ ६२ ॥ तस्यपूजयतोभक्त्यादेवंत्रिभुवनेश्वरं ॥ आसीत्कल
कलारावःसर्वत्रनगरेमहान् ॥ ६३ ॥ श्रुत्वातमुत्कटंशब्दंराजात्यक्तशिवार्चनः ॥ नि
र्ययौराजभवनान्नगरक्षोभशंकया ॥ ६४ ॥ एतस्मिन्नेवसमयेतस्यामात्योमहाब-
लः ॥ शत्रुंगृहीत्वासामंतंराजांतिकमुपागमत् ॥ ६५ ॥ अमात्येनसमानीतंशत्रुंसामं
तमुद्धतं ॥ दृष्ट्वाक्रोधेननृपतिःशिरश्छेदमकारयत् ॥ ६६ ॥ सतथैवमहीपालोविसृ-
ज्यशिवपूजनं ॥ असमाप्तात्मनियमश्चकारनिशिभोजनं ॥ ६७ ॥ तत्पुत्रोपितथाच
क्रेप्रदोषसमयेशिवं ॥ अनर्चयित्वामूढात्माभुक्त्वासुष्वापदुर्मदः ॥ ६८ ॥ जन्मांत-

रेसनृपतिर्विदर्भक्षितिपोभवत् ॥ शिवार्चनांतरायेणपरैर्भोगांतरेहतः ॥ ६९ ॥ नत्सुतो
यःपूर्वभवेसोस्मिञ्जन्मनितत्सुतः ॥ भूत्वादारिद्र्यमापन्नःशिवपूजाव्यतिक्रमात् ॥
७० ॥ अस्यमातापूर्वभवेसपत्नींछद्मनाहनत् ॥ तेनपापेनमहताग्राहेणास्मिन्भवेह
ता ॥ ७१ ॥ एषाप्रवृत्तिरेतेषांभवत्यैसमुदाहृता ॥ अनर्चितेशिवेमर्त्याःप्राप्नुवंतिदरि
द्रतां ॥ ७२ ॥ सत्यंब्रवीमिपरलोकहितंब्रवीमिसारंब्रवीम्युपनिषद्धृदयंब्रवीमि ॥ सं-
सारमुल्बणमसारमवाप्यजंतोःसारोयमीश्वरपदांबुरुहस्यसेवा ॥ ७३ ॥ येनार्चयं
तिगिरिशंसमयेप्रदोषेयेनार्चितंशिवमपिप्रणमंतिचान्ये ॥ एतत्कथांश्रुतिपुटैर्नपि
बंतिमूढास्तेजन्मजन्मसुभवंतिनरादरिद्राः ॥ ७४ ॥ येवैप्रदोषसमयेपरमेश्वरस्य-
कुर्वंत्यनन्यमनसोंघ्रिसरोजपूजां ॥ नित्यंप्रवृद्धधनधान्यकलत्रपुत्रसौभाग्यसंप-
दधिकास्तइहैवलोके ॥ ७५ ॥ कैलासशैलभवनेत्रिजगज्जनित्रींगौरींनिवेश्यकन
कांचितरत्नपीठे ॥ नृत्यंविधातुमभिवांछतिशूलपाणौदेवाःप्रदोषसमयेनुभजंति
सर्वे ॥ ७६ ॥ वाग्देवीधृतवल्लकीशतमखोवेणुंदधत्पद्मजस्तालोन्निद्रकरोरमाभग ३५
वतीगेयप्रयोगान्विता ॥ विष्णुःसांद्रमृदंगवादनपटुर्देवाःसमंतात्स्थिताःसेवं-

तेतमनुप्रदोषसमयेदेवंमृडानीपतिं ॥ ७७ ॥ गंधर्वयक्षपतगोरगसिद्धसाध्याविद्-
द्याधरामरवराप्सरसांगणाश्च ॥ येन्येत्रिलोकनिलयाःसहभूतवर्गाःप्राप्तेप्रदोष
समयेहरपार्श्वसंस्थाः ॥ ७८ ॥ अतःप्रदोषेशिवएकएवपूज्योथनान्येहरिपद्मजा-
द्याः ॥ तस्मिन्महेशेविधिनेज्यमानेसर्वेप्रसीदंतिसुराधिनाथाः ॥ ७९ ॥ एषतेतनयः
पूर्वजन्मनिब्राह्मणोत्तमः ॥ प्रतिग्रहैर्वयोनिन्येनयज्ञाद्यैःसुकर्मभिः ॥ ८० ॥ अतो-
दारिद्र्यमापन्नःपुत्रस्तेद्विजभामिनि ॥ तद्दोषपरिहारार्थंशरणंयातुशंकरं ॥ ८१ ॥
इतिश्रीस्कंदपुराणेब्रह्मोत्तरखंडेप्रदोषमहिमावर्णनंनामषष्ठोध्यायः ॥ ६ ॥
सूतउवाच इत्युक्तामुनिनासाध्वीसाविप्रवनितापुनः ॥ तंप्रणम्याथपप्रच्छ-
शिवपूजाविधेःक्रमं ॥ १ ॥ शांडिल्यउवाच पक्षद्वयेत्रयोदश्यांनिरा
हारोभवेद्यदा ॥ घटित्रयादस्तमयात्पूर्वंस्नानंसमाचरेत् ॥ २ ॥ शुक्लांबरधरोधीरो
वाग्यतोनियमान्वितः ॥ कृतसंध्याजपविधिःशिवपूजांसमारभेत् ॥ ३ ॥ देवस्य-
पुरतःसम्यगुपलिप्यनवांभसा ॥ विधायमंडपंरम्यंधौतवस्त्रादिभिर्बुधः ॥ ४ ॥ वि
तानाद्यैरलंकृत्यफलपुष्पनवांकुरैः ॥ विचित्रपद्मसुद्धृत्यवर्णपंचकसंयुतं ॥ ५ ॥

तत्रोपविश्यसूशुभेभक्तियुक्तः स्थिरासने॥ सम्यक्संपादिताशेषपूजोपकरणः शुचिः
॥६॥ आगमोक्तेनमंत्रेणपीठमामंत्रयेत्सुधीः॥ ततः कृत्वात्मशुद्धिंच भूतशुध्यादिकं-
क्रमात्॥७॥ प्राणायामत्रयंकुर्याद्बीजवर्णैःसबिंदुकैः॥ मातृकान्यस्यविधिवद्ध्या-
त्वातांदेवतांपरां॥८॥ समाप्यसातृका भूयोध्यात्वाचैवपरंशिवं॥ वामभागेगुरुंनत्वा
दक्षिणेगणपंनमेत्॥९॥ अंसोरुयुग्मेधर्मादीन्न्यस्यनाभौचपार्श्वयोः॥ अधर्मादी
ननंतादीन्हृदिपीठमनुंन्यसेत्॥१०॥ आधारशक्तिमारभ्यज्ञानात्मानमनुक्रमात्॥
उक्तक्रमेणविन्यस्यतद्धृत्पद्मेसाधुभाविते॥११॥ नवशक्तिमयेरम्येत्ध्यायेद्देवमुमापतिं
॥ चंद्रकोटिप्रतीकाशंत्रिनेत्रंचंद्रशेखरं॥१२॥ आपिंगलजटाजूटंरत्नमौलिविरा-
जितं॥ नीलग्रीवमुदारांगंनागहारोपशोभितं॥१३॥ वरदाभयहस्तंचधारिणंचप
रश्वधं॥ दधानंनागवलयकेयूरांगदमुद्रिकं॥१४॥ व्याघ्रचर्मपरीधानंरत्नसिंहासने
स्थितं॥ ध्यात्वातद्वामभागेचचिंतयेद्गिरिकन्यकां॥१५॥ भास्वज्जपाप्रसूनाभा-
मुदयार्कसमप्रभां॥ विद्युत्पुंजनिभांतन्वींमनोनयननंदिनीं॥१६॥ बालेंदुशेखरां २६
स्निग्धांनीलकुंचितकुंतलां॥ भृंगसंघातरुचिरांनीलालकविराजितां॥१७॥-

मणिकुंडलविद्योतमुखमंडलविभ्रमां॥ नवकुंकुमपंकांककपोलदलदर्पणां॥१८
॥ मधुरस्मितविभ्राजदरुणाधरपल्लवां॥ कंबुकंठींशिवामुद्यत्कुचपंकजकुड्मलां॥
१९॥ पाशांकुशाभयाभीष्टविलसंतींचतुर्भुजां॥ अनेकरत्नविलसत्कंकणांकितमुद्रि
कां॥२०॥ वलित्रयेणविलसद्धेमकांचीगुणान्वितां॥ रक्तमाल्यांबरधरांदिव्यचंदनच-
र्चितां॥२१॥ दिक्पालवनितामौलिसन्नतांघ्रिसरोरुहां॥ रत्नसिंहासनारूढांसर्पराजप
रिच्छदां॥२२॥ एवंध्यात्वामहादेवंदेवींचगिरिकन्यकां॥ न्यासक्रमेणसंपूज्यदेवंगंधादि-
भिःक्रमात्॥२३॥ पंचभिर्ब्रह्मभिःकुर्यात्प्रोक्तस्थानेषुवाहृदि॥ पृथक्पुष्पांजलिंदे
हेमूलेनचहृदित्रिधा ॥२४॥ पुनःस्वयंशिवोभूत्वामूलमंत्रेणसाधकः॥ ततःसंपूज-
येद्देवंबाह्यपीठेपुनःक्रमात्॥२५॥ संकल्पंप्रवदेत्तत्रपूजारंभेसमाहितः॥ कृतांज-
लिपुटोभूत्वाचिंतयेद्धृदिशंकरं॥२६॥ ऋणपातकदौर्भाग्यदारिद्र्यविनिवृत्तये॥
अशेषाघविनाशायप्रसीदममशंकर॥२७॥ दुःखशोकाग्निसंतप्तंसंसारभयपी-
डितं॥ बहुरोगाकुलंदीनंत्राहिमांवृषवाहन॥२८॥ आगच्छदेवदेवेशमहादेवाभ-
यंकर॥ गृहाणसहपार्वत्यातवपूजांमयाकृतां॥२९॥ इतिसंकल्प्यविधिवद्बाह्यपू

जांसमाचरेत् ॥ गुरुंगणपतिंचैवयजेत्सव्यापसव्ययोः ॥ ३० ॥ क्षेत्रेशमीशको-
णेतुयजेद्वास्तोष्पतिंक्रमात् ॥ वाग्देवींचयजेत्तत्रततः कात्यायनींयजेत् ॥ ३१ ॥ ध
र्मंज्ञानंचवैराग्यंऐश्वर्यंचनमोंतकैः ॥ स्वरैरीशादिकोणेषुपीठपादाननुक्रमात् ॥
३२ ॥ आभ्यांबिंदुविसर्गाभ्यामधर्मादींश्चपूजयेत् ॥ सत्वरूपश्चतुर्दिक्षुमध्येनं
तंसतारकं ॥ ३३ ॥ सत्वादींस्त्रिगुणांस्तंतुरूपान्पीठेषुविन्यसेत् ॥ अथऊर्ध्वछदेमा-
यासहलक्ष्म्याशिवेनच ॥ ३४ ॥ तदंतेचांबुजंभूयः सकलंमंडलत्रयं ॥ पत्रकेसर-
किंजल्कव्याप्तंतत्राक्षरैः क्रमात् ॥ ३५ ॥ पद्मत्रयंतथाभ्यर्च्यमध्येमंडपमादरात् ॥
वामांज्येष्ठांचरौद्रींचभागाद्यैर्दिक्षुपूजयेत् ॥ ३६ ॥ वामाद्यानवशक्तीश्चनवस्वरयु-
तायजेत् ॥ हृदिबीजत्रयाद्येनपीठमंत्रेणचार्चयेत् ॥ ३७ ॥ आवृत्तैः प्रथमांगैश्चपंच
भिर्मूर्त्तिशक्तिभिः ॥ त्रिशक्तिमूर्त्तिभिश्चान्यैर्निधिद्वयसमन्वितैः ॥ ३८ ॥ अनं-
ताद्यैः परीताश्चमातृभिश्चवृषादिभिः ॥ सिद्धिभिश्चाणिमाद्याभिरिंद्राद्यैश्चस
हायुधैः ॥ ३९ ॥ वृषभक्षेत्रचंडेशदुर्गाश्चस्कंदनंदिनौ ॥ गणेशः सैन्यपश्चैव-
स्वस्वलक्षणलक्षिताः ॥ ४० ॥ अणिमामहिमाचैवगिरिमालघिमातया ॥ ईशि-

त्वंचवशित्वंचप्राप्तिःप्राकाम्यमेवच ॥ ४१ ॥ अष्टैश्वर्याणिचोक्तानितेजोरूपाणि-
केवलं ॥ पंचभिर्ब्रह्मभिः पूर्वंहृल्लेखाद्यादिभिः क्रमात् ॥ ४२ ॥ अंगैरुमाद्यैरिंद्रा-
द्यैः पूजोक्तामुनिभिस्तुतैः ॥ उमाचंडेश्वरादींश्चपूजयेदुत्तरादितः ॥ ४३ ॥ एव
मावरणैर्युक्तंतेजोरूपंसदाशिवं ॥ उमयासहितंदेवमुपचारैःप्रपूजयेत् ॥ ४४
॥ सुप्रतिष्ठितशंखस्थतीर्थैः पंचामृतैरपि ॥ अभिषिच्यमहादेवंरुद्रसूक्तैः स-
माहितः ॥ ४५ ॥ कल्पयेद्विविधैर्मंत्रैरासनाद्युपचारकान् ॥ आसनंकल्पयेद्धे-
मंदिव्यवस्त्रसमन्वितं ॥ ४६ ॥ अर्घ्यमष्टगुणोपेतंपाद्यंशुद्धोदकेनच ॥ तेनैवाच-
मनंदद्यान्मधुपर्कंमधूत्तरं ॥ ४७ ॥ पुनराचमनंदत्वास्नानंमंत्रैः प्रकल्पयेत् ॥
उपवीतंतथावासोभूषणानिनिवेदयेत् ॥ ४८ ॥ गंधमष्टांगसंयुक्तंसुपूतंवि-
निवेदयेत् ॥ ततश्चबिल्वमंदारकल्हारसरसीरुहैः ॥ ४९ ॥ धत्तूरकंकर्णिका
रंचणपुष्पंचमल्लिकां ॥ कुशापामार्गतुलसीमाधवीचंपकादिकं ॥ ५० ॥ बृहती
करवीराणियथालब्धानिसाधकः ॥ निवेदयेत्सुगंधीनिमाल्यानिविविधानि-
च ॥ ५१ ॥ धूपंकालागरूत्पन्नंदीपंचविमलंशुभं ॥ अथपायसनैवेद्यंसघृतं-

सोपदंशकं ॥५२॥ मोदकापूपसंयुक्तं शर्करागुडसंयुतं ॥ मधुनाक्तं दधियुतं जल-
पानसमन्वितं ॥५३॥ तेनैव हविषा वन्हौ जुहुयान्मंत्रभाविते ॥ आगमोक्तेन विधि
नागुरुवाक्यनिमंत्रितः ॥५४॥ नैवेद्यं शंभवे भूयो दत्वा तांबूलमुत्तमं ॥ धूपनीरा-
जनं रम्यं छत्रं दर्पणमुत्तमं ॥५५॥ समर्पयित्वा विधिवन्मंत्रैर्वैदिकतांत्रिकैः ॥ यद्यशक्तः स्व
यं निस्वो यथा विभवमर्चयेत् ॥५६॥ भक्त्या दत्तेन गौरीशः पुष्पमात्रेण तुष्यति ॥ अ-
थांगभूतान्सकलान् गणेशादीन्प्रपूजयेत् ॥५७॥ स्तवैर्नानाविधैः स्तुत्वा साष्टांगं प्रणमे
द्बुधः ॥ ततः प्रदक्षिणीकृत्य नवचंडेश्वरादिकान् ॥५८॥ पूजां समर्प्य विधिवत्प्रार्थये-
द्गिरिजापतिं ॥ जयदेव जगन्नाथ जय शंकर शाश्वत ॥५९॥ जय सर्वसुराध्यक्ष जय स
र्वसुरार्चित ॥ जय सर्वगुणातीत जय सर्ववरप्रद ॥६०॥ जय नित्य निराधार जय विश्वं
भराव्यय ॥ जय विश्वैकवेद्येश जय नागेंद्रभूषण ॥६१॥ जय गौरीपते शंभो जय चंद्रा-
र्धशेखर ॥ जय कोट्यर्कसंकाश जयानंतगुणाश्रय ॥६२॥ जय रुद्र विरूपाक्ष जया-
चिंत्य निरंजन ॥ जय दुस्तरसंसारसागरोत्तारणप्रभो ॥६३॥ प्रसीद मे महादेव सं-
सारार्त्तस्य खिद्यतः ॥ सर्वपापभयं हृत्वा रक्ष मां परमेश्वर ॥६४॥ महादारिद्र्यमग्नस्य

महापापहतस्य च ॥ महाशोकविनष्टस्य महारोगातुरस्य च ॥६५॥ ऋणभारपरीतस्य
दह्यमानस्य कर्मभिः ॥ ग्रहैः प्रपीड्यमानस्य प्रसीद मम शंकर ॥६६॥ दरिद्रः प्रार्थये
देवं पूजांते गिरिजापतिं ॥ अर्थाढ्यो वापि राजा वा प्रार्थयेद्देवमीश्वरं ॥६७॥ दीर्घमा
युः सदारोग्यं कोशवृद्धिर्बलोन्नतिः ॥ ममास्तु नित्यमानंदः प्रसादात्तव शंकर ॥६८
॥ शत्रवः संक्षयं यांतु प्रसीदंतु मम प्रजाः ॥ नश्यंतु दस्यवो राष्ट्रे जनाः संतु निरापदः ॥-
६९॥ दुर्भिक्षमरिसंतापः शमयातु महीतले ॥ सर्वसस्यसमृद्धिश्च भूयात्सुखमया दि
शः ॥७०॥ एवमाराधयेद्देवं प्रदोषे गिरिजापतिं ॥ ब्राह्मणान्भोजयेत्पश्चाद्दक्षिणा-
भिश्च तोषयेत् ॥७१॥ सर्वपापक्षयकरी सर्वदारिद्र्यनाशिनी ॥ शिवपूजा मयाख्याता
सर्वाभीष्टवरप्रदा ॥७२॥ महापातकसंघातमधिकं चोपपातकं ॥ शिवद्रव्यापहरणा
दन्यत्सर्वं निवारयेत् ॥७३॥ ब्रह्महत्यादिपापानां पुराणेषु स्मृतिष्वपि ॥ प्रायश्चि-
त्तानि दृष्टानि न शिवद्रव्यहारिणां ॥७४॥ बहुनात्र किमुक्तेन श्लोकार्द्धेन ब्रवीम्यहं
॥ ब्रह्महत्याशतं वापि शिवपूजा विनाशयेत् ॥७५॥ मया कथितमेतत्ते प्रदोषे शिवपू
जनं ॥ रहस्यं सर्वजंतूनामत्र नास्त्यत्र संशयः ॥७६॥ एताभ्यामपि बालाभ्यामेवं पू-

जाविधीयतां॥अतःसंवत्सरादेवपरांसिद्धिमवाप्स्यथ॥७७॥इतिशांडिल्यवचनमा-
कर्ण्यद्विजभामिनी॥ताभ्यांतुसहबालाभ्यांप्रणनाममुनेःपदं॥७८॥ विप्रस्त्युवाच
अहमद्यकृतार्थास्मितवदर्शनमात्रतः॥एतौकुमारौभगवंस्त्वामेवशरणंगतौ॥
७९॥एषमेतनयोब्रह्मन्शुचिव्रतइतीरितः॥एषराजसुतोनाम्नाधर्मगुप्तःकृतोमया॥
८०॥एतावहंचभगवन्भवच्चरणकिंकराः॥समुद्धरास्मिन्पतितान्घोरेदारिद्र्यसा
गरे॥८१॥इतिप्रपन्नांशरणंद्विजांगनामाश्वस्यवाक्यैरमृतोपमानैः॥उपादिदेशाथ
तयोःकुमारयोर्मुनिःशिवाराधनमंत्रविद्यां॥८२॥अथोपदिष्टौमुनिनाकुमारौब्रा-
ह्मणीचसा॥तंप्रणम्यसमामंत्र्यजग्मुस्तेशिवमंदिरात्॥८३॥ततःप्रभृतितौबालौ
मुनिवर्योपदेशतः॥प्रदोषेपार्वतीशस्यपूजांचक्रतुरंजसा॥८४॥एवंपूजयतोर्देवं
द्विजराजकुमारयोः॥सुखेनैवव्यतीयायतयोर्मासचतुष्टयं॥८५॥कदाचिद्राज
पुत्रेणविनासौद्विजनंदनः॥स्नातुंगतोनदीतीरेचचारबहुलीलया॥८६॥तत्रनि
र्झरनिर्घातनिर्भिन्नेवप्रकुट्टिमे॥निधानकलशंस्थूलंप्रस्फुरंतंददर्शह॥८७॥तंदृ-
ष्ट्वासहसागत्यहर्षकौतुकविह्वलः॥दैवोपपन्नंमन्वानोगृहीत्वाशिरसाययौ॥८८

ससंभ्रमंसमानीयनिधानकलशंबलात्॥निधायभवनस्यांतेमातरंसमभाषत॥८९
॥मातर्मातरिमंपश्यप्रसादंगिरिजापतेः॥निधानंकुंभरूपेणदर्शितंकरुणात्मना॥९०
॥अथसाविस्मितासाध्वीसमाहूयनृपात्मजं॥स्वपुत्रंप्रतिनंद्याहमानयंतीशिवा
र्चनं॥९१॥शृणुतांमेवचःपुत्रौनिधानकलशीमिमां॥समंविभज्यगृह्णीतांम-
मशासनगौरवात्॥९२॥इतिमातुर्वचःश्रुत्वातुतोषद्विजनंदनः॥प्रत्याहरा-
जपुत्रस्तांविस्रब्धःशंकरार्चने॥९३॥मातस्तवसुतस्यैवसुकृतेनसमागतं॥
नाहंगृहीतुमिच्छामिविभक्तंधनसंचयं॥९४॥आत्मनःसुकृतालब्धंस्वयमेव-
भुनक्तुसौ॥सएवभगवानीशःकरिष्यतिकृपांमयि॥९५॥एवमर्चयतोःशं-
भुंभूयोपिपरयामुदा ॥संवत्सरोव्यतीयायतस्मिन्नेवगृहेतयोः॥९६॥अ-
थैकदाराजसूनुःसहतेनद्विजात्मना॥वसंतसमयेप्राप्तेविजहारवनांतरे॥९७
॥अथदूरंगतौक्वापिवनेद्विजनृपात्मजौ॥गंधर्वकन्याःक्रीडंतीःशतशस्तावप-
श्यतां॥९८॥ताःसर्वाश्चारुसर्वांग्योविहरंत्योमनोहरं॥दृष्ट्वाद्विजात्मजोदू
राद्उवाचनृपनंदनं॥९९॥इतःपुरोनगंतव्यंविहरंत्यग्रतस्त्रियः॥स्त्रीसन्निधाने

विबुधास्त्यजंतिविमलाशयाः॥१००॥ एताः कैतवकारिण्योघनयौवनदुर्मदाः॥
मोहयंत्योजनंदृष्ट्वावचानुनयकोविदाः॥१०१॥ अतः परित्यजेत्स्त्रीणांसन्नि-
धिंसहभाषणं॥ द्विजधर्मरतोविद्वान्ब्रह्मचारीविशेषतः॥१०२॥ अतोहंनोत्सहे-
गंतुंक्रीडास्थानंमृगीदृशां॥ इत्युक्त्वाद्विजपुत्रस्तुनिवृत्तोदूरतस्थितः॥१०३॥-
अथासौराजपुत्रस्तुकौतुकाविष्टमानसः॥ तासांविहारपदवीमेकएवाभ्ययो-
ययौ॥१०४॥ तत्रगंधर्वकन्यानांमध्येत्वेकावरानना॥ दृष्ट्वायांतंराजपुत्रंचिंत-
यामासचेतसा॥१०५॥ अहोकोयमुदारांगोयुवासर्वांगसुंदरः॥मत्तमातंगग
मनोलावण्यामृतवारिधिः॥१०६॥ लीलालोलविशालाक्षोमधुरस्मितपेशलः
॥मदनोपमरूपश्रीः सुकुमारांगलक्षणः॥१०७॥ इत्याश्चर्ययुताबालादूरा-
दृष्ट्वानृपात्मजं॥ सर्वाः सखीः समालोक्यवचनंचेदमब्रवीत्॥१०८॥ इतो-
विदूरेहेसख्यावनमस्त्येकमुत्तमं॥ विचित्रचंपकाशोकपुन्नागबकुलैर्युतं॥
१०९॥ तत्रगत्वावनंसर्वाः संचीयकुसुमोत्करं॥ भवंत्यः पुनरायांतुतावत्ति-
ष्ठाम्यहंत्विह॥११०॥ इत्यादिष्टः सखीवर्गोजगामविपिनांतरं॥सापिगंध

र्वजातस्यौन्यस्तदृष्टिर्नृपात्मजे॥१११॥ तांसमालोक्यतन्वंगींनवयौवनशालिनीं॥-
बालांस्वरूपसंपत्त्यापरिभूततिलोत्तमां॥११२॥ राजपुत्रः समागम्यकौतुकात्फुल्ल-
लोचनः॥ अवापदैवयोगेनमदनस्यशरव्यथां॥११३॥ गंधर्वतनयासापिप्रासाय-
नृपसूनवे॥ उत्थायतरसातस्मैप्रददौपल्लवासनं॥११४॥ कृतोपचारमासीनंतमा
साघसुमध्यमा॥ पप्रछतद्रूपगुणैर्ध्वस्तधैर्याकुलेंद्रिया॥११५॥ कस्त्वंकमलपत्रा-
क्षकस्माद्देशादिहागतः॥ कस्यपुत्रइतिप्रेम्णापृष्टः सर्वंन्यवेदयत्॥११६॥ विदर्भ
राजतनयंविध्वस्तपितृमातृकं॥ शत्रुभिश्चहृतंस्थानमात्मानंपरराष्ट्रगं॥११७॥
सर्वमावेद्यभूपस्तांपप्रछनृपनंदनः॥कात्वंवामोरुकिंचात्रकार्यंतेकस्यचात्मजा॥
११८॥ किमवध्यायसिहृदाकिंवावक्तुमिहेछसि॥ इत्युक्तासापुनः प्राहशृणुराजें
द्रसत्तम॥११९॥ आस्तेकोद्रविकोनामगंधर्वाणांकुलाग्रणीः॥तस्याहमस्मितनया
नाम्नाचांशुमतीस्मृता॥१२०॥ त्वामायांतंविलोक्याहंत्वत्संभाषणलालसा॥ त्य
क्त्वासखीजनंसर्वमेकैवास्मिमहामते॥१२१॥ सर्वसंगीतविद्यासुनमत्तोन्यास्ति
काचन॥ ममयोगेनतुष्यंतिसर्वापिचसुरस्त्रियः॥१२२॥ साहंसर्वकलाभिज्ञाज्ञा

तसर्वजनेंगिता॥ तवाहमीप्सितंवेद्मिमयितेसंगतंमनः॥१२३॥ तथाममापिचोत्क-
कंदेवेनप्रतिपादितं॥ आवयोस्नेहभेदोत्रनाभिभूयादितःपरं॥१२४॥ इतिसंभाष्य
तेनाशूप्रेम्णागंधर्वनंदिनी॥ मुक्ताहारंददौतस्मैस्वकुचांतरभूषणं॥१२५॥ तमादा
याद्भुतंहारंसतस्याःप्रणयाकुलः॥ गाढहर्षपरासिक्ताभिदमाहनृपात्मजः॥१२६
॥सत्यमुक्तंत्वयाभीरुतथाप्येकंवदाम्यहं॥ त्यक्तराज्यस्यनिस्वस्यकथंमेभवसिप्रि-
या॥१२७॥सात्वंपितृमतीबालाविलंघ्यपितृशासनं॥स्वछंदाचरणंकर्त्तुंमूढेत्वं-
कथमर्हसि॥१२८॥ इतितस्यवचःश्रुत्वातंप्रत्याहशुचिस्मिता॥ अस्तुनामतथै
वाहंकरिष्येपश्यकौतुकं॥१२९॥ गछस्वभवनंकांतपरश्वःप्रातरेवतु॥ आगछपुनर
त्रैवकार्यमस्तिचनोमृषा॥१३०॥ इत्युक्त्वातंनृपसुतंसासंगतसखीजना॥ अपक्राम
त्तचार्वंगीसचापिनृपनंदनः॥१३१॥ससमभ्येत्यहर्षेणद्विजपुत्रस्यसन्निधिं॥ सर्व
माख्यायतेनैवसार्धंस्वभवनंययौ॥१३२॥ सतयापूर्वनिर्दिष्टंस्थानंप्राप्यनृपात्म-
जः॥ गंधर्वराजमद्राक्षीत्सुदुहित्रासमन्वितं॥१३३॥ सगंधर्वपतिःप्राप्तावभि-
नंद्यकुमारकौ॥ उपवेश्यासनेरम्येराजपुत्रमभाषत॥१३४॥ गंधर्वउवाच

राजेंद्रपुत्रपूर्वेद्युःकैलासंगतवानहं॥ तत्रापश्यंमहादेवंपार्वत्यासहितंप्रभुं॥१३५
॥आहूयमांसदेवेशःसर्वेषांत्रिदिवौकसां॥ सन्निधावाहभगवान्करुणामृतवा
रिधिः॥१३६॥ धर्मगुप्ताह्वयःकश्चिद्राजपुत्रोस्तिभूतले॥ अकिंचनोभ्रष्टराज्यो
हतबंधुश्चशत्रुभिः॥१३७॥सबालोगुरुवाक्येनमदर्चायांरतःसदा॥ अद्यतत्पि
तरःसर्वेमांप्राप्तास्तत्प्रभावतः॥१३८॥ तस्यत्वमपिसाहाय्यंकुरुगंधर्वसत्तम॥
अथासौनिजराज्यस्थोहतशत्रुर्भविष्यति॥१३९॥ इत्याज्ञप्तोमहेशेनसंप्राप्तोनिज
मंदिरं॥ अनयामहुहित्राचबहुशोभ्यर्थितस्तथा॥१४०॥ ज्ञात्वेदंसकलंशंभोर्नि-
योगंकरुणात्मनः॥ आदायेमांदुहितरंप्राप्तोस्मीतिवनांतरं॥१४१॥ अतएनांप्रय-
छामिकन्यांमंशुमतींतव॥ हत्वाशत्रून्स्वराष्ट्रेत्वांस्थापयामिशिवाज्ञया॥१४२॥
तस्मिन्पुरेत्वमनयाभुक्त्वाभोगान्यथेप्सितान्॥ दशवर्षसहस्रांतेगंतासिगिरिशा
लयं॥१४३॥ तत्रापिममकन्येयंत्वामेवप्रतिपत्स्यते॥ अनेनैवस्वदेहेनदिव्येनशि
वसंनिधौ॥१४४॥ इतिगंधर्वराजस्तमाभाष्यनृपनंदनं॥ तस्मिन्वनेस्वदुहितुःपाणि
ग्रहमकारयत्॥१४५॥पारिबर्हमदात्तस्मैरत्नभारान्महोज्वलान्॥ चूडामणिंच-

द्रनिभंमुक्ताहारांश्चभास्वरान् ॥१४६॥ दिव्यालंकारवासांसिकार्त्तस्वरपरिच्छदान् ॥
गजानामयुतंभूयोनियुतंनीलवाजिनां ॥१४७॥ स्यंदनानांसहस्राणिसौवर्णानिम
हांतिच ॥पुनरेकंरथंदिव्यंधनुश्चैंद्रायुधोपमं ॥१४८॥ अस्त्राणांचसहस्राणितू-
णीचाक्षय्यसायकौ ॥ अभेद्यंवर्मसौवर्णंशक्तिंचरिपुमर्दिनीं ॥१४९॥ दुहितुःपरिच
र्यार्थंदासीपंचसहस्रकं ॥ ददौप्रीतमनास्तस्मैधनानिविविधानिच ॥१५०॥ गंधर्वसै
न्यमतुलंचचतुरंगसमन्वितं ॥ पुनश्चतत्सहायार्थंगंधर्वाधिपतिर्ददौ ॥१५१॥ इत्थंरा-
जेंद्रतनयःसंप्राप्तश्रियमुत्तमां ॥ अभीष्टजायासहितोमुमुदेनिजसंपदा ॥१५२॥-
कारयित्वास्वदुहितुर्विवाहंसमयोचितं ॥ ययौविमानमारुह्यगंधर्वाधिपतिर्दिवम्
॥१५३॥ धर्मगुप्तःकृतोद्वाहःसहगंधर्वसेनया ॥ पुनःस्वनगरंप्राप्यजघानरिपुवा-
हिनीं ॥१५४॥ दुर्धर्षणंरणेज्ञात्वाशक्त्यागंधर्वसेनया ॥ निःशेषितारातिबलःप्रवि
वेशनिजंपुरं ॥१५५॥ ततोभिषिक्तःसचिवैर्ब्राह्मणैश्चमहोत्तमैः ॥ रत्नसिंहास
नारूढश्चक्रेराज्यमकंटकं ॥१५६॥ याविप्रवनितापूर्वंतमपुष्णात्स्वपुत्रवत् ॥ सै
वमातामवत्तस्यसभ्राताद्विजनंदनः ॥१५७॥ गंधर्वतनयाजायाविदर्भनगरेश्व

रः ॥ आराध्यदेवंगिरिशंधर्मगुप्तोनृपोभवत् ॥१५८॥ एवमन्येसमाराध्यप्रदोषे
गिरिजापतिं ॥ लभंतेभीप्सितान्कामान्देहांतेतुपरांगतिं ॥१५९॥ सूतउ-
वाच एतन्महाव्रतंपुण्यंप्रदोषेशंकरार्चनं ॥ धर्मार्थकाममोक्षाणांयदेतत्सा
धनंपरम् ॥१६०॥ यएतच्छृणुयात्पुण्यंमाहात्म्यंपरमाद्भुतं ॥ प्रदोषेशिवपूजांतेक
थयेद्वासमाहितः ॥१६१॥ भवेन्नतस्यदारिद्र्यंजन्मांतरशतेष्वपि ॥ ज्ञानैश्वर्य स
मायुक्तःसोंतेशिवपुरंव्रजेत् ॥१६२॥ येप्राप्यदुर्लभतरंमनुजाःशरीरंकुर्वंतिहं
तपरमेश्वरपादपूजां ॥ धन्यास्तएवनिजपुण्यजितत्रिलोकास्तेषांपदांबुजर-
जोभुवनंपुनाति ॥१६३॥ इतिश्रीस्कंदपुराणेब्रह्मोत्तरखंडेप्रदोषम-
हिमावर्णननामसप्तमोध्यायः ॥७॥ सूतउवाच नित्यानंदमयं-
शांतंनिर्विकल्पंनिरामयं ॥ शिवतत्त्वमनाद्यंतंयेविदुस्तेपरंगताः ॥१॥ विरक्ताः
कामभोगेभ्योयेप्रकुर्वंत्यहैतुकीं ॥ भक्तिंपरांशिवेधीरास्तेषांमुक्तिर्नसंशयः ॥२
॥ विषयानभिसंधाययेकुर्वंतिशिवेरतिं ॥ विषयैर्नाभिभूयंतेभुंजंतेतत्फलान्य
पि ॥३॥ येनकेनापिभावेनशिवभक्तियुतोनरः ॥ नविनश्यतियात्येवकाले-

नापिपरांगतिं॥ ४॥ आरुरुक्षुः परंस्थानंविषयासक्तमानसः॥ पूजयेत्कर्मणाशंभुं
भोगांतेशिवमाप्नुयात्॥५॥ अशक्तः कश्चिदुत्स्रष्टुंमायोविषयवासनां॥ अतः क-
र्ममयीपूजाकामधेनुःशरीरिणां॥६॥ मायामयेपिसंसारेयेविहृत्यचिरंसुखं॥-
मुक्तिमिच्छंतिदेहांतेतेषांधर्मोयमीरितः॥७॥ शिवपूजासदालोकेहेतुःस्वर्गाप-
वर्गयोः॥ सोमवारेविशेषेणप्रदोषादिगुणान्विते॥८॥ केवलेनापियेकुर्युःसोम-
वारेशिवार्चनं॥ नतेषांविद्यतेकिंचिदिहामुत्रचदुर्लभं॥९॥ उपोषितःशुचिर्भूत्वा
सोमवारेजितेंद्रियः॥ वैदिकैर्लौकिकैर्वापिविधिवत्पूजयेच्छिवं॥१०॥ ब्रह्मचारी-
गृहस्थोवाकन्याचापिसभर्तृका॥ विभर्तृकावासंपूज्यलभतेवरमीप्सितं॥११॥
अत्रापिकथयिष्यामिकथांश्रोतुर्मनोहरां॥ श्रुत्वामुक्तिंप्रयांत्येवभक्तिर्भवति
शांभवी॥१२॥ आर्यावर्तेनृपःकश्चिदासीद्धर्मभृतांवरः॥ चित्रवर्मेतिविख्यातो
धर्मराजोदुरात्मनां॥१३॥ सगोप्ताधर्मसेतूनांशास्तादुष्पथगामिनां॥ यष्टासम-
स्तयज्ञानांत्राताशरणमिच्छतां॥१४॥ कर्तासकलपुण्यानांदातासकलसंपदां
॥ जेतासपत्नवृंदानांभक्तःशिवमुकुंदयोः॥१५॥ सोनुकूलासुपत्नीषुलब्ध्वापु

त्रान्महौजसः॥ चिरेणप्रार्थितांलेभेकन्यामेकांवराननां॥१६॥ सलब्ध्वातनयांदिष्ट्या-
हिमवानिवपार्वतीं॥ आत्मानंदेवसदृशंमेनेपूर्णमनोरथं॥१७॥ सएकदाज्ञातकल
त्रलक्षणानाहूयसाधून्द्विजमुख्यवृंदान्॥ कुतूहलेनाभिनिविष्टचेताःपप्रच्छक
न्याजननेफलानि॥१८॥ अथतत्राब्रवीदेकोबहुज्ञोद्विजसत्तमः॥ एषासीमंतिनी
नाम्नाकन्यातवमहीपते॥१९॥ उमेवमांगल्यवतीदमयंतीवरूपिणी॥ भारतीवकला
भिज्ञालक्ष्मीरिवमहागुणा॥२०॥ रूपजादेवमातेवजानकीवधृतव्रता॥ रविप्रभेवस
त्कांतिश्चंद्रिकेवमनोरमा॥२१॥ दशवर्षसहस्राणिसहभर्त्राप्रमोदते॥ प्रसूयतनया
नष्टौपरंसुखमवाप्स्यति॥२२॥ इत्युक्तवंतंनृपतिर्धनैःसंयुज्यतंद्विजं॥ अवापपरमां
प्रीतिंतद्वागमृतसेवया॥२३॥ अथान्योपिद्विजःप्राहधैर्यवानमितद्युतिः॥ एषाच-
तुर्दशेवर्षेवैधव्यंप्रतिपत्स्यति॥२४॥ इत्याकर्ण्यवचस्तस्यवज्रनिर्घातनिष्ठुरं॥ मुहूर्तं
मभवद्राजाचिंताव्याकुलमानसः॥२५॥ अथसर्वान्समुत्सृज्यब्राह्मणान्ब्रह्मवत्स-
लः॥ सर्वंदैवकृतंमत्वानिश्चिंतःपार्थिवोभवत्॥२६॥ सापिसीमंतिनीबालाक्रमे
णगतशैशवा॥ वैधव्यमात्मनोभावीशुश्रावात्मसखीमुखात्॥२७॥ परंनिर्वेदमा-

पन्नाचिंतयामासबालिका ॥ याज्ञवल्क्यमुनेःपत्नीमैत्रेयींपर्यपृच्छत ॥ २८ ॥ मातस्त्व
च्चरणांभोजंप्रपन्नास्मिभयाकुला ॥ सौभाग्यवर्धनंकर्ममममशासितुमर्हसि ॥ २९ ॥ इ-
तिप्रपन्नांनृपतेःकन्यांप्राहमुनेःसती ॥ शरणंव्रजतन्वंगीपार्वतींशिवसंयुतां ॥ ३० ॥ -
सोमवारेशिवंगौरींपूजयस्वसमाहिता ॥ उपोषितावासःस्नाताविरजांबरधारिणी ॥ ३१
॥ यतवाङ्निश्चलमनाःपूजांकृत्वायथोचितां ॥ ब्राह्मणान्भोजयित्वाथशिवंसम्यक्प्रसा
दय ॥ ३२ ॥ पापक्षयोभिषेकेणसाम्राज्यंपीठपूजनात् ॥ सौभाग्यमखिलंसौख्यंगंधमा-
ल्याक्षतार्पणात् ॥ ३३ ॥ धूपदानेनसौगंध्यंकांतिर्दीपप्रदानतः ॥ नैवेद्यैश्चमहाभोगो
लक्ष्मीस्तांबूलदानतः ॥ ३४ ॥ धर्मार्थकाममोक्षाश्चनमस्कारप्रदानतः ॥ अष्टैश्वर्यादि
सिद्धीनांजपएवहिकारणं ॥ ३५ ॥ होमेनसर्वकामानांसमृद्धिरुपजायते ॥ सर्वेषामेव-
देवानांतुष्टिःसंयमिभोजनात् ॥ ३६ ॥ इत्थमाराधयशिवंसोमवारेशिवामपि ॥ अत्या
पदमपिप्राप्तांनिस्तीर्णाभिभवाभवे ॥ ३७ ॥ घोराद्घोरंप्रपन्नापिमहाक्लेशंभयानकं
॥ शिवपूजाप्रभावेनतरिष्यसिमहद्भयं ॥ ३८ ॥ इत्थंसीमंतिनींसम्यक्अनुशास्य- ३४
पुनःसती ॥ ययौसापिवरारोहाराजपुत्रीतथाकरोत् ॥ ३९ ॥ दमयंत्यांनलस्यासी

दिंद्रसेनाभिधःसुतः ॥ तस्यचंद्रांगदोनामपुत्रोभूच्चंद्रसंनिभः ॥ ४० ॥ चित्रवर्मा-
नृपःश्रेष्ठस्तमाहूयनृपात्मजं ॥ कन्यांसीमंतिनींतस्मैप्रायच्छद्दुर्वनुज्ञया ॥ ४१ ॥ सो
भून्महोत्सवस्तत्रतस्याउद्वाहकर्मणि ॥ यत्रसर्वमहीपानांसमवायोमहानभूत् ॥
तस्याःपाणिग्रहंकालेकृत्वाचंद्रांगदःकृती ॥ उवासकतिचिन्मासान्तत्रैवश्व-
शुरालये ॥ ४३ ॥ एकदायमुनांतर्तुंसराजतनयोबली ॥ आरुरोहतरिंकैश्चिद्व
यस्यैःसहलीलया ॥ ४४ ॥ तस्मिन्तरतिकालिंदींराजपुत्रेविधेर्वशात् ॥ ममज्ज
सहकैवर्तैरावर्ताभिहतातरी ॥ ४५ ॥ हाहेतिशब्दःसुमहानासीत्तस्यास्तटद्व
ये ॥ पश्यतांसर्वसैन्यानांप्रलापोदिवमस्पृशत् ॥ ४६ ॥ मज्जंतोमस्मिरेकेचित्के-
चिद्ग्राहोदरंगताः ॥ राजपुत्रादयःकेचिन्नादृश्यंतमहाजले ॥ ४७ ॥ तद्वचःश्रु
त्वराजापिचित्रवर्मातिविह्वलः ॥ यमुनायास्तटंप्राप्यविचेष्टःसमजायत ॥ -
४८ ॥ श्रुत्वाथराजपत्न्यश्चबभूवुर्गतचेतनाः ॥ साचसीमंतिनीश्रुत्वापपात
भुविमूर्छिता ॥ ४९ ॥ तथान्येमंत्रिमुख्याश्चनायकाःसपुरोहिताः ॥ विह्वलाः
शोकसंतप्ताविलेपुर्मुक्तमूर्धजाः ॥ ५० ॥ इंद्रसेनोपिराजेंद्रःपुत्रवार्त्तांसुदुः-

रिवत ः॥ आकर्ण्यसहपत्नीभिर्नष्टसंज्ञः पपातह ॥ ५१॥ तन्मंत्रिणश्चतत्पौरास्त-
थातद्देशवासिनः॥ आबालवृद्धवनिताश्चुक्रुशुः शोकविह्वलाः॥ ५२॥ शोकार्त्ते
श्चिदुरोजघ्नुः शिरोजघ्नुश्चकेचन॥ हाराजपुत्रहाताताक्वासिक्वासीतिबभ्रमुः॥
५३॥ एवंशोकाकुलंदीनमिंद्रसेनमहीपतेः॥ नगरंसहसाक्षुब्धंचित्रवर्मपुरंत-
था॥ ५४॥ अथवृद्धैः समाश्वस्तश्चित्रवर्मामहीपतिः॥ शनैर्नगरमागत्यसां
त्वयामासचात्मजां॥ ५५॥ सराजांभसिमग्नस्यजामातुस्तस्यबांधवैः॥ आ
गतैःकारयामाससाकल्यादौर्ध्वदैहिकं॥ ५६॥ साचसीमंतिनीसाध्वीभर्तृ-
लोकमतिःसती॥ पित्रानिषिद्धात्स्नेहेनवैधव्यंप्रत्यपद्यत॥ ५७॥ मुनेःपत्न्योप
दिष्टंयत्सोमवारव्रतंशुभं॥ नतत्याजशुभाचारावैधव्यंप्राप्तवत्यपि॥ ५८॥ ए
वंचतुर्दशेवर्षेदुःखंप्राप्यसुदारुणं॥ ध्यायंतीशिवपादाब्जंवत्सरत्रयमत्यगा
त्॥ ५९॥ पुत्रशोकादिवोन्मत्तमिंद्रसेनंमहीपतिं॥ प्रसह्यतस्यदायादाः स-
प्तांगंजगृहुरोजसा॥ ६०॥ हृतसिंहासनः शूरैर्दायादैः सोप्रजोनृपः॥ निगृह्य- ३५
काराभवनेसपत्नीकोनिवेशितः॥ ६१॥ चंद्रांगदोपितत्पुत्रोनिमग्नोयमुना-

जले॥ अधोधोमज्जमानोसौददर्शोरगकामिनीः॥ ६२॥ जलक्रीडासुसक्तास्ताद-
ष्ट्वाराजकुमारकं॥ विस्मितास्तमथानिन्युः पातालंपन्नगालयं॥ ६३॥ सनीयमा-
नस्तरसापन्नगीभिर्नृपात्मजः॥ तक्षकस्यपुरंरम्यंविवेशपरमाद्भुतं॥ ६४॥ सोपश्य
द्राजतनयोमहेंद्रभवनोपमं॥ महारत्नपरिभ्राजन्मयूखपरिदीपितं॥ ६५॥ वज्रवै
दूर्यपाचादिप्रासादशतसंकुलं॥ माणिक्यगोपुरद्वारंमुक्तादामभिरुज्वलं॥ ६६॥
चंद्रकांतस्थलंरम्यंहेमद्वारकपाटकं॥ अनेकशतसाहस्रमणिदीपविराजितं॥ ६७
॥ तत्रापश्यत्सभामध्येनिषण्णंरत्नविष्टरे॥ तक्षकंपन्नगाधीशंफणानेकशतोज्वलं-
॥ ६८॥ दिव्यांबरधरंदीप्तंरत्नकुंडलराजितं॥ नानारत्नपरिक्षिप्तमुकुटद्युतिरंजि-
तं॥ ६९॥ फणामणिसहस्राद्यैरसंख्यैः पन्नगोत्तमैः॥ उपासितंप्रांजलिभिर्विचित्रर
लभूषितैः॥ ७०॥ रूपयौवनमाधुर्यविलासगतिशोभिना॥ नागकन्यासहस्रेणसमं-
तात्परिवारितं॥ ७१॥ दिव्याभरणदीप्तांगंदिव्यचंदनचर्चितं॥ कालाग्निरिवदुर्ध-
र्षंतेजसादित्यसंनिभं॥ ७२॥ दृष्ट्वाराजसुतोधीरः प्रणिपत्यसभास्थले॥ उत्थितःप्रां
जलिस्तस्यतेजसाक्षिप्तलोचनः॥ ७३॥ नागराजोपितंदृष्ट्वाराजपुत्रंमनोरमं॥ को

यंकस्मादिहायातइतिपप्रछपन्नगः॥ ७४॥ ताऊचुर्यमुनातोयेदृष्टोस्माभिर्यदृछया
॥अज्ञातकुलनामायमानीतिस्तवसन्निधिं ॥ ७५॥ अथपृष्टोराजपुत्रस्तक्षकेनमहा
त्मना॥ कस्यासितनयः कस्त्वं कोदेशः कथमागतः॥ ७६॥ राजपुत्रोवाच
अस्तिभूमंडलेकश्चिद्देशोमगधसंज्ञकः॥ तस्याधिपोभवद्राजानलोनाममहायशाः
॥ ७७॥ सपुण्यकीर्तिःक्षितिपोदमयंतीपतिःशुभः॥ तस्मादपींद्रसेनाख्यस्तस्यपु
त्रोमहाबलः॥ ७८॥ चंद्रांगदोस्मिनाम्नाहंनवोढःश्वशुरालये॥ विहरन्यमुनातो-
येनिमग्नोदैवचोदितः॥ ७९॥ एताभिःपन्नगस्त्रीभिरानीतोस्मितवांतिकं॥ दृष्ट्वा
हंतवपादाब्जंपुण्यैर्जन्मांतरार्जितैः॥ ८०॥ अद्यधन्योस्मिधन्योस्मिकृतार्थौपित-
रौमम॥ यत्प्रेक्षितोहंकारुण्यात्त्वयासंभाषितोपिच॥ ८१॥ सूतउवाच
इत्युदारमसंभ्रांतंवचःश्रुत्वातिपेशलं॥ तक्षकःपुनरुत्सुक्याद्बभाषेराजनंदनं-
॥ ८२॥ तक्षकउवाच भोभोनरेंद्रदायादमाभैषीर्धीरतांव्रज॥ सर्वदे
वेषुकोदेवोयुष्माभिःपूज्यतेसदा॥ ८३॥ राजपुत्रउवाच योदेवःसर्व
देवेषुमहादेवइतिस्मृतः॥ पूज्यतेसहिविश्वात्माशिवोस्माभिरुमापतिः॥ ८४॥

यस्यतेजोंशलेशेनरजसाचप्रजापतिः॥ कृतरूपोसृजद्विश्वंसनःपूज्योमहे-
श्वरः॥ ८५॥ यस्यांशात्सात्विकंदिव्यंबिभ्रद्विष्णुःसनातनः॥ विश्वंबिभर्त्तिभू
तात्माशिवोस्माभिःप्रपूज्यते॥ ८६॥ यस्यांशात्तामसाज्जातोरुद्रःकालाग्निसं
निभः॥ विश्वमेतद्धरत्यंतेसपूज्योस्माभिरीश्वरः॥ ८७॥ योविधाताविधातुश्च-
कारणस्यापिकारणं॥ तेजसांपरमंतेजःसशिवोनःपरागतिः॥ ८८॥ योग्नौतिष्ठ
तियोभूमौयोवायौसलिलेचयः॥ यआकाशेचविश्वात्मासपूज्योनःसनातनः॥-
८९॥ यःसाक्षीसर्वभूतानांयआत्मस्थोनिरंजनः॥ यस्येछावशगोलोकःसोस्मा-
भिःपूज्यतेशिवः॥ ९०॥ यमेकमाद्यंपुरुषंपुराणंवदंतिभिन्नंगुणवैकृतेन॥ क्षेत्रज्ञ
मेकेयतुरीयमन्येकूटस्थमन्येसशिवोगतिर्नः॥ ९१॥ यंनास्पृशन्नैत्यमचिंत्यतत्वंदु
रंतधामानमतत्स्वरूपं॥ मनोवचोवृत्तयआत्मभाजंसएषपूज्यःपरमःशिवोनः॥
९२॥ यस्यप्रसादंप्रतिलभ्यसंतोवांछंतिनैंद्रंपदमुज्वलंवा॥ निस्तीर्णकर्मार्गल-
कालचक्राश्चरंत्यभीताःसशिवोगतिर्नः॥ ९३॥ यस्यस्मृतिःसकलपापरुजांविघा
तंसद्यःकरोत्यपिचपुल्कसजन्मभाजां॥ यस्यस्वरूपमखिलंश्रुतिभिर्विमृग्यंत

स्मैशिवायसततंकरवामपूजां ॥ ९४ ॥ यन्मूर्ध्निलब्धनिलयासुरलोकसिंधुर्यस्यां
गनाभगवतीजगदंबिकाच ॥ यत्कुंडलेत्वहहतक्षकवासुकीद्वौसोस्माकमेवग-
तिरर्धशशांकमौलिः ॥ ९५ ॥ जयतिनिगमचूडाग्रेषुयस्यांघ्रिपद्मंजयतिचहृदि-
नित्यंयोगिनांयस्यमूर्त्तिः ॥ जयतिसकलसत्वोत्पूर्ध्वगायस्यकीर्त्तिःसविजित-
गुणसर्गःपूज्यतेस्माभिरीशः ॥ ९६ ॥ सूतउवाच इत्याकर्ण्यवचस्त
स्यतक्षकःप्रीतमानसः ॥ जातभक्तिर्महादेवेराजपुत्रमभाषत ॥ ९७ ॥
तक्षकउवाच परितुष्टोस्मिभद्रंतेतवराजेंद्रनंदन ॥ बालोपियत्परंतत्वंवे
त्सिशैवंपरात्परं ॥ ९८ ॥ एषरत्नमयोलोकएताश्चारुदृशोबलाः ॥ एतेकल्पद्रुमाः
सर्वेवाप्योमृतरसांभसः ॥ ९९ ॥ नात्रमृत्युभयंघोरंनजरारोगपीडनं ॥ यथेष्टंविह
रात्रैवभुंक्ष्वभोगान्यथोचितान् ॥ १०० ॥ इत्युक्तोनागराजेनसराजेंद्रकुमारकः ॥
प्रत्युवाचपरंप्रीत्याकृतांजलिरुदारधीः ॥ १०१ ॥ कृतदारोस्म्यहंकालेसुव्रतागृहि
णीमम ॥ शिवपूजापरानित्यंपितरावेकपुत्रको ॥ १०२ ॥ तेत्वद्यमांमृतंमत्वाशोके-
नमहताहृताः ॥ प्रायःप्राणैर्वियुज्यंतेदैवात्प्राणान्वहंतिवा ॥ १०३ ॥ अतोमयाव-

हुतिथंनात्रस्थेयंकथंचन ॥ तमेवलोकंकृपयामांप्रापयितुमर्हसि ॥ १०४ ॥ इत्युक्तवंतं
नरदेवपुत्रंदिव्यैर्वरान्नैःसुरपादपोत्थैः ॥ अप्याययित्वावरगंधवासःस्रग्रत्नदिव्या
भरणैर्विचित्रैः ॥ १०५ ॥ संतोषयित्वाविविधैश्चभोगैःपुनर्बभाषेभुजगाधिराजः ॥
यदायदात्वंस्मरसित्वदग्रेतदातदाविक्षियतेमयेति ॥ १०६ ॥ पुनश्चराजपुत्रायत
क्षकोश्वंचकामगं ॥ नानाद्वीपसमुद्रेषुलोकेषुचनिरर्गलं ॥ १०७ ॥ वाहनायददा-
वेकंराक्षसंपन्नगेश्वरः ॥ दत्तवान्रत्नाभरणंदिव्याभरणवाससी ॥ १०८ ॥ तत्स-
हायार्थमेकंचपन्नगेंद्रकुमारकं ॥ नियुज्यतक्षकःप्रीत्यागच्छेतिविससर्जतं ॥ १०९
॥ इतिचंद्रांगदःसोथसंगृह्यविविधंधनम् ॥ अश्वंकामगमारुह्यताभ्यांसहविनिर्य
यौ ॥ ११० ॥ समुहूर्त्तादिवोन्मज्ज्यतस्मादेवसरिज्जलात् ॥ विजहारतटेरम्येदिव्य-
मारुह्यवाजिनम् ॥ १११ ॥ अथास्मिन्समयेतन्वीसाचसीमंतिनीसती ॥ स्नातुंसमा
ययौतत्रसखिभिःपरिवारिता ॥ ११२ ॥ साददर्शनदीतीरेविहरंतंनृपात्मजं ॥ रक्ष-
सानररूपेणनागपुत्रेणचान्वितं ॥ ११३ ॥ दिव्यरत्नसमाकीर्णदिव्यमाल्यावतंस-
कं ॥ देहेनदिव्यगंधेनव्याक्षिप्तदशयोजनं ॥ ११४ ॥ तमपूर्वाकृतिंवीक्ष्यदिव्याश्वम

धिसंस्थितं ॥ जडोन्मत्तेवभीतेवतस्थौतन्यस्तलोचना ॥ ११५ ॥ तांचराजेंद्रपुत्रो
सौदृष्टपूर्वामितिस्मरन् ॥ निर्मुक्तकंठाभरणांकंठसूत्रविवर्जितां ॥ ११६ ॥ असंयो-
जितधम्मिल्लामंगरागविवर्जितां ॥ त्यक्तनीलांजनापांगींकृशांगींशोकदूषितां ॥ ११७
॥ दृष्ट्वावतीर्यतुरगादुपविष्टःसरित्तटे ॥ तामाहूयवरारोहामुपवेश्येदमब्रवीत् ॥ ११८
॥ कांत्वंकस्यकलत्रंवाकस्यासितनयासती ॥ किमिदंतेंगनेबाल्येदुःसहंशोकलक्ष-
णं ॥ ११९ ॥ इतिस्नेहेनसंपृष्टासावधूरस्रुलोचना ॥ लज्जितासासमाख्यातुंतत्सखी
सर्वमब्रवीत् ॥ १२० ॥ इयंसीमंतिनीनाम्नास्नुषामगधभूपतेः ॥ चंद्रांगदस्यमहिषी
तनयाचित्रवर्मणः ॥ १२१ ॥ अस्याःपतिर्दैवयोगान्निमग्नोस्मिन्महाजले ॥ तेनेयं-
प्राप्तवैधव्याबालादुःखेनशोषिता ॥ १२२ ॥ एवंवर्षत्रयंनीतंशोकेनातिबलीयसा ॥
अद्येंदुवारेसंप्राप्तेस्नातुमत्रसमागता ॥ १२३ ॥ श्वशुरोस्याश्चराजेंद्रोहृतराज्यश्च
शत्रुभिः ॥ बलाद्गृहीतोबद्धश्चसभार्यस्तद्गृहेस्थितः ॥ १२४ ॥ तथाप्येषाशुभाचारा
सोमवारेमहेश्वरं ॥ सांबिकंपरयाभक्त्यापूजयत्यमलाशया ॥ १२५ ॥ सूतउ
वाच इत्थंसखीमुखेनैवसर्वमावेद्यसुव्रता ॥ ततःसीमंतिनीप्राहस्वयमेव-

नृपात्मजं ॥ १२६ ॥ कस्त्वंकंदर्पसंकाशःकाविमौतवपार्श्वगौ ॥ देवोनरेंद्रःसिद्धो-
वागंधर्वोरगकिन्नरः ॥ १२७ ॥ किमर्थंममवृत्तांतंस्नेहवानिवपृच्छसि ॥ किंमांवेत्सि
सुदुर्वृत्तांदृष्टवान्किंसुकुत्रचित् ॥ १२८ ॥ दृष्टपूर्वइवाभासिमयाचस्वजनोयथा ॥
सर्वंकथयतत्वेनसत्यसाराहिसाधवः ॥ १२९ ॥ सूतउवाच एतावदु-
क्त्वानरदेवपुत्रीसबाष्पकंठीसुचिरंरुरोद ॥ मुमोहभूमौपतितासखीभिर्हृतान
किंचित्कथितुंशशाक ॥ १३० ॥ श्रुत्वाचंद्रांगदःसर्वंप्रियायाःशोककारणं ॥ सुहृ
त्तमभवत्तूष्णींस्वयंशोकसमाकुलः ॥ १३१ ॥ अथाश्वास्यप्रियांतन्वींविविधैर्वा-
क्यैःपुनः ॥ सिद्धानामवयंदेवाःकामगाइतिसोब्रवीत् ॥ १३२ ॥ ततोबलादि-
वाकृष्यपाणिग्रहणशंकितां ॥ पुलकांचितसर्वांगींतांकर्णेत्विदमब्रवीत् ॥ १३३
॥ क्वापिलोकेमयादृष्टस्तवभर्तावरानने ॥ त्वद्व्रताचरणात्प्रीतःसद्यएवागमि
ष्यति ॥ १३४ ॥ अपनेष्यतितेशोकंद्वित्रैरेवदिनैर्ध्रुवं ॥ एतच्छंसितुमायातस्तवभ
र्तुःसखास्म्यहं ॥ १३५ ॥ अत्रकार्योनसंदेहःशपथःशिवपादयोः ॥ तावत्त्वद्धृ-
दयेस्थेयंनप्रकाश्यंचकुत्रचित् ॥ १३६ ॥ सातुतद्वचनंश्रुत्वासुधाधाराशताधि

कं॥संभ्रमोद्भ्रांतनयनातमेवमुहुरैक्षत॥१३७॥प्रेमबंधानुगुणितंवाक्यंमधुरसा
यनम्॥विभ्रमोदारसहितंमधुरापांगवीक्षणं॥१३८॥स्वपाणिस्पर्शनोद्भिंनपुल-
कांचितविग्रहं॥पूर्वदृष्टानिचांगेषुलक्षणानिस्वरादिषु॥१३९॥वयःप्रमाणंवर्णं
चपरीक्ष्यैनमतर्कयत्॥एषएवपतिर्मेस्यात्ध्रुवंनान्योभविष्यति॥१४०॥अस्मि-
न्नेवप्रसक्तंमेहृदयंप्रेमकातरं॥परलोकादिहायातःकथमेवंस्वरूपधृक्॥१४१
॥दुर्भाग्यायाःकथंमेस्यात्भर्त्तुर्नष्टस्यदर्शनं॥स्वप्नोयंकिंतुनस्वप्नोभ्रमोयंकिं-
तुनभ्रमः॥१४२॥एषधूर्त्तोथवाकश्चिद्यक्षोगंधर्वएववा॥मुनिपत्न्यायदुक्तंमे
परमापद्गतापिच॥१४३॥व्रतमेतत्कुरुष्वेतितस्यवाफलमेववा॥योवर्षायुतसौ-
भाग्यंममेत्याहद्विजोत्तमः॥१४४॥नूनंतस्यवचःसत्यंकोविद्यादीश्वरंविना॥
निमित्तानिचदृश्यंतेमंगलानिदिनेदिने॥१४५॥प्रसन्नेपार्वतीनाथेकिमसाध्यं
शरीरिणां॥इत्थंविमृश्यबहुधातांपुनर्मुक्तसंशयां॥१४६॥लज्जाननमुखींक
र्णेशशंसान्यत्प्रयोजनं॥इमंवृत्तांतमाख्यातुमत्पित्रोःशोकतप्तयोः॥१४७॥-
गच्छामःस्वस्तितेभद्रेसद्यःपतिमवाप्स्यसि॥इत्युक्त्वाश्वंसमारुह्यजगामनृप-

नंदनः॥१४८॥ताभ्यांसहनिजंराष्ट्रंप्रत्यपद्यततत्क्षणात्॥सपुरोपवनाभ्याशे-
स्थित्वातंफणिपुत्रकं॥१४९॥विससर्जात्मदायादान्नृपासनगतान्प्रति॥सगत्वो
वाचतान्सर्वान्इंद्रसेनोविमुच्यतां॥१५०॥चंद्रांगदस्तस्यसुतःप्राप्तोयंपन्नगा-
लयात्॥नृपासनंविमुंचंतुभवंतोनविचार्यतां॥१५१॥नोचेच्चंद्रांगदस्याशुबा
णाःप्राणान्हरंतिवः॥समग्नोयमुनातोयेगत्वातक्षकमंदिरं॥१५२॥लब्ध्वाचत
स्यसाहाय्यंपुनर्लोकादिहागतः॥इत्याख्यातमशेषेणतद्वृत्तांतंनिशम्यते॥१५३॥
साधुसाध्वितिसंभ्रांताःशशंसुःपरिपंथिनः॥अथेंद्रसेनायनिवेद्यसत्वरंनष्टस्यपु
त्रस्यपुनःसमागमं॥प्रसाद्यतंयाम्‌नरेश्वरासनंदायादमुख्यास्तभयंप्रपेदिरे॥
१५४॥अथपौरजनाःसर्वेपुरोद्यानेनृपात्मजं॥दृष्ट्वाराज्ञेद्रुतंप्रोचुर्लेभिरेचमहा
धनं॥१५५॥आकर्ण्यपुत्रमायांतंराजानंदजलाप्लुतः॥नव्यजानादिमंलोकंराज्ञी
चपरयामुदा॥१५६॥अथनागरिकाःसर्वेमंत्रिवृद्धाःपुरोधसः॥प्रत्युद्गम्यप-
रिष्वज्यतमानिन्युर्नृपांतिकं॥१५७॥अथोत्सवेनमहताप्रविश्यनिजमंदिरं॥रा
जपुत्रःस्वपितरौववंदेबाष्पमुत्सृजन्॥१५८॥तंपादमूलेपतितंस्वपुत्रंविवेदना-

सोपृथिवीपतिः क्षणं॥ प्रबोधितोमात्यजनैः कथंचिदुत्थाप्यक्लिन्नेनत्वदालिलिं-
ग॥१५९॥क्रमेणमातृरभिवंद्यताभिःप्रवर्धिताशीःप्रणयाकुलाभिः॥आलिंगि
तःपौरजनानशेषान्संभावयामाससराजसूनुः॥१६०॥ तेषांमध्येसमासीनःस्ववृ
त्तांतमशेषतः॥ पित्रेनिवेदयामासतक्षकस्यचमित्रतां॥१६१॥ दत्तंभुजगराजेन
रत्नादिधनसंचयं॥ दिव्यंतद्राक्षसानीतंपित्रेसर्वन्यवेदयत्॥१६२॥राजपुत्रस्य
चरितंदृष्ट्वाश्रुत्वाचविह्वलः॥मेनेस्नुषायाःसौभाग्यंमहेशाराधनार्जितं॥१६३॥
सौमांगल्यमयींवार्त्तांइमांनिषधभूपतिः॥ चारैर्निवेदयामासचित्रवर्ममहीपतेः
॥१६४॥ श्रुत्वामृतमयींवार्त्तांसससमुत्थायसंभ्रमात्॥ तेभ्योदत्वाधनंभूरिननर्त्ता
नंदविह्वलः॥१६५॥अथाहूयस्वतनयांपरिष्वज्याश्रुलोचनः॥भूषणैर्भूषयामा
सत्यक्तवैधव्यलक्षणां॥१६६॥अथोत्सवोमहानासीद्राष्ट्रग्रामपुरादिषु॥सीमं
तिन्याःशुभाचारंशशंसुःसर्वतोजनाः॥१६७॥चित्रवर्माथनृपतिःसमाहूयेंद्र
सेनजं॥पुनर्विवाहविधिनासुतांतस्मैन्यवेदयत्॥१६८॥ चंद्रांगदोपिरत्नाद्यैरा
नीतैस्तक्षकालयात्॥स्वांपत्नींभूषयांचक्रेमर्त्यानामतिदुर्लभैः॥१६९॥अंग

रागेणदिव्येनतप्तकांचनशोभिना॥आम्लानमालयाशश्वद्धेमकिंजल्कवर्णया॥-
१७०॥शुभ्रक्षौमसासूक्ष्मगंधेनदशयोजनगामिना॥ कल्पद्रुमोत्थयाबालाभूषिताशुशुभे
सती॥१७१॥एवंचंद्रांगदःपत्नीमवाप्यसमयेशुभे॥ ययौस्वनगरींभूयःश्वशुरे-
णानुमोदितः॥१७२॥इंद्रसेनोपिराजेंद्रोराज्येस्थाप्यनिजात्मजं॥तपसाशिवमा
राध्यलेभेसंयमिनांगतिं॥१७३॥दशवर्षसहस्राणिसीमंतिन्यास्वभार्यया॥सार्धं
चंद्रांगदोराजाबुभुजेविषयान्बहून्॥१७४॥प्रासूततनयानष्टौकन्यामेकांवरान-
नां॥रेमेसीमंतिनीभर्त्रापूजयंतीमहेश्वरं॥१७५॥विचित्रमिदमाख्यानंमयासम
नुवर्णितं॥भूयोपिवक्ष्येमाहात्म्यंसोमवारव्रतोदितं॥१७६॥ इतिश्री-
स्कंदपुराणेब्रह्मोत्तरखंडेसोमवारव्रतवर्णनंनामअष्टमोध्यायः॥८॥ ॥
ऋषयऊचुः साधुसाधुमहाभागत्वयाकथितमुत्तमं॥आख्यानंपुनरन्य
च्चविचित्रंवक्तुमर्हसि॥१॥ सूतउवाच विदर्भविषयेपूर्वमासीदेको
द्विजोत्तमः॥वेदमित्रइतिख्यातोवेदशास्त्रार्थवित्सुधीः॥२॥ तस्यासीदपरोवि
प्रःसरस्वतासारस्वताह्वयः॥तावुभौपरमस्निग्धावेकदेशनिवासिनौ॥३॥वेदमि

ब्र·खं· ४१ तस्यपुत्रोभूत्समेधानामसुव्रतः॥सारस्वतस्यतनयोसामवानितिविश्रुतः॥ ४ अ· ९
॥उभौसवयसौबालौसमवेषौसमस्थिती॥समंचकृतसंस्कारौसमविद्यौबभूव-
तुः॥५॥सांगानधीत्यतौवेदान्तर्कव्याकरणानिच॥इतिहासपुराणानिधर्मशा-
स्त्राणिकृत्स्नशः॥६॥सर्वविद्याकुशलिनौबाल्यएवमनीषिणौ॥प्रहर्षमतुलं-
पित्रोर्ददतुःसकलैर्गुणैः॥७॥तावेकदास्वतनयौतावुभौब्राह्मणोत्तमौ॥आहू-
यावोचतांप्रीत्याषोडशाब्दौशुभाकृती॥८॥हेपुत्रकौयुवांबाल्येकृतविद्यौसुव-
र्चसौ॥वैवाहिकोयंसमयोवर्त्ततेयुवयोःसमं॥९॥इमंप्रसाद्यराजानंविदर्भेशं-
स्वविद्यया॥ततःप्राप्यधनंभूरिकृतोद्वाहौभविष्यतः॥१०॥एवमुक्तौसुतौताभ्यां
तावुभौद्विजनंदनौ॥विदर्भराजमासाद्यसमतोषयतांगुणैः॥११॥विद्ययापरितुष्टा
यतस्मैद्विजकुमारकौ॥विवाहार्थंकृतोद्योगौधनहीनावशंसतां॥१२॥तयोरपि-
मतंज्ञात्वासविदर्भमहीपतिः॥प्रहस्यकिंचित्प्रोवाचलोकतत्त्वविवित्सया॥१३॥
इतिनिषधराजस्यराज्ञीसीमंतिनीसती॥सोमवारेमहादेवंपूजयत्यंबिकायुतं॥ ४१
१४॥तस्मिन्दिनेसपत्नीकान्द्विजाग्र्यान्वेदवित्तमान्॥संपूज्यपरयाभक्त्याधनं-

भूरिददातिच॥१५॥अतोत्रयुवयोरेकोनारीविभ्रमवेषधृक्॥एकस्तस्याःपति-
र्भूत्वाजायेतांविप्रदंपती॥१६॥युवांवधूवरौभूत्वाप्राप्यसीमंतिनीगृहम्॥भुक्त्वा
भूरिधनंलब्ध्वापुनर्यातंममांतिकं॥१७॥इतिराज्ञासमादिष्टौभीतौद्विजकुमार
कौ॥प्रत्यूचतुरिदंकर्मकर्त्तुंनौजायतेभयं॥१८॥देवतासुगुरौपित्रोस्तथाराज-
कुलेषुच॥कौटिल्यमाचरन्मोहात्सद्योनश्यतिसान्वयः॥१९॥कथमंतर्गृहंरा-
ज्ञांछद्मनाप्रविशेत्पुमान्॥गोप्यमानोपियःकश्चित्कदाचित्प्रख्यातिमेष्यति॥
२०॥येगुणाःसाधिताःपूर्वंशीलाचारश्रुतादिभिः॥सद्यस्तेनाशमायांतिकौटि-
ल्यपथगामिनः॥२१॥पापंनिंदाभयंवैरंचत्वार्येतानिदेहिनां॥छद्ममार्गप्रपन्ना-
नांतिष्ठंत्येवहिसर्वदा॥२२॥अतआवांशुभाचारौजातौचशुचिनांकुले॥छद्मं-
धूर्त्तजनश्लाघ्यंनाश्रयावःकदाचन॥२३॥ राजोवाच देवतानां
गुरूणांचपित्रोश्चपृथिवीपतेः॥शासनस्याप्यलंघ्यत्वात्प्रत्यादेशोनकर्हिचि-
त्॥२४॥एतैर्यद्यत्समादिष्टंशुभंवायदिवाशुभं॥कर्त्तव्यंनियतंभीतैरप्रमत्तैर्बु-
भूषुभिः॥२५॥अतोवयंहिराजानःप्रजायूयंहिसंमताः॥राजाज्ञयाप्रवृत्तानां-

श्रेयस्स्यादन्यथाभयं ॥ २६ ॥ अतोमद्धासनंकार्यंभवद्भ्यामविलंबितं ॥ इत्युक्तं
नरदेवेनतौतथेत्यूचतुर्भयात् ॥ २७ ॥ सारस्वतस्यतनयंसामवंतंनराधिपः ॥ स्त्री
रूपधारिणंचक्रेवस्त्राकल्यांजनादिभिः ॥ २८ ॥ सद्भूत्रिमोद्भूतकलत्रभावः प्रयुक्त
कर्णाभरणांगरागः ॥ स्निग्धांजनाक्षः स्पृहणीयरूपोबभूवसद्यः प्रमदोत्तमाभः
॥ २९ ॥ तावुभौदंपतीकृत्वाद्विजपुत्रौनृपाज्ञया ॥ जग्मतुर्नैषधंदेशंयद्दातद्दाभवि
त्विति ॥ ३० ॥ उपेत्यराजसदनंसोमवारेद्विजोत्तमैः ॥ सपत्नीकैः कृतातिथ्यौधौत
पादौबभूवतुः ॥ ३१ ॥ साराज्ञीब्राह्मणान्सर्वानुपविष्टान्वरासने ॥ प्रत्येकमर्चयांच
क्रेसपत्नीकान्द्विजोत्तमान् ॥ ३२ ॥ तौचविप्रसुतौदृष्ट्वाप्राप्तौकृतकदंपती ॥ ज्ञा-
त्वाकिंचिद्विहस्याथमेनेगौरीमहेश्वरौ ॥ ३३ ॥ आवाह्यद्विजमुख्येषुदेवदेवंसदा
शिवं ॥ पत्नीष्वावाहयामाससादेवींजगदंबिकां ॥ ३४ ॥ गंधैर्माल्यैःसुरभिभिर्धू
पैर्नीराजनैरपि ॥ अर्चयित्वाद्विजश्रेष्ठान्नमश्चक्रेसमाहिता ॥ ३५ ॥ हिरण्मयेषु-
पात्रेषुपायसंघृतसंयुतम् ॥ शर्करामधुसंयुक्तंशाकैर्जुष्टंमनोरमैः ॥ ३६ ॥ गंधशा ४२
ल्योदनैर्हृद्यैर्मोदकापूपराशिभिः ॥ शष्कुलीभिश्चसंयावैः कृसरैर्माषपक्वकैः ॥

३७ तथान्यैरप्यसंख्यातैर्भक्ष्यैर्भोज्यैर्मनोरमैः ॥ सुगंधैःस्वादुभिःसूपैःपानीयैरपि
शीतलैः ॥ ३८ ॥ क्लृप्तमन्नंद्विजाग्र्येभ्यःसाभक्त्यापर्यतोषयत् ॥ दध्योदनंनिरूप
मंनिवेद्यसमतोषयत् ॥ ३९ ॥ भुक्तवत्सुद्विजाग्र्येषुस्वाचांतेषुनृपांगना ॥ प्रण-
म्यदत्वातांबूलंदक्षिणांचयथार्हतः ॥ ४० ॥ धेनूर्हिरण्यवासांसिरत्नस्त्रक्भूष-
णानिच ॥ दत्वाभूयोनमस्कृत्यविससर्जद्विजोत्तमान् ॥ ४१ ॥ तयोर्द्वयोर्भूसुर-
वर्यपुत्रयोरेकस्तयाहैमवतीधियार्चितः ॥ एकोमहादेवधियाभिपूजितः कृ
तप्रणामौययतुस्तदाज्ञया ॥ ४२ ॥ सातुविस्मृतपुंभावात्तस्मिन्नेवद्विजोत्तमे
॥ जातस्पृहामदासिक्ताकंदर्पविवशाब्रवीत् ॥ ४३ ॥ अयिनाथविशालाक्षस-
र्वावयवसुंदर ॥ तिष्ठतिष्ठक्ववायासिमांनपश्यसितेप्रिया ॥ ४४ ॥ इदमग्रेवनंर
म्यंसुपुष्पितमहाद्रुमं ॥ अस्मिन्विहर्तुमिच्छामित्वयासहयथासुखं ॥ ४५ ॥ इ
त्थंतयोक्तमाकर्ण्यपुरोगच्छद्विजात्मजः ॥ विचिंत्यपरिहासोक्तिंगच्छतिस्मय-
थापुरा ॥ ४६ ॥ पुनरप्याहसाबालातिष्ठतिष्ठक्वयास्यसि ॥ दुरुत्संगस्मरावेशां
परिभूतामुपेत्यमां ॥ ४७ ॥ परिष्वजस्वमांकांतापाययस्वतवाधरं ॥ नाहंगंतुंस

मर्त्यास्मिस्मरबाणप्रपीडिता ॥ ४८ ॥ इत्थमश्रुतपूर्वांतांनिशम्यपरिशंकितः
॥ आयांतींपृष्टतोवीक्ष्यसहसाविस्मयंगतः ॥ ४९ ॥ कैषापद्मपलाशाक्षीपीनो-
न्नतपयोधरा ॥ कृशोदरीबृहच्छ्रोणीनवपल्लवकोमला ॥ ५० ॥ सएवमेसखाकिं
नुजातएववरांगना ॥ पृच्छाम्येनमतःसर्वमितिसंचिंत्यसोऽब्रवीत् ॥ ५१ ॥ किमपू
र्वइवाभासिसखेरूपगुणादिभिः ॥ अपूर्वंभाषसेवाक्यंकामिनीवसमाकुला ॥
५२ ॥ यस्त्वंवेदपुराणज्ञोब्रह्मचारीजितेंद्रियः ॥ सारस्वतात्मजःशांतःकथमेवं
प्रभाषसे ॥ ५३ ॥ इत्युक्त्वासापुनःप्राहनाहमस्मिपुमान्प्रभो ॥ नाम्नासारस्वती
बालातवास्मिरतिदायिनी ॥ ५४ ॥ यदितेसंशयःकांतममांगानिविलोकय ॥
इत्युक्तःसहसामार्गेरहस्येनांव्यलोकयत् ॥ ५५ ॥ तामकृत्रिमधम्मिल्लांजघ-
नस्तनशोभिनीं ॥ स्वरूपांवीक्ष्यकामेनकिंचिद्व्याकुलतामगात् ॥ ५६ ॥ पुनः
संस्तभ्ययत्नेनचेतसोविकृतिंबुधः ॥ मुहूर्त्तंविस्मयाविष्टोनकिंचित्प्रत्यभाष-
त ॥ ५७ ॥ गतस्तेसंशयःकश्चित्तर्ह्यागच्छभजस्वमां ॥ पश्येदंविपिनंकांतपर-
स्त्रीस्वरतोचितं ॥ ५८ ॥ सुमेधाउवाच मैवंकथयमर्यादांमाहिं-

सीर्मदमत्तवत् ॥ आवांविज्ञातशास्त्रार्थौत्वमेवंभाषसेकथं ॥ ५९ ॥ अधीतस्यचशा
स्त्रस्यविवेकस्यकुलस्यच ॥ किमेषसदृशोधर्मोजारधर्मनिषेवणं ॥ ६० ॥ नत्वंस्त्रीपु
रुषोविद्वान्जानीत्यात्मानमात्मना ॥ अयंस्वयंकृतोनर्थआवाभ्यांयद्विचेष्टितं ॥
६१ ॥ वंचयित्वात्मपितरौधूर्त्तराजानुशासनात् ॥ कृत्वाचानुचितंकर्मतस्येतद्भु-
ज्यतेफलं ॥ ६२ ॥ सर्वंत्वनुचितंकर्मनृणांश्रेयोविनाशनं ॥ यस्त्वंविप्रात्मजोविद्वा
न्गतस्त्रीत्वंविगर्हितं ॥ ६३ ॥ मार्गंत्यक्त्वागतोरण्यंनरोविध्येतकंटकैः ॥ बलाद्धिं
स्यतवाहिंस्रैर्यदात्यक्तसमागमः ॥ ६४ ॥ एवंविवेकमाश्रित्यतूष्णींमेहिस्वयंगृ
हं ॥ देवद्विजप्रसादेनस्त्रीत्वंतवविलीयते ॥ ६५ ॥ अथवादैवयोगेनस्त्रीत्वमेव
भवेत्तव ॥ पित्रादत्तामयासाकंरंस्यसेवरवर्णिनी ॥ ६६ ॥ अहोचित्रमहोदुःख
महोपापबलंमहत् ॥ अहोराज्ञःप्रभावोयंशिवाराधनसंभृतः ॥ ६७ ॥ इत्युक्त्वा-
प्यसकृत्तेनसावधूरितिविह्वला ॥ बलेनतंसमालिंग्यचुचुंबाधरपल्लवं ॥ ६८ ॥
धर्षितोपितयाधीरःसुमेधानूतनस्त्रियं ॥ यत्नादानीयसदनंकृत्स्नंतत्र्न्यवेद
यत् ॥ ६९ ॥ तदाकर्ण्याथतौविप्रौकुपितौशोकविह्वलौ ॥ ताभ्यांसहकुमारा-

भ्यांविदर्भांतिकमीयतुः॥७०॥ततःसारस्वतःप्राहराजानंधूर्त्तचेष्टितं॥राज-
न्ममात्मजंपश्यतवशासनयंत्रितं॥७१॥एतौतवाज्ञावशगौचक्रतुःकर्मगर्हितं
॥मत्पुत्रस्तत्फलंभुंक्तेस्त्रीत्वंप्राप्यजुगुप्सितं॥७२॥अद्यमेसंततिर्नष्टानिराशाः
पितरोमम॥नापुत्रस्यहिलोकोस्तिलुप्तपिंडादिसंस्कृतेः॥७३॥शिखोपवीतम
जिनंमौंजीदंडंकमंडलुं॥ब्रह्मचर्योचितंचिह्नंविहायेमांदशांगतः॥७४॥ब्र-
ह्मसूत्रंचसावित्रींस्नानंसंध्याजपार्चनं॥विसृज्यस्त्रीत्वमासस्यकागतिर्वदपा
र्थिव॥७५॥त्वयामेसंततिर्नष्टानष्टोवेदपथश्चमे॥एकात्मजस्यमेराजन्कागति-
र्वदशाश्वती॥७६॥इतिसारस्वतेनोक्तंवाक्यमाकर्ण्यभूपतिः॥सीमंति-
न्याःप्रभावेनविस्मयंपरमंगतः॥७७॥अथसर्वान्समाहूयमहर्षीनमितद्युती
न्॥प्रसाद्यप्रार्थयामासतस्यपुंस्त्वंमहीपतिः॥७८॥तेब्रुवन्नथपार्वत्याःशिव
स्यचसमीहितं॥तद्भक्तानांचमाहात्म्यंकोन्यथाकर्तुमीश्वरः॥८०॥अथरा-
जाभरद्वाजमादायमुनिपुंगवम्॥ताभ्यांसहद्विजाग्र्याभ्यांतत्कृताभ्यांसमन्वि
तः॥८१॥अंबिकाभवनंप्राप्यभरद्वाजोपदेशतः॥तांदेवींनियमैस्तीव्रैरुपास्ते

स्ममहानिशि॥८२॥एवंत्रिरात्रंस्वविसृष्टभोजनःसपार्वतीध्यानरतोमहीपतिः
॥सम्यक्प्रणामैर्विविधैश्चसंस्तवैर्गौरींप्रपन्नार्त्तिहरामतोषयत्॥८३॥ततःप्रस
न्नासादेवीभक्तस्यपृथिवीपतेः॥स्वरूपंदर्शयामासचंद्रकोटिसमप्रभं॥८४॥
अथाहगौरीराजानंकिंतेब्रूहिसमीहितं॥सोप्याहपुंस्त्वमेतस्यत्वत्कृपयादीयतामि
ति॥८५॥भूयोप्याहमहादेवीमद्भक्तैःकर्मयत्कृतं॥शक्यतेनान्यथाकर्तुंवर्षा-
युतशतैरपि॥८६॥ राजोवाच एकात्मजोहिविप्रोयंकर्मणानष्ट-
संततिः॥कथंस्वर्गंप्रपद्येतविनापुत्रेणतादृशः॥८७॥ देव्युवाच
तस्यान्योमत्प्रसादेनजनिष्यतिसुतोत्तमः॥विद्याविनयसंपन्नोदीर्घायुरम-
लाशयः॥८८॥एषासामवतीनामसुतातस्यद्विजन्मनः॥भूत्वासुमेधसःप-
त्नीकामभोगेनयुज्यतां॥८९॥इत्युक्त्वांतर्हितादेवीतेचराजपुरोगमाः॥ग-
ताःस्वंस्वंगृहंसर्वेचक्रुस्तच्छासनेस्थितिं॥९०॥सोपिसारस्वतोविप्रःपुत्रंपूर्व-
सुतोत्तमं॥लेभेदेव्याःप्रसादेनह्यचिरादेवकालतः॥९१॥तांचसामवतींक-
न्यांददौतस्मैसुमेधसे॥तौदंपतीचिरंकालंबुभुजातेपरंसुखं॥९२॥इत्येत-

च्छिवभक्तायाः सीमंतिन्या नृपस्त्रियाः ॥ प्रभावः कथितः शंभोर्माहात्म्यमपि वर्णि
तं ॥ ९३ ॥ भूयोपि शिवभक्तानां प्रभावं विस्मयावहं ॥ समासाद्वर्णयिष्यामि श्रोतृ
णां मंगलायनं ॥ ९४ ॥ इति श्रीस्कंदपुराणे ब्रह्मोत्तरखंडे सीमंतिन्याः प्र
भाववर्णनं नाम नवमोऽध्यायः ॥ ९ ॥ सूत उवाच विचित्रं शिव-
निर्वाणं विचित्रं शिवचेष्टितं ॥ विचित्रं शिवभक्तानां चरितं पापनाशनं ॥ १ ॥ स्व
र्गापवर्गयोः सत्यं साधनं तद्ब्रवीम्यहं ॥ अवंतीविषये कश्चिद्ब्राह्मणो मंदराह्व
यः ॥ २ ॥ बभूव विषयारामः स्त्रीजितो धनसंग्रही ॥ संध्यास्नानपरित्यक्तो गं-
धमाल्यांबरप्रियः ॥ ३ ॥ कुस्त्रीसक्तः कुमार्गस्थो यथापूर्वमजामिलः ॥ स वे-
श्यां पिंगलां नाम रममाणो दिवानिशं ॥ ४ ॥ तस्या एव गृहे नित्यमासीदविजि-
तेंद्रियः ॥ कदाचित्सदने तस्यास्तस्मिन्नेव सति द्विजे ॥ ५ ॥ ऋषभो नाम धर्मा
त्मा शिवयोगी समाययौ ॥ तमागतमभिप्रेक्ष्य मत्वा स्वं पुण्यमूर्तिमत् ॥ ६ ॥
सा वेश्या स च विप्रश्च पर्यपूजयतां प्रभो ॥ तमारोप्य महापीठे कंबलांबरसंभृ ४५
ते ॥ ७ ॥ प्रक्षाल्य चरणौ भक्त्या तज्जलं दधतुः शिरः ॥ स्वागतार्घ्यनमस्कारैर्गं

धपुष्पाक्षतादिभिः ॥ ८ ॥ उपचारैः समभ्यर्च्य भोजयामासतुर्मुदा ॥ तं भुक्तवं
तमाचांतं पर्यंके सुखसंस्तरे ॥ ९ ॥ उपवेश्य मुदा युक्तौ तांबूलं प्रत्ययच्छतां ॥ पाद
संवाहनं भक्त्या कुर्वंतौ दैवचोदितौ ॥ १० ॥ कल्पयित्वा तु शुश्रूषां मीणयामास
तुश्चिरं ॥ एवं समर्चितस्ताभ्यां शिवयोगी महाद्युतिः ॥ ११ ॥ आतिवाह्य नि-
शामेकां ययौ प्रातस्तदादृतः ॥ एवं काले गतप्राये स विप्रो निधनं गतः ॥ १२ ॥
सा च वेश्या मृता काले ययौ कर्मार्जितां गतिं ॥ स विप्रः कर्मणा नीतो दशार्हधर
णीपतेः ॥ १३ ॥ वज्रबाहुकुटुंबिन्याः सुमत्या गर्भमास्थितः ॥ तां ज्येष्ठपत्नीं नृ-
पतेर्गर्भसंपदमाश्रितां ॥ १४ ॥ अवेक्ष्य तस्यै गरलं सपत्न्यः छद्मना ददुः ॥ सा
भुक्त्वा गरलं घोरं न मृता दैवयोगतः ॥ १५ ॥ क्लेशमेव परं प्राप मरणादतिदुः
सहं ॥ अथ काले समायाते पुत्रमेकमजीजनत् ॥ १६ ॥ क्लेशेन महता साध्वी पी
डिता वरवर्णिनी ॥ स निर्दशो राजपुत्रः स्पृष्टपूर्वो गरेण यत् ॥ १७ ॥ तेनावाप म-
हाक्लेशं क्रंदमानो दिवानिशं ॥ तस्य बालस्य माता च सर्वांगव्रणपीडिता ॥ १८ ॥
बभूवतुरतिक्लिष्टौ गरयोगप्रभावतः ॥ तौ राज्ञा च समानीतौ वैद्यैश्च कृतभेष

 जौ॥नस्वास्थ्यमापतुर्यत्नैरनेकैर्योजितैरपि॥नरात्रौलभतेनिद्रांसाराज्ञीविपु
लव्यथा॥२०॥स्वपुत्रस्यचदुःखेनदुःखितानितरांकृशा॥नीत्वैवंकतिचिन्मा-
सान्सराजामातृपुत्रकौ॥२१॥जीवंतौचमृतप्रायौविलोक्यात्मन्यचिंतयत्॥ए-
तौमेगृहिणीपुत्रौनिरयादागताविह॥२२॥अश्रांतरोगोत्क्रंदंतौनिद्राभंगविधा-
यिनौ॥अत्रोपायंकरिष्यामिपापयोर्ध्रुवमेतयोः॥२३॥मर्तुंवाजीवितुंवापिनक्षमौ
पापभोगिनौ॥इत्थंविनिश्चित्यचभूमिपालःसक्तःसपत्नीषुतदात्मजेषु॥आहूय-
सूतंनिजदारपुत्रौनिर्वापयामासरथेनदूरम्॥२४॥तौसूतेनपरित्यक्तौकुत्रचिद्वि
जनेवने॥अवापतुःपरांपीडांक्षुत्तृड्भ्यांभृशविक्लवौ॥२५॥सोद्वहंतीनिजंबालं
निपतंतीपदेपदे॥निश्वसंतीनिजंकर्मनिंदंतीचकिताभृशम्॥२६॥क्वचित्कंट-
कभिन्नांगीमुक्तकेशीभयातुरा॥क्वचिद्व्याघ्रस्वनैर्भीताक्वचिद्व्यालैरनुद्रुता॥२७
॥भर्त्स्यमानापिशाचैश्चवेतालैर्ब्रह्मराक्षसैः॥महागुल्मेषुधावंतीभिन्नपादाक्ष-
राश्मभिः॥२८॥सैवंघोरेमहारण्येभ्रमंतीनृपगेहिनी॥दैवात्प्रापवणिङ्मा- ४६
र्गेगोवाजिनरसेवितम्॥२९॥गच्छंतीतेनमार्गेणसुदूरमतियत्नतः॥ददर्शवैश्य

नगरंबहुस्त्रीनरसेवितम्॥३०॥तस्यगोप्तामहावैश्योनगरस्यमहाजनः॥अस्ति-
पद्माकरोनामराजराजइवापरः॥३१॥तस्यवैश्यपतेःकाचिद्गृहदासीनृपांगनाम्
॥आयांतींदूरतोदृष्ट्वातदंतिकमुपाययौ॥३२॥सादासीनृपतेःकांतांसपुत्रांभृ
शपीडिताम्॥स्वयंविदितवृत्तांतास्वामिनेप्रत्यदर्शयत्॥३३॥सतांदृष्ट्वाविशां
नाथोरुजार्त्तौक्लिष्टपुत्रकाम्॥नीत्वारहसिसुव्यक्तंतद्वृत्तांतमपृच्छत॥३४॥त-
यानिवेदिताशेषवृत्तांतःसवणिक्पतिः॥अहोकष्टमितिज्ञात्वानिशश्वासमु-
हुर्मुहुः॥३५॥तामंतिकेस्वगेहस्यसंनिवेश्यरहोगृहे॥वासोन्नपानशयनैर्मातृ-
साम्यमपूजयत्॥३६॥तस्मिन्गृहेनृपवधूर्निवसंतीसुरक्षिता॥व्रणयस्मादि
रोगाणांनशांतिमत्यपद्यत॥३७॥ततोदिनैःकतिपयैःसबालोव्रणपीडितः॥विलं
धितभिषक्सत्वोममारचविधेर्वशात्॥३८॥मृतेस्वतनयेराज्ञीशोकेनमहताहता
॥हाततततातहापुत्रहाममप्राणरक्षण॥३९॥हाराजकुलपूर्णेंदोहाममानंदव-
र्धन॥इमामनाथांकृपणांत्वत्प्राणांत्यक्तबांधवाम्॥४०॥मातरंतेपरित्यज्यक्व
यातोसिनृपात्मज॥इत्येभिरुदितैर्वाक्यैःशोकचिंताविवर्धकैः॥४१॥विल-

पतींमृतापत्यांकोनुसांत्वयितुंक्षमः॥एतस्मिन्समयेतस्यादुःखशोकचिकित्स
कः॥४२॥ ऋषभःपूर्वमाख्यातःशिवयोगीसमाययौ॥सयोगीवैश्यनाथेनस
र्घहस्तेनपूजितः॥४३॥ तस्याःसकाशमगमच्छोचंत्याइदमब्रवीत्॥ ऋष
भउवाच अकस्मात्किमहोवत्सेरौरवीषिविमूढधीः॥४४॥ कोजातःक-
तमोलोकेकोमृतोवदसांप्रतम्॥अमीदेहादयोभावास्तोयफेनसधर्मकाः॥४५
॥क्वचिद्भांतिःक्वचिच्छांतिःस्थितिर्भवतिवापुनः॥अतोस्मिन्फेनसदृशेदेहेपंच
त्वमागते॥४६॥शोकस्यानवकाशत्वान्नशोचंतिविपश्चितः॥गुणैर्भूतानि
सृज्यंतेभ्राम्यंतेनिजकर्मभिः॥४७॥कालेनाथविकृष्यंतेवासनायांचशेरते॥
माययोत्पत्तिमायांतित्रिगुणाःसत्वादयस्त्रयः॥४८॥तैरेवदेहाजायंतेजातास्त-
ल्लक्षणाश्रयाः॥देवत्वंयातिसत्वेनरजसाचमनुष्यताम्॥४९॥तिर्यक्त्वंतम-
साजंतुर्वासनानुगतोवशः॥संसारेवर्त्तमानेस्मिन्जंतुःकर्मानुबंधनात्॥५०
॥दुर्विभाव्यांगतिंयातिसुखदुःखमयींमुहुः॥अपिकल्पायुषांतेषांदेवानांतु
विपर्ययः॥५१॥अनेकामयबद्धानांकाकथानरदेहिनाम्॥केचिद्वदंतिदेह-

स्यकालमेवहिकारणम्॥५२॥कर्मकेचिद्गुणाःकेचिद्देहःसाधारणोह्ययं॥का-
लकर्मगुणाधानंपंचात्मकमिदंवपुः॥५३॥जातंदृष्ट्वानहृष्यंतिनशोचंतिमृतंबु
धाः॥अव्यक्तेजायतेजंतुरव्यक्तेचप्रलीयते॥५४॥मध्येव्यक्तवदाभातिजलबुद्बु
दसन्निभः॥यदागर्भगतोदेहीविनाशःकल्पितस्तदा॥५५॥दैवाज्जीवतिवा-
जातोम्रियतेसहसैववा॥गर्भस्थाएवनश्यंतिजातमात्रास्तथापरे॥५६॥क्वचि
द्युवानोनश्यंतिम्रियंतेकेपिवार्धके॥यादृशंप्राक्तनंकर्मतादृशंविंदतेवपुः॥५७
॥भुंक्तेतदनुरूपाणिसुखदुःखानिवैह्यसौ॥मायानुभावेरितयोःपित्रोःसुरत
संभ्रमात्॥५८॥देहउत्पद्यतेकोपिपुंयोषित्क्लीबलक्षणः॥आयुःसुखंचदुः
खंचपुण्यंपापंश्रुतंधनम्॥५९॥ललाटेलिखितंधात्रावहन्जंतुःप्रजायते॥क
र्मणामविलंघ्यत्वात्कालस्याप्यनतिक्रमात्॥६०॥अनित्यत्वाच्चभावानांनशो
कंकर्तुमर्हसि॥क्वस्वप्नेनियतंस्थैर्यमिंद्रजालेक्वसत्यता॥६१॥क्वनित्यताशर-
न्मेघेक्वशाश्वत्वंकलेवरे॥तवजन्मान्यतीतानिशतकोट्ययुतानिच॥६२॥कस्य
कस्यासितनयाजननीकस्यकस्यवा॥कस्यकस्यासिगृहिणीभवकोटिषुवर्त्ति

नी॥ ६३॥ पंचभूतात्मकोदेहस्त्वगसृङ्मांसबंधनः॥ मेदोमज्जास्थिनिचितोविण्मू
त्रश्लेष्मभाजनम्॥ ६४॥ शरीरांतरमप्येतन्निजदेहोद्भवंमलम्॥ मत्वास्वतनयंमूढे
माशोकंकर्त्तुमर्हसि॥ ६५॥ यदिनामजनःकश्चित्मृत्युंतरतियत्नतः॥ कथंतर्हि
विपद्येरन्सर्वपूर्वेविपश्चितः॥ ६६॥ तपसाविद्ययाबुध्यामंत्रौषधिरसायनैः॥ अ
तियातिपरंमृत्युंनकश्चिदपिपंडितः॥ ६७॥ एकस्याद्यमृतिर्जंतोश्वश्चान्यस्यव
रानने॥ तस्मादनित्यावयवेनत्वंशोचितुमर्हसि॥ ६८॥ नित्यंसंनिहितोमृत्युःकिं
सुखंवददेहिनाम्॥ व्याघ्रेपुरस्थितेग्रासःपशूनांकिंनुरोचते॥ ६९॥ अतोजन्म
जराजेतुंयदीच्छसिवरानने॥ शरणंव्रजसर्वेशंमृत्युंजयमुमापतिम्॥ ७०॥ ता-
वन्मृत्युभयंघोरंतावज्जन्मजराभयम्॥ यावन्नोयातिशरणंदेहीशिवपदांबु
जम्॥ ७१॥ अनुभूयेहदुःखानिसंसारेभृशदारुणे॥ मनोयदाविमुज्येततदा
ध्येयोमहेश्वरः॥ ७२॥ मनसापिबतःपुंसःशिवध्यानरसामृतम्॥ भूयस्तृष्णा
नजायेतसंसारविषयासवे॥ ७३॥ विमुक्तंसर्वसंगेभ्यमनोवैराग्ययंत्रितम्॥
यदाशिवपदेमग्नंतदानास्तिपुनर्भवः॥ ७४॥ तस्मादिदंमनोभद्रेशिवध्यानैक

साधनम्॥ शोकमोहसमाविष्टंमाकुरुष्वशिवंभज॥ ७५॥ सूतउवाच
इत्थंसानुनयंराज्ञीबोधिताशिवयोगिना॥ प्रत्याचष्टगुरोस्तस्यप्रणम्यचर-
णांबुजम्॥ ७६॥ राज्ञ्युवाच भगवन्मृतपुत्रायास्त्यक्तायाःप्रिय
बंधुभिः॥ महारोगातुरायामेकागतिर्मरणंविना॥ ७७॥ अतोहंमर्त्तुमिच्छा-
मिसहैवशिशुनामुना॥ कृतार्थाहंयदद्यत्वामपश्यंमरणोन्मुखी॥ ७८॥
सूतउवाच इतितस्यावचःश्रुत्वाशिवयोगीदयानिधिः॥ पूर्वोपकारंसं-
स्मृत्यमृतस्यांतिकमाययौ॥ ७९॥ सतदाभस्मसंगृह्यशिवमंत्राभिमंत्रितम्॥-
विदीर्णेतन्मुखेक्षिप्त्वामृतंप्राणैरयोजयत्॥ ८०॥ सबालःसंगतःप्राणैःशनैरु
न्मील्यलोचने॥ प्राप्तपूर्वेंद्रियबलोरुरोदस्तनकांक्षया॥ ८१॥ मृतस्यपुनरुत्था
नंवीक्ष्यबालस्यविस्मिता॥ जनामुमुदिरेसर्वेनगरेषुपुरोगमाः॥ ८२॥ अथा
नंदभराराज्ञीविक्लवोन्मत्तलोचना॥ जग्राहतनयंशीघ्रंबाष्पव्याकुललोचना
॥ ८३॥ उपगुह्यतदातन्वीपरमानंदनिर्वृता॥ नवेदात्मानमन्यंवासुषुप्तेवपरि
श्रमात्॥ ८४॥ पुनश्चऋषभोयोगीतयोर्मातृकुमारयोः॥ विषव्रणायुतंदेहंभ

स्मनैवपराममृशत् ॥ ८५ ॥ तौचतद्भस्मनास्पृष्टौप्रापतुर्दिव्यकलेवरौ ॥ देवानांस-
दृशंरूपंदधतुः कांतिभूषितम् ॥ ८६ ॥ संप्राप्तेत्रिदिवैश्वर्येयत्सुखंपुण्यकर्म-
णाम् ॥ तस्माच्छतगुणंप्रापसाराज्ञीसुखमुत्तमम् ॥ ८७ ॥ तांपादयोर्निपतिता
मृषभः प्रेमविह्वलः ॥ उत्थाप्याश्वासयामासदुःखैर्मुक्तामुवाचह ॥ ८८ ॥ अ
यिवत्सेमहाराज्ञिजीवत्वंशाश्वतीःसमाः ॥ यावज्जीवसिलोकेस्मिन्ननाव-
ष्नाप्यसेजराम् ॥ ८९ ॥ एषतेतनयःसाध्वीभद्रायुरितिनामतः ॥ ख्यातिंयास्य
तिलोकेषुनिजंराज्यमवाप्स्यति ॥ ९० ॥ अस्यवैश्यस्यसदनेतावत्तिष्ठशुचिस्मि
ते ॥ यावदेवकुमारस्तेप्राप्तविद्योभविष्यति ॥ ९१ ॥ सूतउवाच
इतितामृषभोयोगीतंचराजकुमारकम् ॥ संजीव्यभस्मवीर्येणययौदेशान्य
थेप्सितान् ॥ ९२ ॥ इतिश्रीस्कंदपुराणेब्रह्मोत्तरखंडेभद्रायुराख्यान
नामदशमोध्यायः ॥ १० ॥ सूतउवाच पिंगलानामयावेश्याम
यापूर्वंसमुदाहृता ॥ शिवपूजार्चनात्पुण्यात्त्यक्त्वापूर्वकलेवरम् ॥ १ ॥ चंद्रांग- ४९
दस्यसाभूयःसीमंतिन्यामजायत ॥ रूपौदार्यगुणोपेतानाम्नावैकीर्त्तिमालि

नी ॥ २ ॥ भद्रायुरपितत्रैवराजपुत्रोवणिक्पतेः ॥ वद्धधेसदनेभानुःशुक्लाविवमहात-
पाः ॥ ३ ॥ तस्यापिवैश्यनाथस्यकुमारस्त्वेकउत्तमः ॥ सनाम्नासुनयःप्रोक्तोराजसू
नोःसखाभवत् ॥ ४ ॥ तावुभौपरमस्निग्धौराजवैश्यकुमारकौ ॥ चित्रक्रीडावुदारां
गौरत्नाभरणमंडितौ ॥ ५ ॥ चक्रतुःसर्वविद्यानांसंग्रहंविनयान्वितौ ॥ अथराजकुमा
रस्यप्राप्तेषोडशहायने ॥ ६ ॥ सएवऋषभोयोगीतस्यवेश्मन्युपाययौ ॥ साराज्ञीसकु
मारश्चशिवयोगिनमागतम् ॥ ७ ॥ मुहुर्मुहुःप्रणम्योभौपूजयामासतुर्मुदा ॥ ताभ्यां-
चपूजितःसोथयोगीशोहृष्टमानसः ॥ ८ ॥ तंराजपुत्रमुद्दिश्यबभाषेकरुणार्द्रधीः ॥
शिवयोग्युवाच कच्चित्तेकुशलंतातत्वन्मातुश्चाप्यनामयम् ॥ ९ ॥ क-
च्चित्त्वंसर्वविद्यानामकार्षीश्चप्रतिग्रहम् ॥ कच्चिद्गुरूणांसततंशुश्रूषातत्परोभवः ॥
१० ॥ कच्चित्स्मरसिमांताततवप्राणसखंगुरुम् ॥ एवंवदतियोगीशेराज्ञीसाविनया
न्विता ॥ ११ ॥ स्वपुत्रंपादयोस्तस्यनिपात्यैनमभाषत ॥ एषपुत्रस्तवगुरोत्वमस्यप्रा-
णदःपिता ॥ १२ ॥ एषशिष्यस्तुसंग्राह्योभवताकरुणात्मना ॥ अतोबंधुभिरुत्सृष्ट
मनाथंपरिपालय ॥ १३ ॥ अस्मैसम्यक्सतांमार्गमुपदेष्टुंत्वमर्हसि ॥ इतिप्रसादितो

राज्याशिवयोगीमहामतिः ॥ १४ ॥ तस्मैराजकुमारायसन्मार्गमुपदिष्टवान् ॥
ऋषभउवाच श्रुतिस्मृतिपुराणेषुप्रोक्तोधर्मः सनातनः ॥ १५ ॥ वर्णाश्रमानु-
रूपेणनिषेव्यः सर्वदाजनैः ॥ भजवत्ससतांमार्गंसदेवचरितंचर ॥ १६ ॥ नदेवाज्ञां
विलंघ्येथामाकार्षीर्द्विजहेलनम् ॥ गोदेवगुरुविप्रेषुभक्तिमान्भवसर्वदा ॥ १७ ॥ चां-
डालमपिसंप्राप्तंसदासंभावयातिथिम् ॥ सत्यंनत्यजसर्वत्रप्राप्तेपिप्राणसंकटे ॥-
१८ ॥ गोब्राह्मणानांरक्षार्थमसत्यंवावदक्वचित् ॥ परस्वेषुपरस्त्रीषुदेवब्राह्मणव-
स्तुषु ॥ १९ ॥ तृष्णांत्यजमहाबाहोदुर्लभेष्वपिवस्तुषु ॥ सत्कथायांसदाचारेसद्व्रते
चसदागमे ॥ २० ॥ धर्मादिसंग्रहेनित्यंतृष्णांकुरुमहामते ॥ स्नानेजपेचहोमेच-
स्वाध्यायेपितृतर्पणे ॥ २१ ॥ गोदेवातिथिपूजासुनिरालस्योभवानघ ॥ क्रोधंद्वेषं-
भयंशाठ्यंपैशून्यमसदाग्रहम् ॥ २२ ॥ कौटिल्यंदंभमुद्वेगंयत्नेनपरिवर्जय ॥ मृ-
गयाद्यूतपानेषुस्त्रीषुस्त्रीविजितेषुच ॥ २३ ॥ अत्यासक्तिंचमाकार्षीस्तथादुर्वि-
जितेषुच ॥ मैत्रींकुरुसुखाढ्येषुदुःखितेषुदयांकुरु ॥ २४ ॥ पुण्यकृत्सुचसंतोष-
मौदासिन्यंकुबुद्धिषु ॥ अत्याहारमतिक्रोधमतिनिद्रामतिश्रमम् ॥ २५ ॥ अत्या-

लापमतिक्रीडांसर्वदापरिवर्जय ॥ अतिविद्यामतिश्रद्धामतिपुण्यमतिस्मृतिम्
॥ २६ ॥ अत्युत्साहमतिख्यातिमतिधैर्यंचसाधय ॥ सकामोनिजदारेषुसक्रोधो-
निजशत्रुषु ॥ २७ ॥ सलोभःपुण्यनिचयेसाभ्यसूयोत्यधर्मिषु ॥ सद्वेषोभवपाखं-
डेसरागःसज्जनेषुच ॥ २८ ॥ दुर्बोधोभवदुर्मंत्रेबधिरःपिशुनोक्तिषु ॥ धूर्तंचंडं-
शठंक्रूरंकितवंचपलंखलम् ॥ २९ ॥ पतितंनास्तिकंजिह्मंदूरतःपरिवर्जय ॥ अ-
तिप्रशंसांमाकर्षीःपरिज्ञानेंगितोभव ॥ ३० ॥ धनेसर्वकुटुंबेचनात्यासक्तःसदा-
भव ॥ पत्न्याःपतिव्रतायाश्चजनन्याःश्वशुरस्यच ॥ ३१ ॥ सतांगुरोश्चवचनेवि-
श्वासंकुरुसर्वदा ॥ आत्मरक्षापरोनित्यमप्रमत्तोदृढव्रतः ॥ ३२ ॥ विश्वस्तंमाव-
धीःकिंचिदपिचोरंमहामते ॥ अमात्येषुचशंकेयाःसत्यान्नचलितोभव ॥ ३३ ॥
अनाथंकृपणंवृद्धंस्त्रियंबालंनिरागसम् ॥ परिरक्षधनैःप्राणैर्बुद्ध्याशक्त्याब-
लेनच ॥ ३४ ॥ अपिशत्रुंवधस्यार्हंमावधीःशरणागतम् ॥ अप्यपात्रसुपात्रंवा-
नीचोवापिमहत्तमः ॥ ३५ ॥ योवाकोवापियाचेततस्मैदेहिशिरोपिच ॥ अपिय-
त्नेनमहताकीर्तिमेवसमार्जय ॥ ३६ ॥ राज्ञांचविदुषांचैवकीर्तिरेवहिभूषण

म्॥सत्कीर्त्तिप्रभवालक्ष्मीः पुण्यंसत्कीर्त्तिसंभवम्॥ ३७॥सत्कीर्त्याराजतेलो
कश्चंद्रश्चंद्रिकयायथा॥ गजाश्वहेमनिचयंरत्नराशिंनगोपमम्॥ ३८॥अकी
र्त्योपहतंसर्वंतृणवन्मुंचसत्वरम्॥मातुः कोपंपितुः कोपंगुरोः कोपंधनव्ययम्
॥ ३९॥पुत्राणामपराधंचब्राह्मणानांक्षमस्वभो॥ यथाद्विजप्रसादः स्यात्तथा
तेषांहितंचर॥ ४०॥राजानंसंकटेमग्नमुद्धरेयुर्द्विजोत्तमाः॥आयुर्यशोबलंसौ-
ख्यंधनंपुण्यंप्रजोन्नतिः॥ ४१॥ कर्मणायेनजायेततत्सेव्यंभवतासदा॥ देशंकालं
चशक्तिंचकार्यंचाकार्यमेवच॥ ४२॥ सम्यक्विचार्ययत्नेनकुरुकार्यंचसर्वदा
॥नकुर्यात्कस्यचिद्बाधांपरबाधांनिवारय॥ ४३॥ चोरान्दुष्टांश्चबाधेथाः स्त्री
त्याशक्तिमत्तया॥स्नानेजपेचहोमेचदैवेपित्र्येचकर्मणि॥ ४४॥ अत्वरोभव
निद्रायांभोजनेभवसत्वरः॥ दाक्षिण्ययुक्तमशठंसत्यंजनमनोहरम्॥ ४५॥अ
ल्पाक्षरमनंतार्थंवाक्यंब्रूहिमहामते॥अभीतोभवसर्वत्रविपक्षेषुविपत्सुच॥ ४६
॥भीतोभवब्रह्मकुलेपापेचगुरुशासने॥ ज्ञातिबंधुषुविप्रेषुभार्यासुतनयेषुच॥- ५१
४७॥समभावेनवर्त्तेथास्तथाभोजनपंक्तिषु॥सतांहितोपदेशेषुतथापुण्यकथा-

सुच॥ ४८॥ विद्यागोष्ठिषुधर्म्यासुक्वचिन्माभूः पराङ्मुखः॥शुचौपुण्यजलस्थां
तेप्रख्यातेब्रह्मसंकुले॥ ४९॥ महादेशेशिवमयेवस्तव्यंभवतासदा॥कुलटागणि
कायत्रतत्रतिष्ठतिकामुकः॥ ५०॥ दुर्देशेनीचसंबाधेकदाचिदपिमावस॥ एकमे-
वाश्रितोपित्वंशिवंत्रिभुवनेश्वरम्॥ ५१॥ सर्वान्देवानुपासीथास्तद्दिनानिचमान-
य॥सदाशुचिः सदादक्षः सदाशांतः सदास्थिरः॥ ५२॥ सदाविजितषड्वर्गः स-
दाकांतोभवानघ॥ विप्रान्वेदविदः शांतान्यतींश्चनियतोज्वलान्॥ ५३॥पुण्य
वृक्षान्पुण्यनदीः पुण्यतीर्थंमहत्सरः॥ धेनुंचवृषभंरत्नंयुवतींचपतिव्रताम्॥ ५४
॥आत्मनोगृहदेवांश्चसहसैवनमस्कुरु॥ उत्थायसमयेब्राह्म्येस्वाचम्यविमलाशयः
॥ ५५॥ नमस्कृत्यात्मगुरवेध्यात्वादेवमुमापतिम्॥ नारायणंचलक्ष्मीशंब्रह्माणंच
विनायकम्॥ ५६॥ स्कंदंकात्यायनींदेवींमहालक्ष्मींसरस्वतीम्॥ इंद्रादीनथ-
लोकेशान्पुण्यश्लोकान्नृषीनपि॥ ५७॥ चिंतयित्वाथमार्त्तंडमुद्यंतंप्रणमेत्सदा-
॥गंधंपुष्पंचतांबूलंशाकंपक्वफलादिकम्॥ ५८॥ शिवायदत्त्वोपभुंक्ष्वभक्ष्यंभोज्यं
प्रियंनवम्॥ यद्दत्तंयत्कृतंजप्तंयत्स्नातंयद्धुतंस्मृतम्॥ ५९॥ यच्चतप्तंतपः सर्वंतच्छि

वायनिवेदय॥ भुंजानश्च पठन्वापिशयानोविहरन्नपि॥ ६०॥ पश्यन्शृण्वन्वदन्
गृह्णन्शिवमेवानुचिंतय॥ रुद्राक्षकंकणलसत्करदंडयुग्मोभालांतरालधृतभ-
स्मसितत्रिपुंड्रः॥ पंचाक्षरंपरिपठन्परमंत्रराजंध्यायन्सदापशुपतेश्चरणंरमेथाः
॥ ६१॥ इतिसंक्षेपतोवत्सकथितोधर्मसंग्रहः॥ अन्येषुचपुराणेषुविस्तरेणप्रकीर्त्ति
तः॥ ६२॥ अथापरंसर्वपुराणगुह्यंनिःशेषपापौघहरंपवित्रम्॥ जयप्रदंसर्ववि-
पत्प्रमोचनंवक्ष्यामिशैवंकवचंहितायते॥ ६३॥ इतिश्रीस्कंदपुराणेब्र
ह्मोत्तरखंडेऋषभोपदेशोनामैकादशोऽध्यायः॥ ११॥ ऋषभउवाच
नमस्कृत्वामहादेवंविश्वव्यापिनमीश्वरम्॥ वक्ष्येशिवमयंवर्मसर्वरक्षाकरंनृणा
म्॥ १॥ शुचौदेशेसमासीनोयथावत्कल्पितासनः॥ जितेंद्रियोजितप्राणश्चिंत
येच्छिवमव्ययम्॥ २॥ हृत्पुंडरीकांतरसन्निविष्टंस्वतेजसाव्याप्तनभोवकाशम्॥
अतींद्रियंसूक्ष्ममनंतमाद्यंध्यायेत्परानंदमयंमहेशम्॥ ३॥ ध्यानावधूताखिलक
र्मबंधश्चिरंचिदानंदनिमग्नचेताः॥ षडक्षरंन्याससमाहितात्माशैवेनकुर्यात्कवचे
नरक्षाम्॥ ४॥ मांपातुदेवोखिलदेवतात्मासंसारकूपेपतितंगभीरे॥ तन्नामदिव्यंव
रमंत्रमूलंधुनोतुमेसर्वमघंहृदिस्थम्॥ ५॥ सर्वत्रमांरक्षतुविश्वमूर्त्तिर्ज्योतिर्मया
नंदघनश्चिदात्मा॥ अणोरणीयानुरुशक्तिरेकःसईश्वरःपातुभयादशेषात्॥ ६॥
योभूस्वरूपेणबिभर्त्तिविश्वंपायात्सभूमेर्गिरिशोष्टमूर्त्तिः॥ योपांस्वरूपेणनृणांक
रोतिसंजीवनंसोवतुमांजलेभ्यः॥ ७॥ कल्पावसानेभुवनानिदग्ध्वासर्वाणियोनृत्य
तिभूरिलीलः॥ सकालरुद्रोवतुमांदवाग्नेर्वात्यादिभीतेरखिलाच्चतापात्॥ ८॥
प्रदीप्तविद्युत्कनकावभासोविद्यावराभीतिकुठारपाणिः॥ चतुर्मुखस्तत्पुरुषस्त्रि
नेत्रःप्राच्यांदिशिःरक्षतुमामजस्रम्॥ ९॥ कुठारवेदांकुशपाशशूलकपालढक्काक्ष-
गुणान्दधानः॥ चतुर्मुखोनीलरुचिस्त्रिनेत्रःपायादघोरोदिशिदक्षिणस्याम्॥ १०॥
कुंदेंदुशंखस्फटिकावभासोवेदाक्षमालावरदाभयांकः॥ त्र्यक्षश्चतुर्वक्त्रउरुप्रभा
वःसद्योधिजातोवतुमांप्रतीच्याम्॥ ११॥ वराक्षमालाभयटंकहस्तःसरोजकिंज-
ल्कसमानवर्णः॥ त्रिलोचनश्चारुचतुर्मुखोमांपायादुदीच्यांदिशिवामदेवः॥ १२॥
वेदाभयेष्टांकुशटंकपाशकपालढक्काक्षकशूलपाणिः॥ सितद्युतिःपंचमुखोवता
न्मामीशानऊर्ध्वंपरमप्रकाशः॥ १३॥ मूर्धानमव्यान्ममचंद्रमौलिर्भालंममाव्याद

यंभालनेत्रः॥ नेत्रेममाव्याद्भगनेत्रहारीनासांसदारक्षतुविश्वनाथः॥१४॥ पाया-
च्छ्रुतीमेश्रुतिगीतकीर्त्तिः कपोलमव्यात्सततंकपाली॥ वक्त्रंसदारक्षतुपंचवक्त्रोजि
ह्वांसदारक्षतुवेदजिह्वः॥१५॥ कंठंगिरीशोवतुनीलकंठः पाणिद्वयंपातुपिनाक-
पाणिः॥ दोर्मूलमव्यान्ममधर्मबाहुर्वक्षस्थलंदक्षमखांतकोव्यात्॥१६॥ ममोदरं-
पातुगिरींद्रधन्वामध्यंममाव्यान्मदनांतकारी॥ हेरंबतातोममपातुनाभिंपायात्क
टिंधूर्जटिरीश्वरोमे॥१७॥ ऊरुद्वयंपातुकुबेरमित्रोजानुद्वयंमेजगदीश्वरोव्यात्
॥ जंघायुगंपुंगवकेतुरव्यात्पादौममाव्यात्सुरवंद्यपादः॥१८॥ महेश्वरः पातुदिना
दियामेमांमध्ययामेवतुवामदेवः॥ त्रियंबकः पातुतृतीययामेवृषध्वजः पातुदि-
नांतयामे॥१९॥ पायान्निशादौशशिशेखरोमांगंगाधरोरक्षतुमांनिशीथे॥ गौ-
रीपतिः पातुनिशावसानेमृत्युंजयोरक्षतुसर्वकालम्॥२०॥ अंतःस्थितंरक्षतुशं
करोमांस्थाणुः सदापातुबहिः स्थितंमाम्॥ तदंतरेपातुपतिः पशूनांसदाशिवोर-
क्षतुमांसमंतात्॥२१॥ तिष्ठंतमव्याद्भुवनैकनाथः पायाद्व्रजंतंप्रमथाधिनाथः॥ वे
दांतवेद्योवतुमांनिषण्णंमामव्ययः पातुशिवः शयानम्॥२२॥ मार्गेषुमांरक्षतुनी-

लकंठः शैलादिदुर्गेषुपुरत्रयारिः॥ अरण्यवासादिमहाप्रवासेपायान्मृगव्याध-
उदारशक्तिः॥२३॥ कल्पांतकाटोपपटुप्रकोपः स्फुटाट्टहासोच्चलितांडकोशः
॥ घोरारिसेनार्णवदुर्निवारमहाभयाद्रक्षतुवीरभद्रः॥२४॥ पत्यश्वमातंगरथा
वरूथसहस्रलक्षायुतकोटिभीषणम्॥ अक्षौहिणीनांशतमाततायिनांछिंद्या-
न्मृडोघोरकुठारधारया॥२५॥ निहंतुदस्यून्प्रलयानलार्चिर्ज्वलत्त्रिशूलंत्रिपु-
रांतकस्य॥ शार्दूलसिंहर्क्षवृकादिहिंस्रान्संत्रासयत्वीशधनुः पिनाकः॥२६॥-
दुःस्वप्नदुःशकुनदुर्गतिदौर्मनस्यदुर्भिक्षदुर्व्यसनदुःसहदुर्यशांसि॥ उत्पाततापा-
पविषभीतिमसद्ग्रहार्त्तिव्याधींश्चनाशयतुमेजगतामधीशः॥२७॥ ॐनमो
भगवतेसदाशिवायसकलतत्वात्मकायसकलतत्वविदूरायसकललोकैकक
र्त्रेसकललोकैकभर्त्रेसकललोकैकहर्त्रेसकललोकैकगुरवेसकललोकैकसा-
क्षिणेसकलनिगमगुह्यायसकलवरप्रदायसकलदुरितार्त्तिभंजनायसकल
जगदभयंकरायशशांकशेखरायशाश्वतनिजाभासायनिरामयायनिःप्रपं
चायनिःकलंकायनिर्द्वंद्वायनिःसंगायनिर्मलायनिरुपमविभवायनिराधा

रायनित्यशुद्धबुद्धपरिपूर्णसच्चिदानंदाद्वयायपरमशांतप्रकाशतेजोरूपाय
जयजयमहारुद्रमहारौद्रभद्रावतारमहाभैरवकालभैरवकल्पांतभैरवकपा
लमालाधरखट्वांगखड्गचर्मपाशांकुशडमरुशूलचापबाणगदाशक्तिभिंडि-
मालातोमरमुसलमुद्गरपाशपट्टीशपरशुपरिघभुशुंडीशतघ्नीचक्रायुधभी-
षणकरसहस्रमुखदंष्ट्राकरालविकटाट्टहासविस्फारितब्रह्मांडमंडलनागें
द्रकुंडलनागेंद्रहारनागेंद्रचर्मधरमृत्युंजयत्र्यंबकत्रिपुरांतकविरूपाक्षवि-
श्वेश्वरविश्वरूपवृषभवाहनविषभूषणविश्वतोमुखसर्वतोरक्षरक्षमांज्वल
ज्वलमहामृत्युमपमृत्युभयंनाशयनाशयममशत्रूनुच्चाटयोच्चाटयशूलेनवि
दारयविदारयकुठारेणभिंधिभिंधिखड्गेनछिंधिछिंधिखट्वांगेनविपोथयवि
पोथयमुसलेननिष्पेषयनिष्पेषयबाणैःसंताडयसंताडयरक्षांसिभीषयभीष
यभूतानिविद्रावयविद्रावयकूष्मांडवेतालमारीगणब्रह्मराक्षसान्संत्रासय
संत्रासयममाभयंकुरुकुरुवित्रस्तंमामाश्वासयाश्वासयनरकभयान्मामुद्धा
रयोद्धारयसंजीवयसंजीवयक्षुत्तृड्भ्यांमामाप्याययाप्याययदुःखातुरंमामा

नंदयानंदयशिवकवचेनमामाच्छादयाच्छादयत्र्यंबकसदाशिवनमस्तेनम-
स्ते॥ ऋषभउवाच इत्येतत्कवचंशैवंवरदंव्याहृतंमया॥सर्व
बाधाप्रशमनंरहस्यंसर्वदेहिनाम्॥२८॥यःसदाधारयेन्मर्त्यःशैवंकवचमु
त्तमम्॥नतस्यजायतेक्कापिभयंशंभोरनुग्रहात्॥२९॥क्षीणायुर्मृत्युमापन्नो
महारोगहतोपिवा॥सद्यःसुखमवाप्नोतिदीर्घमायुश्चविंदति॥३०॥सर्व-
दारिद्र्यशमनंसौमांगल्यविवर्धनम्॥योधत्तेकवचंशैवंसदेवैरपिपूज्यते॥
३१॥महापातकसंघातैर्मुच्यतेचोपपातकैः॥देहांतेशिवमाप्नोतिशिववर्मानु-
भावतः॥३२॥त्वमपिश्रद्धयावत्सशैवंकवचमुत्तमम्॥धारयस्वमयादत्तं-
सद्यःश्रेयोह्यवाप्स्यसि॥३३॥ सूतउवाच इत्युक्त्वाऋषभोयो
गीतस्मैपार्थिवसूनवे॥ददौशंखंमहारावंखड्गंचारिनिषूदनम्॥पुनश्चभ
स्मसंमंत्र्यतदंगंसर्वतोस्पृशत्॥गजानांषट्सहस्रस्यद्विगुणंचबलंददौ
॥३५॥भस्मप्रभावात्संप्राप्यबलैश्वर्यधृतिस्मृतीः॥सराजपुत्रःशुशुभे-
शरदर्कइवश्रिया॥३६॥तमाहप्रांजलिंभूयःसयोगीराजनंदनम्॥ए

षखड्गोमयादत्तस्तपोमंत्रानुभावतः ॥ ३७ ॥ शितधारमिमंखड्गंयस्मैदर्शय
सिस्फुटम् ॥ ससद्योम्रियतेशत्रुःसाक्षान्मृत्युरपिस्वयम् ॥ ३८ ॥ अस्यशंख-
स्यनिर्ह्रादंयेशृण्वंतितवाहिताः ॥ तेमूर्छिताःपतिष्यंतिन्यस्तशस्त्राविचेत
नाः ॥ ३९ ॥ खड्गशंखाविमौदिव्यौपरसैन्यविनाशिनौ ॥ आत्मसैन्यस्वपक्षा-
णांशौर्यंतेजोविवर्धनौ ॥ ४० ॥ एतयोश्चप्रभावेनशैवेनकवचेनच ॥ द्विषट्
सहस्रनागानांबलेनमहतापिच ॥ ४१ ॥ भस्मधारणसामर्थ्याच्छत्रुसैन्यंवि
जेष्यसि ॥ प्राप्यसिंहासनंपैत्र्यंगोप्तासिपृथिवीमिमाम् ॥ ४२ ॥ इतिभद्रा-
युषंसम्यगनुशास्यसमातृकम् ॥ ताभ्यांसंपूजितःसोथयोगीस्वैरगतिर्य
यौ ॥ ४३ ॥ इतिश्रीस्कंदपुराणेब्रह्मोत्तरखंडेशिवकवचकथनंना
मद्वादशोऽध्यायः ॥ १२ ॥ सूतउवाच दशार्णाधिपतेस्तस्यव
ज्रबाहोर्महाभुजः ॥ बभूवशत्रुर्बलवान्राजामगधराट्ततः ॥ १ ॥ संवैहे
मरथोनामबाहुशालीरथोत्कटः ॥ बलेनमहताहृत्यदशार्णान्यरुधद्बली ५५
॥ २ ॥ चमूपास्तस्यदुर्धर्षाःप्राप्यदेशंदशार्णकम् ॥ व्यलुंपन्वसुरत्नानिगृ

हाणिददहुःपरे ॥ ३ ॥ केचित्स्वनानिजगृहुःकेचिद्बालांस्त्रियोपरे ॥ गोधनान्यप
रेगृण्हन्केचिद्धान्यपरिच्छदान् ॥ ४ ॥ केचिदाराभसस्यानिगृहोद्यानान्यनाशय
न् ॥ एवंविनाश्यतद्राज्यंस्त्रीगोधनजिगृक्षवः ॥ ५ ॥ आहृत्यतस्यनगरींवज्रबा
होस्तुमागधः ॥ एवंपर्याकुलंवीक्ष्यराजानगरमेवच ॥ ६ ॥ युद्धायनिर्जगामा
शुवज्रबाहुःससैनिकः ॥ वज्रबाहुश्चभूपालस्तथामंत्रिपुरःसराः ॥ ७ ॥ युयु
धुर्मागधैःसार्धंनिजघ्नुःशत्रुवाहिनीम् ॥ वज्रबाहुर्महेष्वासोदंशितोरथमा-
स्थितः ॥ ८ ॥ विकिरन्बाणवर्षाणिचकारकदनंमहत् ॥ दशार्णराजंयुध्यंतं-
दृष्ट्वायुद्धेसुदुःसहम् ॥ ९ ॥ तमेवतरसावव्रुःसर्वेमागधसैनिकाः ॥ कृत्वातु-
सुचिरंयुद्धंमागधाहृढविक्रमाः ॥ १० ॥ तत्सैन्यंनाशयामासुर्लेभिरेचजयश्रि
यम् ॥ केचित्तस्यरथंजघ्नुःकेचित्तस्यधुराच्छिनन् ॥ ११ ॥ सूतंतस्यजघानैक-
स्त्वपरःखड्गमाच्छिनत् ॥ संछिन्नखड्गधन्वानंविरथंहतसारथिम् ॥ १२ ॥ बला
द्गृहीत्वाबलिनोबबंधुर्नृपतिंरुषा ॥ तस्यमंत्रिगणंसर्वंतत्सैन्यंचविजित्यते
॥ १३ ॥ मागधास्तस्यनगरींविविशुर्जयकाशिनः ॥ अश्वान्नरगजानुष्ट्रान्प-

शूंश्चैवधनानिच ॥ १४ ॥ जगृहुर्युवतीः सर्वाश्चावंगीश्चैवकन्यकाः ॥ राज्ञोबवं
धुर्महिषीर्दासीश्चैवसहस्रशः ॥ १५ ॥ कोशंचरत्नसंपूर्णंजव्हुस्तेप्याततायिनः ॥
एवंविनाश्यनगरींहृत्वास्त्रीगोधनादिकम् ॥ १६ ॥ वज्रबाहुंबलाद्धृत्वारथेस्था
प्यविनिर्ययुः ॥ एवंकोलाहलेजातेराष्ट्रनाशेचदारुणे ॥ १७ ॥ राजपुत्रोथभद्रायु
स्तद्वार्त्तामशृणोद्बली ॥ पितरंशत्रुनिर्बद्धंपितृपत्नीस्तथाहृताः ॥ १८ ॥ नष्टंदश
र्णराष्ट्रंचश्रुत्वाचुक्रोशसिंहवत् ॥ सखड्गशंखावादायवैश्यपुत्रसहायवान् ॥ १९ ॥
दंशितोरथमारुह्यकुमारोविजिगीषया ॥ जवेनागत्यतंदेशंमागधैरभिपूजित
म् ॥ २० ॥ दह्यमानंक्रंदमानंहृतस्त्रीसुतगोधनम् ॥ दृष्ट्वाराज्यजनंसर्वंराज्यं
शून्यंभयाकुलम् ॥ २१ ॥ क्रोधाध्मातमनास्तूर्णंप्रविश्यरिपुवाहिनीम् ॥ आ-
कर्णकृष्टकोदंडोववर्षशरसंततीः ॥ २२ ॥ तेहन्यमानारिपवोराजपुत्रेणसा
यकैः ॥ तमभिद्रुत्यवेगेनशरैर्विव्यधुरुल्बणैः ॥ २३ ॥ हन्यमानोस्त्रपूगेनरिपु
भिर्युद्धदुर्मदैः ॥ नचचालरणेधीरः शिववर्माभिरक्षितः ॥ २४ ॥ सोस्त्रवर्षंप्र- ५६
सह्याशुप्रविश्यगजलीलया ॥ जघानाशुरथान्नागान्पदातीनपिभूरिशः

॥ २५ ॥ तत्रैकंरथिनंहत्वाससूतंनृपनंदनः ॥ तमेवरथमास्थायवैश्यनंदनसा
रथिः ॥ २६ ॥ विचचाररणेधीरः सिंहोमृगकुलंयथा ॥ अथसर्वेसुसंरब्धाःशू
राःप्रोद्यतकार्मुकाः ॥ २७ ॥ अभिसस्रुस्तमेवैकंचमूपाबलशालिनः ॥ तेषा-
मापततामग्रेखड्गंसुघम्यदारुणम् ॥ २८ ॥ अभ्युद्ययौमहावीरान्दर्शयन्नि
वपौरुषम् ॥ करालांतकजिह्वाभंतस्यखड्गंमहोज्वलम् ॥ २९ ॥ दृष्ट्वैवसह-
सामृत्युश्चमूपास्तत्प्रभावतः ॥ येयेपश्यंतितंखड्गंप्रस्फुरंतंरणांगणे ॥ ३० ॥ ते
सर्वेनिधनंजग्मुर्वज्रंप्राप्येवकीटकाः ॥ अथासौसर्वसैन्यानांविनाशायम
हाभुजः ॥ ३१ ॥ शंखंदध्मौमहारावंपूरयन्निवरोदसी ॥ तेनशंखनिनादेनवि
षाक्तेनेवभूयसा ॥ ३२ ॥ श्रुतमात्रेणरिपवोमूर्छिताःपतिताभुवि ॥ अश्वपृ
ष्ठेरथेयेचयेचदंतिषुसंस्थिताः ॥ ३३ ॥ तेविसंज्ञाःक्षणात्तेतुःशंखनादहृ
तौजसः ॥ तान्भूमौपतितांत्सर्वान्नष्टसंज्ञान्निरायुधान् ॥ ३४ ॥ विगणय्य-
शवप्रायान्नावधीच्छास्त्रधर्मवित् ॥ आत्मनःपितरंबद्धंमोचयित्वारणाजि
रे ॥ ३५ ॥ तत्पत्नीःशत्रुवशगाःसर्वाःसद्योव्यमोचयत् ॥ पत्नीश्चमंत्रिमु-

ख्यानांतथान्येषांपुरीकसाम् ॥ ३६ ॥ स्त्रियोबालाश्चकन्याश्चगोधनादीन्य-
नेकशः॥मोचयित्वारिपुभयात्तमाश्वासयदाकुलः॥ ३७ ॥ अथारिसैन्येषुचर
न्तेषांजग्राहयोषितः॥ मरुन्मनोजवानश्वान्मातंगान्गिरिसंनिभान् ॥ ३८ ॥-
स्यंदनानिच्चरौक्माणिदासीश्चरुचिराननाः॥ सर्वमाहृत्यवेगेनगृहीत्वातस्थ
नंबहु ॥ ३९ ॥ मागधेशंहेमरथंनिर्बबंधपराजितम् ॥ तन्मंत्रिणश्चभूपांश्चतत्रमु
ख्यांश्चनायकान् ॥ ४० ॥ गृहीत्वातरसाबध्वापुरींप्रावेशयद्द्रुतम् ॥ पूर्वयेसमरे
भग्नाविद्गुत्ताःसर्वतोदिशम् ॥ ४१ ॥ तेमंत्रिमुख्याविश्वस्तानायकाश्चसमा-
ययुः॥ कुमारविक्रमंद्दष्ट्वासर्वेविस्मितमानसाः॥ ४२ ॥ तंमेनिरेसूरश्रेष्ठंकार-
णादागतंभुवम् ॥ अहोनःसुमहाभाग्यमहोनस्तपसःफलम् ॥ ४३ ॥ केनाप्यने
नवीरेणमृताःसंजीविताःखलु ॥ एषकिंयोगसिद्धोवातपःसिद्धोथवामरः॥
४४ ॥ अमानुषमिदंकर्मयदनेनकृतंमहत् ॥ नूनमस्यभवेन्मातासागौरीस
शिवःपिता ॥ ४५ ॥ अक्षोहिणीनांनवकंजिगायानंतशक्तिधृक् ॥ इत्याश्च ५७
र्यंयुतैर्हृष्टैःप्रशंसद्भिःपरस्परम् ॥ ४६ ॥ पृष्टोमात्यजनेनासावात्मानंप्रा-

हतत्वतः॥ समागतंस्वपितरंविस्मयाल्हादविह्वलतम् ॥ ४७ ॥ मुंचंतमानंद
जलंववंदेप्रेमविह्वलः॥ सराजानिजपुत्रेणप्रणयादभिवंदितः॥ ४८ ॥ आ
श्लिष्यगाढंतरसाबभाषेप्रेमकातरः॥ कस्त्वंदेवोमनुष्योवागंधर्वोवामहा
मते ॥ ४९ ॥ कामाताजनकःकोवाकोदेशस्तवनामकिम् ॥ कस्मान्नःशत्रु-
भिर्बद्धान्मृतानिवहतौजसः॥ ५० ॥ कारुण्यादिहसंप्राप्यसपत्नीकानमो-
चयः॥ कुतोलब्धमिदंशौर्यंधैर्यंतेजोबलोन्नतिः॥ ५१ ॥ जिगीषसीवलोकां-
स्त्रींत्सदेवासुरमानुषान् ॥ अपिजन्मसहस्रेणतवानृण्यंमहौजसः॥ ५२ ॥
कर्तुंनाहंसमर्थोस्मिसहैभिर्दारबांधवैः॥ इमान्पुत्रानिमाःपत्नीरिदंराज्य-
मिदंपुरम् ॥ ५३ ॥ सर्वंविहायमच्चित्तंत्वय्येवप्रेमबंधनम् ॥ सर्वंकथयमेतात
मत्प्राणपरिरक्षक ॥ ५४ ॥ एतासांममपत्नीनांत्वदधीनंहिजीवितम् ॥
सूतउवाच इतिपृष्टःसभद्रायुःस्वपित्रातमभाषत ॥ ५५ ॥ एषवैश्य-
सुतोराजन्सुनयोनाममत्सखा ॥ अहमस्यगृहेरम्येवसामिसहमातृकः॥
५६ ॥ भद्रायुर्नाममहृत्तंपश्चाद्विज्ञापयामिते ॥ पुरंप्रविश्यभद्रंतेसदारःसस्

ह्वज्जन ॥ ५७ ॥ त्यक्त्वाभयमरातिभ्योविहरस्वयथासुखम् ॥ नैतान्मुंचरिपूं-
स्तावद्यावदागमनंमम ॥ ५८ ॥ अहमद्यगमिष्यामिशीघ्रमात्मनिवेशनम् ॥
इत्युक्त्वानृपमामंत्र्यभद्रायुर्नृपनंदन ॥ ५९ ॥ आजगामस्वभवनंमात्रेसर्व-
न्यवेदयत् ॥ सापितुष्टास्वतनयंपरिरेभेश्रुलोचना ॥ ६० ॥ सत्त्ववैश्यपतिः
प्रेम्णापरिष्वज्याभ्यपूजयत् ॥ वज्रबाहुश्चराजेंद्रःप्रविष्टोनिजमंदिरम् ॥ ६१ ॥
स्त्रीपुत्रामात्यसहितःप्रहर्षमतुलंययौ ॥ तस्यांनिशायांव्युष्टायांऋषभोयोगि-
नांवरः ॥ ६२ ॥ चंद्रांगदंसमागत्यसीमंतिन्याःपतिंनृपम् ॥ भद्रायुषःसमुत्प-
त्तिंतस्यकर्माप्यमानुषम् ॥ ६३ ॥ आवेद्यरहसिप्रेम्णात्वत्सुतांकीर्तिमालिनी
म् ॥ भद्रायुषेप्रयच्छेतिबोधयित्वान्वनैषधम् ॥ ६४ ॥ ऋषभोनिर्जगामाथदेश
कालार्थतत्त्ववित् ॥ अथचंद्रांगदोराजामुहूर्तेमंगलोचिते ॥ ६५ ॥ भद्रायु
षंसमाहूयप्रायच्छत्कीर्तिमालिनीम् ॥ कृतोद्वाहःसराजेंद्रतनयःसहभार्य-
या ॥ ६६ ॥ हेमासनस्थःशुशुभेरोहिण्येवनिशाकरः ॥ वज्रबाहुंतत्पितरंस-
माहूयसनैषधः ॥ ६७ ॥ पुरंप्रविश्यसामात्यःप्रत्युद्गम्याभ्यपूजयत् ॥ तत्राप-

श्यत्कृतोद्वाहंभद्रायुषमरिंदमम् ॥ ६८ ॥ पादयोःपतितंप्रेम्णाहठात्तंपरिषस्व-
जे ॥ एषमेप्राणदोवीरएषशत्रुनिषूदनः ॥ ६९ ॥ अथाप्यज्ञातवंशोयंमयानंतप-
राक्रमः ॥ एषतेनृपजामातान्चंद्रांगदमहाबलः ॥ ७० ॥ अस्यवंशमयोत्पत्तिंश्रो
तुमिच्छामितत्त्वतः ॥ इत्थंदशार्णराजेनप्रार्थितोनिषधाधिपः ॥ ७१ ॥ विविक्तमु
पसंगम्यप्रहसन्निदमब्रवीत् ॥ एषतेतनयोराजन्शैशवेरोगपीडितः ॥ ७२ ॥
त्वयावनेपरित्यक्तःसहमात्रारुजार्त्तया ॥ परिभ्रमंतीविपिनेसानारीशिशुना
सह ॥ ७३ ॥ दैवाद्वैश्यगृहंप्राप्तातेनवैश्येनरक्षिता ॥ अथासौबहुरोगार्त्तोमृत
स्तवकुमारकः ॥ ७४ ॥ केनापियोगिराजेनमृतःसंजीवितःपुनः ॥ ऋषभस्यै
षतस्यैवप्रभावाच्छिवयोगिनः ॥ ७५ ॥ रूपंचदेवसदृशंप्राप्तौमातृकुमारकौ
॥ तेनदत्तेनखड्गेनशंखेनाभिविघातिना ॥ ७६ ॥ जिगायसमरेशत्रूंछिवव
र्माभिरक्षितः ॥ अतएनंसमादायमातरंचास्यसुव्रताम् ॥ ७७ ॥ गच्छस्वन
गरींराजन्प्राप्स्यसिश्रेयउत्तमम् ॥ इतिचंद्रांगदःसर्वमाख्यायांतर्गृहे-
स्थिताम् ॥ ७८ ॥ तस्याग्रपत्नीमाहूयदर्शयामासभूषिताम् ॥ इत्यादिस-

र्वमाकर्ण्यहृष्टात्मासमहीपतिः ॥ ७९ ॥ व्रीडितोनितरांमौढ्यात्स्वकृतंकर्म
गर्हयत् ॥ प्राप्तश्चपरमानंदंतयोर्दर्शनकौतुकात् ॥ ८० ॥ पुलकांकितस-
र्वांगस्तावुभौपरिषस्वजे ॥ एवंनिषधराजेनपूजितश्चाभिनंदितः ॥ ८१ ॥ स
भोजयित्वातंसम्यक्कृत्ययंचसहमंत्रिभिः ॥ तामात्मनोग्रमहिषींपुत्रंतमपि
तांस्नुषाम् ॥ ८२ ॥ आदायसपरीवारोवज्रबाहुःपुरींययौ ॥ ससंभ्रमेणमह
ताभद्रायुःपितृमंदिरम् ॥ ८३ ॥ संप्राप्यपरमानंदंचक्रेसर्वपुरौकसाम् ॥ का
लेनदिवमारूढेपितरिप्राप्तयौवनः ॥ ८४ ॥ भद्रायुःपृथिवींसर्वांशशासाद्भु
तविक्रमः ॥ मागधेशंहेमरथंमोचयामासबंधनात् ॥ ८५ ॥ संधायमैत्रींपर-
मांब्रह्मर्षीणांचसन्निधौ ॥ इत्थंत्रैलोक्यविहितांशिवयोगिपूजांकृत्वापुरात-
नभवेपिसराजसूनुः ॥ निस्तीर्यदुःसहविपद्गणमाप्तराज्यश्चंद्रांगदस्यत-
नयासहसाधुरेमे ॥ ८६ ॥ इतिश्रीस्कंदपुराणेब्रह्मोत्तरखंडेभद्रा-
युर्विवाहकथनंनामत्रयोदशोऽध्यायः ॥ १३ ॥ सूतउवाच

प्राप्तसिंहासनोवीरोभद्रायुःसमहीपतिः ॥ प्रविवेशवनंरम्यंकदाचिद्भार्य-
यासह ॥ १ ॥ तस्मिन्विकसिताशोकप्रसूननवपल्लवे ॥ प्रोत्फुल्लमल्लिकाखंडकू
जद्भ्रमरसंकुले ॥ २ ॥ नवकेसरसौरभ्यवत्सरागिजनोत्सवे ॥ सद्यःकोरकिता
शोकतमालगहनांतरे ॥ ३ ॥ प्रसूनप्रकरानम्रमाधवीवनमंडपे ॥ प्रवालकुसु-
मोद्योतचूतशाखिभिरंचिते ॥ ४ ॥ पुन्नागवनविभ्रांतपुंस्कोकिलविराविणि-
॥ सर्वतःसमयेरम्येविजहारप्रियासह ॥ ५ ॥ अथाविदूरेक्रोशंतौधावंतौद्विज
दंपती ॥ अन्वीयमानौव्याघ्रेणददर्शनृपसत्तमः ॥ ६ ॥ पाहिपाहिमहाराज-
महाराजन्करुणानिधे ॥ एषधावतिशार्दूलोजग्धुमावांमहारयः ॥ ७ ॥ एषपर्वत
संकाशःसर्वप्राणिभयंकरः ॥ यावन्नखादतिप्राप्यतावन्नौरक्षभूपते ॥ ८ ॥ इ
त्थमाक्रंदितंश्रुत्वासराजाधनुराददे ॥ तावदागत्यशार्दूलोमध्येजग्राहतांवधू
म् ॥ ९ ॥ हानाथनाथहाकांतहाशंभोजगतःपते ॥ इतिरोरूयमाणांतांयावज्जग्रा
हभीषणः ॥ १० ॥ तावत्सराजानिशितैर्भल्लैर्व्याघ्रमताडयत् ॥ नचतैर्विव्यथेकिंचि
द्गिरींद्रइववृष्टिभिः ॥ ११ ॥ सशार्दूलोमहासत्वोराज्ञोस्त्रैरकृतव्यथः ॥ बलादाकृ
ष्यतांनारीमपाक्रामतसत्वरः ॥ १२ ॥ व्याघ्रेणापहृतांपत्नींवीक्ष्यविप्रोतिदुःखि-

तः॥रुरोदहाप्रियेबालेहाकांतेहापतिव्रते॥१३॥एकंमामिहसंत्यज्य कथंलो-
कांतरंगता॥प्राणेभ्योपिप्रियांत्यक्त्वा कथंजीवितुमुत्सहे॥१४॥राजन्कृतेम-
हास्त्राणिकृतेश्लाघ्यंमहत्यनुः॥कृतेद्वादशसाहस्रंमहानागांतिकंबलम्॥
१५॥किंतेशंखेनखड्गेनकिंतेमंत्रास्त्रविद्यया॥किंचतेनप्रयत्नेनकिंप्रभावेण
भूयसा॥१६॥तत्सर्वंविफलंजातंयच्चान्यत्त्वयितिष्ठति॥यस्त्वंवनौकसंजं
तुंनिवारयितुमक्षमः॥१७॥क्षात्रस्यायंपरोधर्मः क्षताद्यत्परिरक्षणम्॥त-
स्मात्कुलोचितेधर्मेनष्टेतज्जीवितेनकिम्॥१८॥आर्त्तानांशरणार्त्तानांत्रा-
णंकुर्वंतिपार्थिवाः॥प्राणैरर्थैश्चधर्मज्ञास्तद्विहीनामृतोपमाः॥१९॥धनिनां
दानहीनानांजीवितंमरणोपमम्॥आर्त्तत्राणविहीनानांगार्हस्थ्याद्भिक्षुता
वरम्॥२०॥वरंविषादनंराज्ञोवरमग्नौप्रवेशनम्॥अनाथानांप्रपन्नानांकृप-
णानामरक्षणात्॥२१॥इत्थंविलपितंतस्यस्ववीर्यस्यचगर्हणम्॥निशम्य
नृपतिःशोकात्आत्मन्येवमचिंतयत्॥२२॥अतोमेपौरुषंनष्टमद्यदैवविप
र्ययात्॥अद्यकीर्त्तिश्चमेनष्टापातकंप्राप्तमुत्कटम्॥२३॥धर्मःकालोचि-

तोनष्टोमंदभाग्यस्यदुर्मतेः॥नूनंमेसंपदोराज्यमायुष्यंक्षयमेष्यति॥२४॥अपुं
सांसंपदोभोगाःपुत्रादाराधनानिच॥दैवेनक्षणमुद्यांतिक्षणादस्तंव्रजंतिच॥
२५॥अतएनंद्विजन्मानंहतदारंशरणार्पितम्॥गतशोकंकरिष्यामिदत्वाप्राणा
नपिप्रियान्॥२६॥इतिनिश्चित्यमानोसौभद्रायुर्नृपसत्तमः॥पतित्वापाद-
योस्तस्यबभाषेपरिसांत्वयन्॥२७॥कृपांकुरुमयिब्रह्मन्क्षत्रबंधौहतौज-
सि॥शोकंत्यजमहाबुद्धेदास्याम्यर्थंतवेप्सितम्॥२८॥इदंराज्यमियंराज्ञीम
मेदंचकलेवरम्॥त्वदधीनमिदंसर्वंकिंतेभिलषितंवद॥२९॥ ब्राह्मण
उवाच किमादर्शेनचांधस्यकिंगृहैर्भैक्ष्यजीविनः॥किंपुस्तकेनमूर्ख-
स्यत्यक्तस्त्रीकस्यधनेनकिम्॥३०॥अतोहंगतपत्नीकोभुक्तभोगोनकर्हिचित्॥
इमांतवाग्रमहिषींकामार्थंदीयतांमम॥३१॥ राजोवाच ब्रह्मन्कि
मेषधर्मस्तेकिमेतद्गुरुशासनम्॥आत्मदेहस्यवाक्वापिनकलत्रस्यकर्हिचि
त्॥३२॥परदारोपभोगेनयत्पापंसमुपार्जितम्॥नतत्क्षालयितुंशक्यंप्रा-
यश्चित्तशतैरपि॥३३॥ ब्राह्मणउवाच अपिब्रह्मवधंघोरम-

पिमद्यनिषेवणम् ॥ तपसानाशयिष्यामिकिंपुनःपारदारिकम् ॥ ३४ ॥ तस्मा-
त्प्रयच्छमेभार्यामिमांत्वंध्रुवमन्यथा ॥ अरक्षणाद्भयार्त्तानांगंतासिनिरयंध्रु-
वम् ॥ ३५ ॥ इतिविप्रगिराभीतश्चिंतयामासपार्थिवः ॥ अरक्षणान्महत्पापं
पत्नीदानंततोवरम् ॥ ३६ ॥ अतःपत्नींद्विजाग्र्यायदत्वानिर्मुक्तकिल्बिषः ॥
सद्योवह्निंप्रवेक्ष्यामिकीर्त्तिश्चनिहिताभवेत् ॥ ३७ ॥ इतिनिश्चित्यमनसा
समुज्वाल्यहुताशनम् ॥ तंब्राह्मणंसमाहूयददौपत्नींसहोदकाम् ॥ ३८ ॥
स्वयंस्नातःशुचिर्भूत्वाप्रणम्यविबुधेश्वरान् ॥ तमग्निंत्रिःपरिक्रम्यशिवंदे-
वंसमाहितः ॥ ३९ ॥ तमथाग्नौपतिष्यंतंस्वपदासक्तचेतसम् ॥ प्रत्यदृश्यतवि-
श्वेशःप्रादुर्भूतोजगत्पतिः ॥ ४० ॥ तमीश्वरंपंचवक्त्रंत्रिनेत्रंपिनाकिनंचंद्रक-
लावतंसम् ॥ आलंबितापिंगजटाकलापंमध्यंगतंभास्करकोटितेजसम् ॥
४१ ॥ मृणालगौरंगजचर्मवाससंगंगातरंगोक्षितमौलिदेशम् ॥ नागेंद्रहा-
रावलिकंकलोर्मिकाकिरीटकोट्यंगदकुंडलोज्वलम् ॥ ४२ ॥ त्रिशूलख-
ट्वांगकुठारचर्ममृगाभयेष्टाथपिनाकहस्तम् ॥ वृषोपरिस्थंशितिकंठमीशं-

प्रोद्भूतमग्रेनृपतिर्ददर्श ॥ ४३ ॥ अथांबराद्धुतंपेतुर्दिव्याःकुसुमवृष्टयः ॥ प्रणेदु-
र्देवतूर्याणिदेवाश्चननृतुर्जगुः ॥ ४४ ॥ तमाजग्मुर्नारदाद्याःसनकाद्याःसुरर्ष-
यः ॥ इंद्रादयश्चलोकेशास्तथाब्रह्मर्षयोमलाः ॥ ४५ ॥ तेषांमध्येसमासीनोम-
हादेवःसहोमया ॥ ववर्षकरुणासारंभक्तिनम्रेमहीपतौ ॥ ४६ ॥ तद्दर्शनानंद-
विजृंभिताशयःप्रवृत्तबाष्पांबुपरिप्लुतांगः ॥ प्रहृष्टरोमागलगद्गदाक्षरंतुष्टाव
गीर्भिर्मुकुलीकृतांजलिः ॥ ४७ ॥ राजोवाच नतोस्मितेदेवमना-
द्यमव्ययंप्रधानमव्यक्तगुणंमहांतम् ॥ अकारणंकारणकारणंपरंशिवंचिदा
नंदमयंप्रशांतम् ॥ त्वंविश्वसाक्षीजगतोस्यकर्त्ताविगूढधामाहृदिसंनिविष्टः
॥ अतोविचिन्वंतिविधौविपश्चितोयोगैरनेकैःकृतचित्तरोधैः ॥ ४९ ॥ एका-
त्मतांभावयतांत्वमेकोनानाधियांयस्त्वमनेकरूपः ॥ अतींद्रियंसाक्ष्युदया-
स्तविभ्रमंमनःपथात्संह्रियतेपदंते ॥ ५० ॥ तत्त्वांदुरापंवचसोधियश्चव्यपेत
मोहंपरमात्मरूपम् ॥ गुणैकनिष्ठाःप्रकृतौविलीनाःकथंदपुस्तोतुमलंगिरो
मे ॥ ५१ ॥ तथापिभक्त्याश्रयतामुपेयुस्तवांघ्रिपद्मंप्रणतार्तिभंजनम् ॥ सुधो

रसंसारदवाग्निपीडितोभजामिनित्यंभवभीतिशांतये॥५२॥नमस्तेदेवदेवा
यमहादेवायशंभवे॥नमस्त्रिमूर्त्तिरूपायसर्गस्थित्यंतकारिणे॥५३॥नमोविश्वादि
रूपायविश्वप्रथमसाक्षिणे॥नमःसन्मात्रतत्वायबोधानंदघनायच॥५४॥सर्वक्षेत्र
निवासायक्षेत्रभिन्नात्मशक्तये॥अशक्तायनमस्तुभ्यंशक्ताभासायभूयसे॥५५॥निरा
भासायनित्यायसत्यज्ञानांतरात्मने॥विशल्यायविदूरायविमुक्ताशेषकर्मणे॥५६
॥नमोवेदांतवेद्यायवेदमूलनिवासिने॥नमोविविक्तचेष्टायनिवृत्तगुणवृत्तये॥५७
॥नमःकल्याणवीर्यायकल्याणफलदायिने॥नमोनंतायमहतेशांतायशिवरूपिणे
॥५८॥अघोरायसुघोरायघोराघौघविदारिणे॥भर्गायभवबीजानांभंजनायगरीय-
से॥५९॥नमोविध्वस्तमोहायविशदात्मगुणायच॥पाहिमांजगतांनाथपाहिशंकर
शाश्वत॥६०॥पाहिरुद्रविरूपाक्षपाहिमृत्युंजयाव्यय॥शंभोशशांककृतशेखर-
शांतमूर्त्तेगौरीशगोपतिनिशेशहुताशनेत्र॥गंगाधरांगजविदारणपुण्यकीर्त्ते
भूतेशभूधरनिवाससदानमस्ते॥६१॥ सूतउवाच एवंस्तुतःसभ-
गवान्महादेवोमहेश्वरः॥प्रसन्नःसहपार्वत्याप्रत्युवाचदयानिधिः॥६२॥

ईश्वरउवाच राजंस्तेपरितुष्टोस्मिभक्त्यापुण्यस्तवेनच॥अनन्यचेतायो
नित्यंसदामांपर्यपूजयत्॥६३॥तवभावपरीक्षार्थेद्विजोभूत्वाहमागतः॥व्या-
घ्रेणयापरिग्रस्तासैषादेवीगिरींद्रजा॥६४॥व्याघ्रोमायामयोयस्तेशरैरक्षत-
विग्रहः॥धीरतांद्रष्टुकामस्तेपत्नींयाचितवानहम्॥६५॥अस्याश्चकीर्त्तिमा-
लिन्यास्तवभक्त्याचमानद॥तुष्टोहंसंप्रयच्छामिवरंवरयदुर्लभम्॥६६॥
राजोवाच एषएववरोदेवयद्भवान्परमेश्वरः॥भवतापपरीतस्यममप्रत्यक्ष
तांगतः॥६७॥नान्यंवरंवृणेदेवभवतोवरदर्षभात्॥अहंचसेयंसाराज्ञीममसा-
ताचमत्पिता॥६८॥वैश्यःपद्माकरोनामतत्सुतःसुनयाभिधः॥सर्वानेतान्महा
देवसदात्वत्पार्श्वगान्कुरु॥६९॥ सूतउवाच अथराज्ञीमहाभागाप्रणा
ताकीर्त्तिमालिनी॥भक्त्याप्रसाद्यगिरिशंययाचेवरमुत्तमम्॥७०॥ राज्ञ्यु
वाच चंद्रांगदोममपितामाताशीमंतिनीचमे॥तयोर्याचेमहादेवत्वत्पा
र्श्वेसन्निधिंसदा॥७१॥एवमस्त्वितिगौरीशःप्रसन्नोभक्तवत्सलः॥तयोःका
मवरंदत्वाक्षणादंतर्हितोभवत्॥७२॥सोपिराजासुतैःसार्धंप्रसादंप्राप्यशूलि

न:॥सहित:कीर्त्तिमालिन्याबुभुजेविषयान्प्रियान्॥७३॥ कृत्वावर्षायुतंराज्यंअ
व्याहतबलोन्नति:॥राज्यंपुत्रेषुविन्यस्यभेजेशंभो:परंपदम्॥७४॥ चंद्रांगदो-
पिराजेंद्रोराज्ञीसीमंतिनीचसा॥भक्त्यासंपूज्यगिरिशंजग्मतु:शांभवंपदम्॥-
७५॥एतत्पवित्रमघनाशकरंविचित्रंशंभोर्गुणानुकथनंपरमंरहस्यम्॥य:श्रा
वयेद्बुधजनान्प्रयत:पठेद्वासंप्राप्यभोगविभवंशिवमेतिसोंते॥७६॥
इतिश्रीस्कंदपुराणेब्रह्मोत्तरखंडेभद्रायुर्माहात्म्यकथनंनामचतुर्दशोऽध्याय:
॥१४॥ सूतउवाच ऋषभस्यानुभावोयंवर्णित:शिवयोगिन:॥अथा
न्यस्यापिवक्ष्यामिप्रभावंशिवयोगिन:॥१॥भस्मनश्चापिमाहात्म्यंवर्णयामिस
मासत:॥कृतकृत्याभविष्यंतियच्छ्रुत्वापापिनोजना:॥२॥अस्त्येकोवामदेवा-
ख्य:शिवयोगीमहातपा:॥निर्द्वंद्वोनिर्गुण:शांतोनि:संग:समदर्शन:॥३॥-
आत्मारामोजितक्रोधोगृहदारविवर्जित:॥अतर्कितगतिर्मौनीसंतुष्टोनिष्प-
रिग्रह:॥४॥भस्मोद्धूलितसर्वांगोजटामंडलमंडित:॥वल्कलाजिनसंवीतो-
भिक्षामात्रपरिग्रह:॥५॥सएकदाचरन्लोकान्सर्वानुग्रहतत्पर:॥क्रौंचारण्यं

महाघोरंप्रविवेशयदृच्छया॥६॥तस्मिन्निर्मनुजेरण्येतिघ्नत्येकोतिभीषण:॥क्षु
त्तृषाकुलितोनित्यंय:कश्चिद्ब्रह्मराक्षस:॥७॥तंप्रविष्टंशिवात्मानंसदृष्ट्वाब्रह्म
राक्षस:॥अभिदुद्राववेगेनजग्धुंक्षुत्परिपीडित:॥८॥व्यात्ताननंमहाकायंभीम
दंष्ट्रंभयानकम्॥तमायांतमभिप्रेक्ष्ययोगीशोनचचालस:॥९॥अथाभिद्रुत्यत
रसासघोरोवनगोचर:॥दोर्भ्यांनिष्पीड्यजग्राहनिष्कंपंशिवयोगिनम्॥१०॥
तदंगस्पर्शनादेवसद्योविध्वस्तकिल्बिष:॥सब्रह्मराक्षसोघोरोविषण्ण:स्मृति
मायर्यौ॥११॥यथाचिंतामणिंस्पृष्ट्वालोह:कांचनतांव्रजेत्॥यथाजंबूनदीं-
प्राप्यमृत्तिकास्वर्णतांव्रजेत्॥१२॥यथामानसमभ्येत्यवायसायांतिहंसताम्
॥यथामृतंसकृत्पीत्वानरोदेवत्वमाप्नुयात्॥१३॥तथैवहिमहात्मानोदर्शनस्प
र्शनादिभि:॥संत:पुनंत्यघोपेतान्सत्संगोदुर्लभोह्यत:॥१४॥य:पूर्वक्षुत्पिपा-
सार्त्तोघोरात्माविपिनेचर:॥ससद्यस्तृप्तिमायातोपूर्णानंदोबभूवह॥१५॥तद्गा
त्रलग्नसितभस्मकणानुविद्ध:सद्योविधूतघनपापतमस्स्वभाव:॥संप्राप्तपूर्वभ
वसंस्मृतिरुग्रकार्यस्तत्पादपद्मयुगुलेपरितोबभाषे॥१६॥प्रसीदमेमहायो-

गिन्प्रसीद करुणानिधे ॥ प्रसीद भवतप्तानामानंदामृतवारिधे ॥१७॥ क्काहंपा
पमतिर्घोरः सर्वप्राणिभयंकरः॥ क्कतेमहानुभावस्यदर्शनंकरुणात्मनः॥१८॥ उ
द्धरोद्धरमांघोरेपतितंदुःखसागरे॥ तवसन्निधिमात्रेणमहानंदोभिवर्धते ॥-
१९॥ वामदेवउवाच कस्त्वंवनेचरोघोरोराक्षसोत्रकिमास्थितः॥-
कथमेतांमहाघोरांकष्टांगतिमवाप्तवान्॥२०॥ राक्षसउवाच राक्ष
सोहमितःपूर्वंपंचविंशतिमेभवे॥ गोप्तायवनराष्ट्रस्यदुर्जयोनामवीर्यवान्॥-
२१॥ सोहंदुरात्मापापीयान्स्वैरचारीमहोत्कटः॥ दंडधारीदुराचारः प्रचंडोनिर्घृ
णःखलः॥२२॥ युवाबहुकलत्रोपिकामासक्तोजितेंद्रियः॥ इमांपापीयसींचे
ष्टांपुनरेकांगतोस्म्यहम्॥२३॥ प्रत्यहंनूतनामन्यांनारींभोक्तुमनाःसदा॥ आ-
हृताःसर्वदेशेभ्योनार्योभृत्यैर्मदाज्ञया॥२४॥ भुक्त्वाभुक्त्वापरित्यक्तामेकामे-
कांदिनेदिने॥ अंतर्गृहेषुसंस्थाप्यपुनरन्यास्त्रियोत्धृताः॥२५॥ एवंस्वराष्ट्रात्प
रराष्ट्रतश्चदेशाकरग्रामपुरव्रजेभ्यः॥ आहृत्यनार्योरमितादिनेदिनेभुक्त्वापु
नःक्कापिनभुज्यतेमया॥२६॥ अथान्यैश्चनभुज्यंतेमयाभुक्तास्तथास्त्रियः
॥ अंतर्गृहेषुनिहिताःशोचंतेचदिवानिशम्॥२७॥ ब्रह्मविट्क्षत्रशूद्राणांप्र
दानार्योमयाहृताः॥ ममराज्येस्थिताविप्राःसहदारैःप्रदुद्रुवुः॥२८॥ सभर्तृ
काश्चकन्याश्चविवाह्याश्चरजस्वलाः॥ आहृत्यनार्योरमितामयाकामहता
त्मना॥२९॥ त्रिशतंद्विजनारीणांराजस्त्रीणांचतुःशतम्॥ षट्शतंवैश्यनारी
णांसहस्रंशूद्रयोषिताम्॥३०॥ शतंचांडालनारीणांपुलिंदानांसहस्रकम्॥
शैलूषीणांपंचशतंरजकीणांचतुःशतम्॥३१॥ आसंख्यावारमुख्याश्चम
याभुक्तादुरात्मना॥ तथापिमयिकामस्यनतृप्तिःसमजायत॥३२॥ एवंदु-
र्विषयासक्तंमन्नपानरतंसदा॥ यौवनेपिमहारोगाविविशुर्यक्ष्मकादयः॥
३३॥ रोगादितोनपत्यैश्चशत्रुभिश्चापिपीडितः॥ त्यक्तोमात्यैश्चभृत्यैश्चमृ
तोहंस्वेनकर्मणा॥३४॥ आयुर्विनश्यत्ययशोविवर्धतेभाग्यंक्षयंयात्यतिदु
र्गतिंव्रजेत्॥ स्वर्गाच्च्यवंतेपितरःपुरातनाधर्मव्यपेतस्यनरस्यनिश्चितम्॥
३५॥ अथाहंकिंकरैर्याम्यैर्नीतोवैवस्वतालयम्॥ ततोहंनरकेघोरेवर्षाणाम
युतंभयम्॥३६॥ रेतःपिबन्पीड्यमानोन्यवसंयमकिंकरैः॥ ततःपापाव

शेषेणपिशाचोनिर्जनेवने॥३७॥सहस्रशिम्म:संजातोनित्यंक्षुत्तृषयाकुलः॥पै-
शाचींगतिमाश्रित्यनीतोदिव्यंशरच्छलम्॥३८॥द्वितीयेहंभवेजातोव्याघ्रःप्राणिभयं
करः॥तृतीयेजगरोघोरश्चतुर्थेहंभवेवृकः॥३९॥पंचमेविड्वराहश्चषष्ठेहंकृकलास-
कः॥सप्तमेहंसारमयोसृगालश्चाष्टमेभवे॥४०॥नवमेगवयोभीमोमृगोहंदशमेभवे
॥एकादशेमर्कटश्चगृध्रोहंद्वादशेभवे॥४१॥त्रयोदशेहंनकुलोवायसश्चचतुर्दशे॥
अछभल्लुःपंचदशेषोडशेवनकुक्कुटः॥४२॥गर्दभोहंसप्तदशेमार्जारोष्टादशेभवे॥
उलूकोहंत्रयोविंशेचतुर्विंशेवनाद्विपः॥४३॥पंचविंशेभवेचास्मिन्जातोहंब्रह्म-
राक्षसः॥क्षुत्परीतोनिराहारोवसाम्यत्रमहावने॥४४॥इदानीमागतंदृष्ट्वाभवं
तंजग्धुमुत्सुकः॥त्वद्देहस्पर्शमात्रेणजातापूर्वभवस्मृतिः॥४५॥ईदृशोयंप्रभाव-
स्तेकथंलब्धोमहामते॥तपसावापितीव्रेणकुत्रुतीर्थनिषेवणात्॥४६॥योगेनदे
वशक्त्यावामंत्रैर्वानंतशक्तिभिः॥तत्वतोब्रूहिभगवन्त्वामहंशरणंगतः॥४७॥
वामदेवउवाच एषमद्गात्रलग्नस्यप्रभावोभस्मनोमहान्॥यत्संपर्कात्त्वमो ६५
द्यतेस्तवेयंमतिरुत्तमा॥४८॥कोवेदभस्मसामर्थ्यंमहादेवादृतेपरः॥दुर्विभा-

व्यंयथाशंभोर्माहात्म्यंभस्मनस्तथा॥४९॥पुराभवादृशःकश्चिद्ब्राह्मणोधर्मवर्जितः॥द्रा
विडेषुस्थितोमूढःकर्मणाशूद्रतांगतः॥५०॥चौर्यवृत्तिर्नैष्कृतिकोवृषलीरतिलाल
सः॥कदाचिज्जारतांप्राप्तःशूद्रेण बि हतोनिशि॥५१॥तछवस्यबहिर्ग्रामात्क्षिप्त-
स्याप्रेतकर्मणः॥चचारसारमेयोंगेभस्मपादोयदृछया॥५२॥अथतंनरकेघोरेपति
तंशिवकिंकराः॥निन्युर्विमानमारोप्यप्रसह्ययमकिंकरान्॥५३॥शिवदूतांस्तम-
भ्येत्ययमोपिपरिपृष्टवान्॥महापातककर्तारंकथमेनंनिनीषथ॥५४॥अथोचुः
शिवदूतास्तेपश्यास्यशिवविग्रहम्॥वक्षोललाटदोर्मूलान्यंकितानिस्रुभस्मना॥
५५॥अतएनंसमानेतुमागताःशिवशासनात्॥नास्मान्निषेद्धुंशक्तोसिमास्त्वत्र
तवसंशयः॥५६॥इत्याभाष्ययमंशंभोर्दूतास्तंब्राह्मणंततः॥पश्यतांसर्वलोकाना
नांनिन्युर्लोकमनामयम्॥५७॥तस्मादशेषपापानांसद्यःसंशोधनंपरम्॥शं-
भोर्विभूषणंभस्मसततंधीयतेमया॥५८॥इत्थंनिशम्यमाहात्म्यंभस्मनोब्रह्म-
राक्षसः॥विस्तरेणपुनःश्रोतुमौत्कंठ्यादित्यभाषत॥साधुसाधुमहायोगिन्ध
न्योस्मितवदर्शनात्॥मांविमोचयधर्मात्मन्घोरादस्मात्कुजन्मनः॥६०॥किंचि

दस्तीह्मेभातिममपुण्यंपुराकृतम्॥अतोहंत्वत्प्रसादेनमुक्तोस्म्यद्यद्विजोत्तम
॥६१॥एकस्मैशिवभक्तायतस्मिन्पार्थिवजन्मनि॥भूमिर्द्वत्तिकरीदत्तासस्यारामा
न्विताभया॥६२॥यमेनापित्तदेवोक्तंपंचविंशतिमेभवे॥कस्यचिद्योगिनःसंगा
न्मोक्षसेसंसृतेरिति॥६३॥नदद्यफलितंपुण्यंयत्किंचिन्मात्कृनार्जितम्॥यतोनि
र्मनुजारण्येसंप्राप्तस्तवसंगमः॥६४॥अतोमांघोरपाप्मानंसंसरंतंकुजन्मनि॥
समुद्धरकृपासिंधोदत्वाभस्मसमंत्रकम्॥६५॥कथंधार्यमिदंभस्मकोमंत्रःकोवि
धिःशुभः॥कःकालःकस्त्ववादेशःसर्वंकथयमेगुरो॥६६॥भवादृशामहात्मानः
सदालोकहितेरताः॥नात्मनोहितमिछंतिकल्पवृक्षसधर्मिणः॥६७॥
सूतउवाच इत्युक्तस्तेनयोगीशोघोरेणवनचारिणा॥भूयोपिभस्ममाहात्म्यं
वर्णयामासतत्वतः॥६८॥ इतिश्रीस्कंदपुराणेब्रह्मोत्तरखंडेभस्ममाहा-
त्म्यकथनंनामपंचदशोऽध्यायः॥१५॥ वामदेवउवाच पुरामंदरशै
लेंद्रेनानाधातुविचित्रिते॥नानासत्वसमाकीर्णेनानाद्रुमलताकुले॥१॥काला ६६
ग्निरुद्रोभगवान्कदाचिद्दिवंदितः॥समाससादभूतेशःस्वेछयापरमेश्वरः॥

२॥समंतात्समुपातिष्ठन्रुद्राणांशतकोटयः॥तेषांमध्येसमासीनोदेवदेवस्त्रि-
लोचनः॥३॥तत्रागछत्सुरश्रेष्ठोदेवैःसहपुरंदरः॥तथाग्निर्वरुणोवायुर्यमोवैव-
स्वतस्तथा॥४॥गंधर्वाश्चित्रसेनाद्याःखेचराःपन्नगादयः॥विद्याधराःकिंपुरु-
षाःसिद्धाःसाध्याश्चगुह्यकाः॥५॥ब्रह्मर्षयोवसिष्ठाद्याःनारदाद्याःसुरर्षयः॥-
पितरश्चमहात्मानोदक्षाद्याश्चप्रजेश्वराः॥६॥उर्वश्याद्याश्चाप्सरसश्चंडिकाद्या
श्चमातरः॥आदित्यावसवोदस्रौविश्वेदेवामहौजसः॥७॥अथान्येभूतपतयोलो
कसंहरणक्षमाः॥महाकालश्चनंदीचतथाशंखकपालकौ॥८॥वीरभद्रोमहा-
तेजाशंकुकर्णोमहाबलः॥घंटाकर्णश्चदुर्धर्षोमणिभद्रोवृकोदरः॥९॥कुंडोदर-
श्चविकटोतयान्येचमहौजसः॥कृष्णावर्णास्तथाश्वेताःकेचिन्मंडूकसप्रभाः॥
१०॥हरिताधूसराधूम्राःकर्बूराःपीतलोहिताः॥चित्रवर्णाविचित्रांगाश्चित्रली
लामदोत्कटाः॥११॥नानायुधोद्यतकरानानावाहनभूषणाः॥केचिद्व्याघ्रमुखाः
केचित्सूकरास्यामृगाननाः॥१२॥केचिछरभमेरूढसिंहउष्ट्रवकाननाः॥एकव
क्राद्विवक्राश्चत्रिमुखाश्चैवनिर्मुखाः॥१३॥एकहस्तात्रिहस्ताश्चपंचहस्ता-

स्त्वहस्तकाः॥ अपादाबहुपादाश्चबहुकर्णैककर्णकाः॥१४॥ एकनेत्राश्चतुर्नेत्रा-
दीर्घाः केचनवामनाः॥ समंतात्परिवार्येशंभूतनाथमुपासते॥१५॥ अथागछन्महाते
जामुनीनांप्रवरः सुधीः॥ सनत्कुमारोधर्मात्मातंद्रष्टुंजगदीश्वरम्॥१६॥ तंदेवदेवं
विश्वेशंसूर्यकोटिसमप्रभम्॥ महाप्रलयसंक्षुब्धसप्तार्णवघनस्वनम्॥१७॥ संवर्त्ता
ग्निसमाटोपंजटामंडलशोभितम्॥ अक्षीणभालनयनंज्वालाम्लानसुखत्विषम्॥
१८॥ प्रदीप्तचूडामणिनाशशिखंडेनशोभितम्॥ तक्षकंवामकर्णेनदक्षिणेनचवा
सुकिम्॥१९॥ बिभ्राणंकुंडलयुगंनीलरत्नमहाहनुम्॥ नीलग्रीवंमहाबाहुंनाग-
हारविराजितम्॥२०॥ फणिराजपरिभ्राजत्कंकणांगदमुद्रिकम्॥ अनंतगुणसाह
स्रमणिरंजितमेखलम्॥२१॥ व्याघ्रचर्मपरीधानंघंटादर्पणभूषितम्॥ कर्कोटक-
महापद्मधृतराष्ट्रधनंजयौ॥२२॥ कूजन्नूपुरसंघुष्टपादपद्मविराजितम्॥ प्रासतो
मरखट्वांगशूलटंकधनुर्धरम्॥२३॥ रत्नसिंहासनारूढंप्रणनाममहामुनिः॥ तं
भक्तिभारोच्छ्वसितांतरात्मासंस्तूयवाग्भिः श्रुतिसंमिताभिः॥ कृतांजलिः प्रश्रय
नम्रकंधरः पप्रच्छधर्मानखिलान्शुभप्रदान्॥२४॥ यान्यानपृच्छतमुनिस्तांस्ता

न्धर्मानशेषतः॥ प्रोवाचभगवान्रुद्रोभूयोमुनिरपृच्छत॥२५॥ सनत्कुमारउ-
वाच श्रुतास्तेभगवन्धर्मास्त्वन्मुखान्मुक्तिहेतवः॥ यैर्मुक्तपापामनुजास्तरि-
ष्यंतिभवार्णवम्॥२६॥ अथापरंमहाधर्ममल्पायासंमहाफलम्॥ ब्रूहिकारुण्यतो
मत्यंसद्योमुक्तिप्रदंनृणाम्॥२७॥ अभ्यासबहुलाधर्माः शास्त्रदृष्टाः सहस्रशः॥
सम्यक्संसेविताः कालात्सिद्धिंयच्छंतिवानवा॥२८॥ अतोलोकहितंगुह्यंमुक्तिभु
क्त्योश्चसाधनम्॥ धर्मंविज्ञातुमिच्छामित्वत्प्रसादान्महेश्वर॥२९॥ श्रीरुद्र
उवाच सर्वेषामपिधर्माणामुत्तमंश्रुतिचोदितम्॥ रहस्यंसर्वजंतूनांयत्त्रि-
पुंड्रस्यधारणम्॥३०॥ सनत्कुमारउवाच त्रिपुंड्रस्यविधिंब्रूहिभगवञ्ज
गतांपते॥ तत्त्वतोज्ञातुमिच्छामित्वत्प्रसादान्महेश्वर॥३१॥ कतिस्थानानिकिंद्रव्यं-
काशक्तिः काचदेवता॥ किंप्रमाणंचकःकर्त्ताकेमंत्रास्तस्यकिंफलम्॥३२॥ एत-
त्सर्वमशेषेणत्रिपुंड्रस्यचलक्षणम्॥ ब्रूहिमेजगतांनाथलोकानुग्रहकाम्यया॥३३॥
श्रीरुद्रउवाच अग्निर्यत्तुच्यतेभस्मदग्धगोमयसंभवम्॥ तदेवद्रव्यमित्यु-
क्तंत्रिपुंड्रस्यमहामुने॥३४॥ सद्योजातादिभिर्ब्रह्ममयैर्मंत्रैश्चपंचभिः॥ परिगृह्या

ग्निरित्यादिमंत्रैर्भस्माभिमंत्रयेत् ॥ ३५ ॥ मानस्तोकेतिसंमृज्यशिरोलिंपेच्चत्र्यंबक
म् ॥ त्रियायुषादिभिर्मंत्रैर्ललाटेचभुजद्वये ॥ ३६ ॥ स्कंधेचलेपयेद्भस्मसजलंमंत्र-
भावितम् ॥ तिस्रोरेखाभवंत्येषुस्थानेषुमुनिपुंगव ॥ ३७ ॥ भ्रुवोर्मध्येसमारभ्यया-
वदंतोर्भ्रुवोर्भवेत् ॥ मध्यमानामिकांगुल्योर्मध्येतुप्रतिलोमतः ॥ ३८ ॥ अंगुष्ठेनकृ
तारेखात्रिपुंड्रस्याभिधीयते ॥ तिसृणामपिरेखाणांप्रत्येकंनवदेवताः ॥ ३९ ॥ अका-
रोगार्हपत्यश्चऋग्भूर्लोकोरजस्तथा ॥ आत्माचैवक्रियाशक्तिःप्रातःसवनमेवच ॥
४० ॥ महादेवस्तुरेखायाःप्रथमायास्तुदेवताः ॥ उकारोदक्षिणाग्निश्चनभःसत्वंयुज-
स्तथा ॥ ४१ ॥ मध्यंदिनंचसवनमिच्छाशक्त्यंतरात्मकौ ॥ महेश्वरश्चरेखायाद्वितीयाया
श्चदेवताः ॥ ४२ ॥ मकाराहावनीयौचपरमात्मातमोदिवः ॥ ज्ञानशक्तिःसामवेदस्तृती
यसवनंतथा ॥ ४३ ॥ शिवश्चेतितृतीयायारेखायाश्चाधिदेवताः ॥ एतानित्यंनमस्कृ
त्यत्रिपुंड्रंधारयेत्सुधीः ॥ ४४ ॥ महेश्वरव्रतमिदंसर्ववेदेषुकीर्त्तितम् ॥ मुक्तिकामैर्न
रैःसेव्यंपुनस्तेषांनसंभवः ॥ ४५ ॥ त्रिपुंड्रंकुरुतेयस्तुभस्मनाविधिपूर्वकम् ॥ ब्रह्म-
चारीगृहस्थोवावनस्थोयतिरेववा ॥ ४६ ॥ महापातकसंघातैर्मुच्यतेचोपपात-
कैः ॥ वीरहत्याश्वहत्याभ्यांमुच्यतेनात्रसंशयः ॥ ४७ ॥ अमंत्रेणापियःकुर्याद्ज्ञा-
त्वामहिमोन्नतिम् ॥ त्रिपुंड्रंभालपटलेमुच्यतेसर्वपातकैः ॥ ४८ ॥ परद्रव्यापहरणं-
परदाराभिमर्षणम् ॥ परनिंदापरक्षेत्रहरणंपरपीडनम् ॥ ४९ ॥ सस्यारामादिहन-
नंगृहदाहादिकर्मच ॥ असत्यकाव्यपैशून्यंपारुष्यंवेदविक्रयः ॥ ५० ॥ कूटसाक्ष्यंव्र
तत्यागःकैतवंनीचसेवनम् ॥ गोभूहिरण्यमहिषीतिलकंबलवाससाम् ॥ ५१ ॥ अ
न्नधान्यजलादीनांनीचेभ्यश्चपरिग्रहः ॥ दासीवेश्याभुजंगेषुवृषलीषुनटीषुच ॥
५२ ॥ रजस्वलासुकन्यासुविधवासुचसंगमः ॥ मांसचर्मरसादीनांलवणस्यच
विक्रयः ॥ ५३ ॥ एवमादीन्यसंख्यानिपापानिविविधानिच ॥ सद्यएवविनश्यंति-
त्रिपुंड्रस्यचधारणात् ॥ ५४ ॥ शिवद्रव्यापहरणंशिवनिंदाचकुत्रचित् ॥ निंदाच-
शिवभक्तानांप्रायश्चित्तैर्नशुध्यति ॥ ५५ ॥ रुद्राक्षायस्यगात्रेषुललाटेचत्रिपुंड्र-
कम् ॥ सचांडालोपिसंपूज्यःसर्ववर्णोत्तमोभवेत् ॥ ५६ ॥ यानितीर्थानिलोकेस्मिन्गं
गाद्याःसरितश्चयाः ॥ स्नातोभवतिसर्वत्रललाटेयस्त्रिपुंड्रधृक् ॥ ५७ ॥ सप्तकोटि
महामंत्राःपंचाक्षरपुरःसराः ॥ तथान्येकोटिशोमंत्राशैवाःकैवल्यहेतवः ॥ ५८ ॥

तेसर्वेयेनजन्तास्युर्योबिभर्त्तित्रिपुंड्रकम् ॥ सहस्रंपूर्वजातानांसहस्रंचजनिष्यताम्
॥ ५९ ॥ स्ववंशजानांमर्त्यानामुद्धरेद्यस्त्रिपुंड्रधृक् ॥ इहभुक्त्वाखिलान्भोगान्दीर्घायु
र्व्याधिवर्जितः ॥ ६० ॥ जीवितांतेचमरणंसुखेनैवप्रपद्यते ॥ अष्टैश्वर्यगुणोपेतंप्राप्य
दिव्यंवपुःशुभम् ॥ ६१ ॥ दिव्यंविमानमारुह्यदिव्यस्त्रीशतसेवितः ॥ विद्याधराणां
सिद्धानांगंधर्वाणांमहौजसाम् ॥ ६२ ॥ इंद्रादिलोकपालानांलोकेषुचयथाक्रमम्
॥ भुक्त्वाभोगान्सुविपुलान्प्रजेशानांपरेषुच ॥ ६३ ॥ ब्रह्मणःपदमासाद्यतत्रकल्प-
शतंरमेत् ॥ विष्णोर्लोकेचरमतेयावद्ब्रह्मशतत्रयं ॥ ६४ ॥ शिवलोकंततःप्राप्य-
रमतेकालमक्षयम् ॥ शिवसायुज्यमाप्नोतिनसभूयोभिजायते ॥ ६५ ॥ सर्वोप-
निषदांसारंसमालोच्यमुहुर्मुहुः ॥ इदमेवहिनिर्णीतंपरंश्रेयस्त्रिपुंड्रकम् ॥ ६६
॥ एतत्त्रिपुंड्रमाहात्म्यंसमासात्कथितंमया ॥ रहस्यंसर्वभूतानांगोपनीयमिदं
त्वया ॥ ६७ ॥ इत्युक्त्वाभगवान्रुद्रस्तत्रैवांतरधीयत ॥ सनत्कुमारोपिमुनिर्ज
गामब्रह्मणःपदम् ॥ ६८ ॥ तवापिभस्मसंपर्कात्संजाताविमलामतिः ॥ त्वम ६९
पिश्रद्धयापुण्यंधारयस्वत्रिपुंड्रकम् ॥ ६९ ॥ सूतउवाच इत्युक्त्वा-

वामदेवस्तुशिवयोगीमहातपाः ॥ अभिमंत्र्यददौभस्मघोरायब्रह्मराक्षसे ॥ ७० ॥ तेनासौ
भालपटलेचक्रेतिर्यक्त्रिपुंड्रकम् ॥ ब्रह्मराक्षसतांसद्योजहौतस्यानुभावतः ॥ ७१ ॥ स-
बभौसूर्यसंकाशस्तेजोमंडलमंडितः ॥ दिव्यावयवरूपैश्चदिव्यमाल्यांबरोज्वलः ॥ ७२
॥ भक्त्याप्रदक्षिणीकृत्यतंगुरुंशिवयोगिनम् ॥ दिव्यंविमानमारुह्यपुण्यलोकान्जगा
मसः ॥ ७३ ॥ वामदेवोमहायोगीदत्वातस्यपरांगतिम् ॥ चचारलोकेगूढात्मासाक्षादि
वशिवस्वयम् ॥ ७४ ॥ यएतद्भस्ममाहात्म्यंत्रिपुंड्रंशृणुयान्नरः ॥ श्रावयेद्वापठेद्वापिस
हियातिपरांगतिम् ॥ ७५ ॥ कथयतिशिवकीर्तिंसंसृतेर्मुक्तिहेतुंप्रणमतिशिवयोगि-
ध्येयमीशांघ्रिपद्मम् ॥ रचयतिशिवभक्त्योद्भासिभालेत्रिपुंड्रंनपुनरिहजनन्यागर्भवा
संभजेत्सः ॥ ७६ ॥ इतिश्रीस्कंदपुराणेब्रह्मोत्तरखंडेभस्ममाहात्म्यकथनंनाम
षोडशोऽध्यायः ॥ १६ ॥ ऋषयऊचुः वेदवेदांगतत्वज्ञैर्गुरुभिर्ब्रह्मवादि
भिः ॥ नृणांकृतोपदेशानांसद्यःसिद्धिर्हिजायते ॥ १ ॥ अथान्यजनसामान्यैर्गुरुभिर्नि
तिकोविदैः ॥ नृणांकृतोपदेशानांसिद्धिर्भवतिकीदृशी ॥ २ ॥ सूतउवाच
श्रद्धैवसर्वधर्मस्यमातेवहितकारिणी ॥ श्रद्धयैवनृणांसिद्धिर्जायतेलोकयोर्द्वयोः ॥

३॥ श्रद्धयाभजतः पुंसः शिलापिफलदायिनी॥ मूर्खोपिपूजितोभक्त्यागुरुर्भवति-
सिद्धिदः॥४॥ श्रद्धयाभजतोमंत्रस्त्वबद्धोपिफलप्रदः॥ श्रद्धयापूजितोदेवोनीच
स्यापिफलप्रदः॥५॥ अश्रद्धयाकृतापूजादानंयज्ञास्तपोव्रतम्॥ सर्वंनिष्फलतांया
तिपुष्पंवंध्यतरोरिव॥६॥ सर्वत्रसंशयाविष्टः श्रद्धाहीनोतिचंचलः॥ परमार्थात्प
रिभ्रष्टः संसृतेर्नहिमुच्यते॥७॥ मंत्रेतीर्थेद्विजेदेवेदैवज्ञेभेषजेगुरौ॥ यादृशीभाव-
नायत्रसिद्धिर्भवतितादृशी॥८॥ अतोभावमयंविश्वंपुण्यंपापंचभावतः॥ तेउभे-
भावहीनस्यनभवेतांकदाचन॥९॥ अत्रेदंपरमाश्चर्यमाख्यानमनुवर्ण्यते॥ अश्र
द्धासर्वमर्त्यानामसिद्धेः कारणंपरम्॥१०॥ आसीत्पांचालराजस्यसिंहकेतुरितिश्रु
तः॥ पुत्रः सर्वगुणोपेतः क्षात्रधर्मरतः सदा॥११॥ सएकदाकतिपयैर्भृत्यैर्युक्तोमहाबलः
॥ जगाममृगयाहेतोर्बहुसत्वान्वितंवनम्॥१२॥ तद्भृत्यः शंबरः कश्चिद्विचरन्मृगयांव
ने॥ ददर्शजीर्णस्फुटितंपतितंदेवतालयम्॥१३॥ तत्रापश्यद्भिन्नपीठंपतितंस्थंडिलो
परि॥ शिवलिंगमृजुंसूक्ष्मंमूर्त्तंभाग्यमिवात्मनः॥१४॥ ससमादायवेगेनपूर्वकर्मप्र
चोदितः॥ तस्मैसंदर्शयामासराजपुत्रायधीमते॥१५॥ पश्येदंरुचिरंलिंगंमयादृ
ष्टमिहप्रभो॥ तदेतत्पूजयिष्यामियथाविभवमादरात्॥१६॥ अस्यपूजाविधिंब्रूहिय
थादेवोमहेश्वरः॥ अमंत्रज्ञैश्चमंत्रज्ञैः प्रीतोभवतिपूजितः॥१७॥ इतितेननिषादेन-
पृष्टः पार्थिवनंदनः॥ प्रत्युवाचप्रहस्यैनंपरिहासविचक्षणः॥१८॥ संकल्पेनसदाकु
र्यादभिषेकंनवांभसा॥ उपवेश्यासनेशुद्धेशुभैर्गंधाक्षतैर्नवैः॥१९॥ वन्यैः पत्रैश्चकु
सुमैर्धूपैर्दीपैश्चपूजयेत्॥ चिताभस्मोपहारंचप्रथमंपरिकल्पयेत्॥२०॥ आत्मो
पभोग्येनान्नेननैवेद्यंकल्पयेद्बुधः॥ पुनश्चधूपदीपादीनुपचारान्प्रकल्पयेत्॥२१॥
नमस्कृत्वातुविधिवत्प्रसादंधारयेद्बुधः॥ एषसाधारणः प्रोक्तः शिवपूजाविधिस्त-
व॥२२॥ चिताभस्मोपहारेणसद्यस्तुष्यतिशंकरः॥ सूतउवाच परिहा
सरसेनेत्थंशासितः स्वामिनामुना॥२३॥ सचंडकाख्यः शबरोमूर्ध्नाजग्राहतद्व-
चः॥ ततः स्वभवनंप्राप्यलिंगमूर्त्तिंमहेश्वरम्॥२४॥ प्रत्यहंपूजयामासचिता-
भस्मोपहारकृत्॥ यच्चात्मनः प्रियंवस्तुगंधपुष्पाक्षतादिकम्॥२५॥ निवेद्यशंभवे
नित्यमुपायुंक्तस्ततस्स्वयम्॥ एवंमहेश्वरंभक्त्यासहपत्न्याभ्यपूजयत्॥२६॥ शंब-
रः सुखमासाद्यनिनायकतिचित्समाः॥ एकदाशिवपूजायैप्रवृत्तः शबरोत्तमः॥

२७॥ नददर्शचिताभस्मपात्रेपूरितमण्वपि॥ अथासौत्वरितोदूरमन्विष्यन्परितोभ्र
मन्॥ २८॥ नलब्धवांश्चिताभस्मश्रांतोगृहमगात्पुनः॥ ततआहूयपत्नींस्वांशंबरो
वाक्यमब्रवीत्॥ २९॥ नलब्धंमेचिताभस्मकिंकरोमिवदप्रिये॥ शिवपूजांतरायो-
मेजातोद्यव्रतपाप्मनः॥ ३०॥ पूजांविनाक्षणमपिनाहंजीवितुमुत्सहे॥ उपायंनात्रप
श्यामिपूजोपकरणेहते॥ ३१॥ नगुरोश्चविहन्येतशासनंसकलार्थदम्॥ इतिव्याकु
लितं दृष्ट्वाभर्त्तारंशंबरांगना॥ ३२॥ प्रत्यभाषतमाभैस्त्वमुपायंप्रवदामिते॥ इदमे-
वगृहंदग्ध्वाबहुकोल्लोपबृंहितम्॥ ३३॥ अहमग्निंप्रवेश्यामिचिताभस्मभवेत्ततः॥
शंबरउवाच धर्मार्थकाममोक्षाणांदेहःपरमसाधनम्॥ ३४॥ कथंत्यजसि
तंदेहंसुरूपार्थंनवयौवनम्॥ अधुनात्वनपत्यात्वमभुक्तविषयासवा॥ ३५॥ भोगयो
ग्यमिदंदेहंकथंदग्धुमिहेच्छसि॥ शंबरीउवाच एतावदेवसाफल्यंजी-
वितस्यचजन्मनः॥ ३६॥ परार्थेयस्त्यजेत्प्राणान्शिवार्थेकिमुतस्वयम्॥ किंतुत
प्तंतपोघोरंकिंवादत्तंमयापुरा॥ ३७॥ किंवार्चनंकृतंशंभोःपूर्वजन्मशतांतरे॥ किं-
वापुण्यंममपितुःकावामातुःकृतार्थता॥ ३८॥ यच्छिवार्थेसमिद्धेग्नौत्यजाम्येत-

त्कलेवरम्॥ इत्थंस्थिरांमतिंदृष्ट्वातस्याभक्तिंचशंकरे॥ ३९॥ तथेतिदृढसंक-
ल्पःशंबरःप्रत्यपूजयत्॥ साभर्त्तारमनुप्राप्यस्नाताश्रृंचिरलंकृता॥ ४०॥ गृहमा-
दीप्यतंवन्हिंभक्त्याचक्रेप्रदक्षिणम्॥ नमस्कृत्वात्मगुरवेध्यात्वाहृदिसदाशिवम्
॥ ४१॥ अग्निप्रवेशाभिमुखीकृतांजलिरिदंजगौ॥ शंबरीउवाच पुष्पाणि
संतुतवदेवममेंद्रियाणिधूपोगरुर्वपुरिदंहृदयंप्रदीपः॥ प्राणाहवींषिकरणानितवा-
क्षताश्चपूजाफलंव्रजतुसांप्रतमेषजीवः॥ ४२॥ वांछामिनाहमपिसर्वधनाधिपत्यं-
नस्वर्गभूमिमचलांनपदंविधातुः॥ भूयोभवामियदिजन्मनिजन्मनिस्यांत्वत्पादपं
कजलसन्मकरंदभृंगी॥ ४३॥ जन्मानिसंतुममदेवशताधिकानिमायानमेविशतु-
चित्तमबोधहेतुः॥ किंचित्क्षणार्धमपितेचरणारविंदान्नापैतुमेहृदयमीशनमोनम-
स्ते॥ ४४॥ इतिप्रसाद्यदेवेशंशंबरीदृढनिश्चया॥ विवेशज्वलितंवह्निंभस्मसादभ-
वत्क्षणात्॥ ४५॥ शंबरोपिचतद्भस्मयत्नेनपरिगृह्यसः॥ चक्रेदग्धगृहोपांतेशिव
पूजांसमाहितः॥ ४६॥ अथसस्मारपूजांतेप्रसादग्रहणोचिताम्॥ दयितांनित्यमा
यांतींप्रांजलिंविनयान्विताम्॥ ४७॥ स्मृतमात्रांतदापश्यदागतांपृष्ठतस्थिताम्॥

पूर्वेणावयवेनैवभक्तिनम्रांसुविस्मिताम् ॥ ४८ ॥ तांवीक्ष्यशंबरःपत्नींपूर्ववत्प्रांजलिंस्थि
ताम् ॥ भस्मावशेषितगृहंयथापूर्वमिवस्थितम् ॥ ४९ ॥ अग्निर्दहतितेजोभिःसूर्योदहतिर-
श्मिभिः ॥ राजादहतिदंडेनब्राह्मणोमनसादहेत् ॥ ५० ॥ किमयंस्वप्नआहोस्विल्किंवामाया
भ्रमात्मिका ॥ इतिविस्मयसंभ्रांतस्तावत्पूर्ववदास्थितम् ॥ ५१ ॥ शंबरीउवाच

यदागृहंससुद्दीप्यप्रविष्टाहंहुताशने ॥ तदात्मानंनजानामिनपश्यामिहुताशनम् ॥ ५२ ॥
नतापलेशोप्यासीन्मेप्रविष्टायाइवोदकम् ॥ सुप्तुप्तेवक्षणार्धेनप्रबुद्धास्मिपुनःक्षणा
त् ॥ ५३ ॥ तावद्भवनमद्राक्षंनदग्धमिवसुस्थितम् ॥ अधुनादेवपूजांतेप्रसादंलब्धु
मागता ॥ ५४ ॥ एवंपरस्परंप्रेम्णादंपत्योर्भाषमाणयोः ॥ प्रादुरासीत्तयोरग्रेविमानंदि
व्यमद्भुतम् ॥ ५५ ॥ तस्मिन्विमानेशतचंद्रभास्वरेचत्वारईशानुचराःपुरःसराः ॥ ह-
स्तेगृहीत्वाथनिषाददंपतीआरोपयामासुरमुक्तविग्रहौ ॥ ५६ ॥ तयोर्निषाददंपत्यो
स्तत्क्षणादेवतद्वपुः ॥ शिवदूतकरस्पर्शात्तत्सारूप्यमवापह ॥ ५७ ॥ तस्मात्तुश्चैव
सर्वेषुविधेयापुण्यकर्मसु ॥ नीचोपिशंबरःप्रापश्रद्धयायोगिनांगतिम् ॥ ५८ ॥ किं ७२
जन्मनासकलवर्णजनोत्तमेनकिंविद्ययासकलशास्त्रविचारवत्या ॥ यस्यास्तिचेत

सिसदापरमेशभक्तिःकोन्यस्ततस्त्रिभुवनेपुरुषोस्तिधन्यः ॥ ५९ ॥ इतिश्रीस्कं-
दपुराणेब्रह्मोत्तरखंडेसप्तदशोऽध्यायः ॥ १७ ॥ सूतउवाच अथाहंसंप्रव-
क्ष्यामिसर्वधर्मोत्तमोत्तमम् ॥ उमामहेश्वरंनामव्रतंसर्वार्थसिद्धिदम् ॥ १ ॥ आनर्त्तसंभवः
कश्चिन्नाम्नावेदरथोद्विजः ॥ कलत्रपुत्रसंपन्नोविद्वानुत्तमवंशजः ॥ २ ॥ तस्यैवंवर्तमा
नस्यब्राह्मणस्यगृहाश्रमे ॥ बभूवशारदानामकन्याकमललोचना ॥ ३ ॥ तांरूपलक्षणोपे
तांबालांद्वादशहायनाम् ॥ ययाचेपद्मनाभाख्योमृतदारश्चसद्विजः ॥ ४ ॥ महाधनस्य-
शांतस्यसदाराजसखस्यच ॥ यांच्याभंगभयात्तस्यतांकन्यांप्रददौपिता ॥ ५ ॥ मध्यंदिने
कृतोद्वाहःसविप्रःश्वशुरालये ॥ संध्यामुपासितुंसायंसरस्तटमुपाययौ ॥ ६ ॥ उपास्य-
संध्यांविधिवत्प्रत्यागच्छन्तमोवृते ॥ मार्गेदष्टोभुजंगेनममारनिजकर्मणा ॥ ७ ॥ तस्मिन्
मृतेकृतोद्वाहेसहसातस्यबांधवाः ॥ चुक्रुशुःशोकसंतप्तोश्वशुरावस्यकन्यका ॥ ८ ॥
निवृत्यतंबंधुजनाजग्मुःस्वंस्वंनिवेशनम् ॥ शारदाप्राप्तवैधव्यापितुरेवालयेस्थिता
॥ ९ ॥ भृताच्छादनभोज्येनभर्त्राविरहितासती ॥ निनायकतिचिन्मासान्साबालापितृ
मंदिरे ॥ १० ॥ एकदानैध्रुवोनामकश्चिद्वृद्धतरोमुनिः ॥ अंधःशिष्यकरग्राहीतन्मंदिर-

ब्र·खं· मुपाययौ॥११॥ तस्मिन्नृत्वेगृहंप्राप्तेक्वापियातेषुबंधुषु॥साक्षादिवात्मनोदैवंसाबाला अ·
७३ सामुपागमत्॥१२॥स्वागतंतेमहाभागपीठेस्मिन्नुपविश्यताम्॥नमस्तेमुनिनाथायप्रि १८
यंतेकरवाणिकिम्॥१३॥इत्युक्त्वाभक्तिमास्थायकृत्वापादावनेजनम्॥वीजयित्वाप
रिश्रांतंतंमुनिंपरितोषयत्॥१४॥श्रांतंपीठेसमावेश्यकृत्वाभ्यंगंस्वपाणिना॥कृतस्ना
नंचविधिवत्कृतदेवार्चनंमुनिम्॥१५॥सुखासनोपविष्टंतंधूपमाल्यानुलेपनैः॥अर्च
यित्वावरान्नेनभोजयामाससादरम्॥१६॥भुक्त्वाचसम्यक्शनकैस्तृप्तश्चानंदनिर्भ-
रः॥चकारांधृमुनिस्तस्यैसुप्रीतःपरमाशिषम्॥१७॥विहृत्यभर्त्रासहसाचतेनलब्ध्वा
सुतंसर्वगुणैर्वरिष्ठम्॥कीर्तिंचलोकेमहतीमवाप्यप्रसादयोग्याभवदेवतानाम्॥१८
॥इत्यभिव्याहृतंतेनमुनिनागतचक्षुषा॥निशम्यविस्मिताबालाप्रत्युवाचकृतांज-
लिः॥१९॥ब्रह्मंस्त्वद्वचनंसत्यंकदाचिन्नमृषाभवेत्॥तदेतन्मंदभाग्यायाःकथमेत
त्फलिष्यति॥२०॥ऊर्ष्यामिवचसद्दृष्टिःशुनक्यामिवसत्क्रिया॥विफलामंदभाग्याया
माशीर्ब्रह्मविदामपि॥२१॥सैषाहंविधवाब्रह्मन्दुष्कर्मफलभागिनी॥त्वदाशीर्वच- ७३
नस्यास्यकथंयास्यामिपात्रताम्॥२२॥ मुनिरुवाच त्वामनालक्ष्ययत्मो

क्तमंधेनापिमयाधुना॥तदेतत्साधयिष्यामिकुरुमच्छासनंशुभे॥२३॥उमामहेश्व
रंनामव्रतंयदिचरिष्यसि॥तेनव्रतानुभावेनसद्यःश्रेयोनुभोक्ष्यसे॥२४॥ शार-
दो० त्वयोपदिष्टंयत्नेनचरिष्याम्यपिदुश्चरम्॥तद्व्रतंब्रूहिमेब्रह्मन्विधानंवदवि
स्तरम्॥२५॥ मुनिरुवाच चैत्रेवामार्गशीर्षेवाशुक्लपक्षेशुभेदिने॥व्रता
रंभंप्रकुर्वीतयथावद्गुर्वनुज्ञया॥२६॥अष्टम्यांचचतुर्दश्यामुभयोरपिपर्वणोः॥सं
कल्पंविधिवत्कृत्वाप्रातस्स्नानंसमाचरेत्॥२७॥संतर्प्यपितॄन्देवादीन्गत्वास्व-
भवनंप्रति॥मंडपंरचयेद्दिव्यंवितानाद्यैरलंकृतम्॥२८॥फलपल्लवपुष्पाद्यैस्तोर
णैश्चसमन्वितम्॥पंचवर्णैश्चतन्मध्येरजोभिःपद्ममुद्धरेत्॥२९॥चतुर्दशदलै-
र्बाह्येद्वाविंशद्भिस्तदंतरे॥तदंतरेषोडशभिरष्टभिश्चतदंतरे॥३०॥एवंपद्मंसमु-
द्धृत्यपंचवर्णैर्मनोरमम्॥चतुरस्रंततःकुर्यादंतर्वर्तुलमुत्तमं॥३१॥व्रीहितंडुलरा-
शिंचतन्मध्येचसकूर्चकम्॥कूर्चोपरिसुसंस्थाप्यकलशंवारिपूरितम्॥३२॥क
लशोपरिविन्यस्यवस्त्रंस्वर्णमनुत्तमम्॥तस्योपरिष्टात्सौवर्ण्यौप्रतिमेशिवयोः
शुभे॥३३॥निधायपूजयेद्भक्त्यायथाविभवविस्तरम्॥पंचामृतैस्सुसंस्नाप्यत

याशक्त्योदकेनच॥३४॥रुद्रैकादशकंजस्वापंचाक्षरशताष्टकम्॥अभिमंत्र्यपुनस्स्था
प्यपीठमध्येतथार्चयेत्॥३५॥स्वयंशक्त्यासनासीनोधौतशुक्लांबरःसुधीः॥पीठमामं
त्र्यमंत्रेणप्राणायामान्समाचरेत्॥३६॥संकल्पंप्रवदेत्तत्रशिवाग्रेविहितांजलिः॥
यानिपापानिघोराणिजन्मांतरशतेषुमे॥३७॥तेषांसर्वविनाशायशिवपूजांसमारभे॥
सौभाग्यविजयारोग्यधर्मैश्वर्याभिवृद्धये॥३८॥स्वर्गापवर्गसिध्यर्थंकरिष्येशिवपूजनम्
॥इतिसंकल्पमुच्चार्ययथावत्सुसमाहितः॥३९॥अंगन्यासंततःकृत्वाध्यायेदीशंचपार्व-
तीम्॥कुंदेंदुधवलाकारंनागाभरणभूषितम्॥४०॥वरदाभयहस्तंचबिभ्राणंपरशुंमृग
म्॥सूर्यकोटिप्रतीकाशंजगदानंदकारणम्॥४१॥जाह्नवीजलसंपर्कादीर्घपिंगजटा-
धरम्॥उरगेंद्रफणोद्भूतमहामुकुटमंडितम्॥४२॥शीतांशुखंडविलसत्कोटीरांगद
भूषणम्॥उन्मील्यभालनयनंतथासूर्येंदुलोचनम्॥४३॥नीलकंठंचतुर्बाहुंगजेंद्रा
जिनवाससम्॥रत्नसिंहासनारूढंनानाभरणभूषितम्॥४४॥देवींचदिव्यवसनांबा
लसूर्यायुतद्युतिम्॥बालवेषांचतन्वंगींबालशीतांशुशेखराम्॥४५॥पाशांकुशव- ७४
राभीतिंबिभ्रतींचचतुर्भुजाम्॥प्रसादसुमुखवामंबांलीलारसविहारिणीम्॥४६॥

लसत्कुरवकाशोकपुन्नागनवचंपकैः॥कृतावतंसामुत्फुल्लमल्लिकोत्कलितालका-
म्॥४७॥कांचीकलापपर्यस्तजघनाभोगशालिनीम्॥उदारकिंकिणीश्रेणीनूपुरा-
ढ्यपदद्वयाम्॥४८॥गंडमंडलसंसक्तरत्नकुंडलशोभिताम्॥बिंबाधरानुरक्तांशु
लसद्दशनकुड्मलाम्॥४९॥महार्हरत्नग्रैवेयतारहारविराजिताम्॥नवमाणिक्य-
रुचिरकंकणांगदमुद्रिकाम्॥५०॥रत्नांशुकपरीधानांरत्नमाल्यानुलेपनाम्॥उद्य
त्पीनकुचद्वंद्वनिंदितांभोजकुड्मलाम्॥५१॥लीलालोलासितापांगीभक्तानुग्रह-
दायिनीम्॥एवंध्यात्वातुहृत्पद्मेजगतःपितरौशिवौ॥५२॥जस्वातदात्मकंमंत्रंत-
दंतेबहिरर्चयेत्॥आवाह्यप्रतिमायुग्मेकल्पयेदासनादिकम्॥५३॥अर्घ्यंचदद्या
च्छिवयोर्मंत्रेणानेनमंत्रवित्॥नमस्तेपार्वतीनाथत्रैलोक्यवरदर्षभ॥५४॥त्र्यंबकेश
महादेवगृहाणार्घ्यंनमोस्तुते॥नमस्तेदेवदेवेशिप्रपन्नभयहारिणि॥५५॥अंबि-
केवरदेदेवीगृहाणार्घ्यंशिवप्रिये॥इतित्रिवारमुच्चार्यदद्यादर्घ्यंसमाहितः॥५६॥
गंधपुष्पाक्षतान्सम्यक्धूपदीपान्प्रकल्पयेत्॥नैवेद्यंपायसान्नेनघृताक्तंपरिकल्प
येत्॥५७॥जुहुयान्मूलमंत्रेणहविरष्टोत्तरंशतम्॥ततउत्साद्यनैवेद्यंधूपनीराज

नादिकम् ॥ ५८ ॥ कृत्वा निवेद्य तांबूलं नमस्कुर्यात्समाहितः ॥ अथाभ्यर्च्योपचारेण भोज
येद्विप्रदंपती ॥ ५९ ॥ एवं सायं तनीं पूजां कृत्वा विप्रानुमोदितः ॥ भुंजीत वाग्यतो रात्रौ
हविष्यं क्षीरभावितम् ॥ ६० ॥ एवं संवत्सरं कुर्याद्व्रतं पक्षद्वये बुधः ॥ ततः संवत्सरे पू
र्णे व्रतोद्यापनमाचरेत् ॥ ६१ ॥ शतरुद्राभिजप्तेन स्नापयेत्प्रतिमे जलैः ॥ आगमोक्ते
न मंत्रेण संपूज्य गिरिजाशिवम् ॥ ६२ ॥ सवस्त्रं सस्वर्णं च कलशं प्रतिमान्वितम् ॥ द
त्वाचार्याय महते सदाचाररताय च ॥ ६३ ॥ ब्राह्मणान्भोजयेद्भक्त्या यथाशक्त्याभि
पूज्य च ॥ प्रसाद्य दक्षिणां तेभ्यो गोहिरण्यांबरादिकम् ॥ ६४ ॥ भुंजीत तदनुज्ञातः स
हेष्टजनबंधुभिः ॥ एवं यः कुरुते भक्त्या व्रतं त्रैलोक्यविश्रुतम् ॥ ६५ ॥ त्रिः सप्तकुलमु
द्धृत्य भुक्त्वा भोगान्यथेप्सितान् ॥ इंद्रादिलोकपालानां स्थानेषु रमते ध्रुवम् ॥ ६६ ॥
ब्रह्मलोके च रमते विष्णुलोके च शाश्वते ॥ शिवलोकमथ प्राप्य तत्र कल्पशतं पुनः ॥
६७ ॥ भुक्त्वा भोगान्सुविपुलान् शिवमेव प्रपद्यते ॥ महाव्रतमिदं वक्ष्ये त्वमपि श्रद्ध
याचर ॥ ६८ ॥ अत्यंतदुर्लभं वापि लप्स्यसे च मनोरथम् ॥ इत्यादिष्टा मुनींद्रेण सा बा- ७५
ला मुदिता भृशम् ॥ ६९ ॥ प्रत्यग्रहीत्स्वविश्रब्धा तद्वाक्यं सुमनोहरम् ॥ अथ तस्याः

समायाताः पितृमातृसहोदराः ॥ ७० ॥ तं मुनिं सुखमासीनं ददृशुः कृतभोजनम् ॥ सहसा
गत्य ते सर्वे नमश्चक्रुर्महात्मने ॥ ७१ ॥ प्रसीद नः प्रसीदेति गृणंतः पर्यपूजयन् ॥ श्रुत्वा च
ते तया साध्व्या पूजितं परमं मुनिम् ॥ ७२ ॥ अनुग्रहं व्रतं तस्यै श्रुत्वा हर्षं परं ययुः ॥ ते कृतां
जलयः सर्वे तमूचुर्मुनिपुंगवम् ॥ ७३ ॥ अथ धन्या वयं सर्वे तवागमनमात्रतः ॥ पावितं
नः कुलं सर्वं गृहं च सफलीकृतम् ॥ ७४ ॥ इयं च शारदा नाम कन्या वैधव्यमागता ॥ के
नापि कर्मयोगेन दुर्विलंघ्येन भूयसा ॥ ७५ ॥ सैषाद्य तव पादाब्जं प्रपन्ना शरणं सती ॥ इ
मां समुद्धरास्मात्त्वं घोराद्दुःखसागरात् ॥ ७६ ॥ त्वया पितावदत्रैव स्थातव्यं नो गृ-
हांतिके ॥ अस्मद्गृहमठेप्यस्मिन्स्नानपूजाजपोचिते ॥ ७७ ॥ एषा बालापि भगवन्कु
र्वंती त्वत्पदार्चनम् ॥ व्रतं त्वत्संनिधावेव चरिष्यति महामुने ॥ ७८ ॥ यावत्समाप्तिमा-
याति व्रतमस्यास्त्वदंतिके ॥ उषित्वा तावदत्रैव कृतार्थान्कुरु नो गुरो ॥ ७९ ॥ एवमभ्य-
र्थितः सर्वैस्तस्य मातृजनादिभिः ॥ तथेति स मुनिश्रेष्ठस्तत्रोवास मठे शुभे ॥ ८० ॥ सा
पित्रेनोपदिष्टेन मार्गेण गिरिजाशिवौ ॥ अर्चयंती व्रतं सम्यक् चचार विमला सती ॥-
८१ ॥ इति श्रीस्कंदपु॰ ब्रह्मोत्तर॰ उमामहेश्वरव्रताचरणं नामाष्टादशोऽध्या

यः॥१८॥ सूतउवाच एवंमहाव्रतंतस्याश्चरंत्यागुरुसन्निधौ॥संव-
त्सरोव्यतीयायनियमासक्तचेतसः॥१॥संवत्सरांतेसाबालातत्रैवपितृमंदिरे॥च
कारोद्यापनंसम्यक्विप्रभोजनपूर्वकम्॥२॥दत्वाचदक्षिणांतेभ्योब्राह्मणेभ्योयथार्ह
तः॥विसृज्यतान्नमस्कृत्यपितृभ्यामभिनंदिता॥३॥उपोषितास्वयंतस्मिन्दिनेनिय
ममाश्रिता॥जजापपरमंमंत्रंउपदिष्टंमहात्मना॥४॥अथप्रदोषसमयेग्रामेसंपूज्यशं
करम्॥तस्मिन्गृहांतिकमठेगुरोस्तस्यचसंनिधौ॥५॥जपार्चनरतासाध्वीध्यायंती-
परमेश्वरम्॥तस्मिन्जागरणेरात्रौउपविष्टाशिवांतिके॥६॥तस्यांरात्रौतयासार्धंस-
मुनिर्जगदंबिकाम्॥जपध्यानतपोभिश्चतोषयामासपार्वतीम्॥७॥तस्याश्चभक्त्या
व्रतभावितायामुनेस्तपोयोगसमाधिनाच॥तुष्टाभवानीजगदेकमाताप्रादुर्बभूवा
कलसांद्रमूर्त्तिः॥८॥प्रादुर्भूतायदागौरीतयोरग्रेजगन्मयी॥अंधोपितत्क्षणादेवसु
निःप्रापदृशोद्वयम्॥९॥तांवीक्ष्यजगतांधात्रीमाविर्भूतांपुरःस्थिताम्॥निपेततुस्त-
त्पदयोःसमुनिःसाचकन्यका॥१०॥तौभक्तिभावोच्छ्वसितामलाशयावानंदबाष्पोक्षि
तसर्वगात्रौ॥उत्थाप्यदेवीकृपयापरिप्लुताप्रेम्णाबभाषेमृदुवल्गुभाषिणी॥११॥प्रीता-

स्मितेमुनिश्रेष्ठवत्सेप्रीतास्मितेनघे॥किंवाददाम्यभिमतंदेवानामपिदुर्लभम्॥-
१२॥ मुनिरुवाच एषातुशारदानामकन्यासुगतभर्तृका॥मयाप्रतिश्रु-
तंचास्यैतुष्टेनगतचक्षुषा॥१३॥सहभर्त्राचिरंकालंविलसत्वसुतमुत्तमम्॥लभस्वे-
तिमयाप्रोक्तंसत्यंकुरुनमोस्तुते॥१४॥ देव्युवाच एषापूर्वभवेबालाद्रा
विडस्यद्विजन्मनः॥आसीद्द्वितीयादयिताभामिनीनामविश्रुता॥१५॥साभर्त्तुःप्रे
यसीनित्यंरूपमाधुर्यपेशला॥भर्त्तारंवशमानिन्येरूपवश्यादिकैस्तवैः॥१६॥अ-
स्यांचासक्तहृदयःसविप्रोमोहयंत्रितः॥कदाचिदपिनैवागात्ज्येष्ठपत्नींपतिव्र
ताम्॥१७॥अनभ्यागमनाद्भर्त्तुःसानारीपुत्रवर्जिता॥सदाशोकेनसंतप्ताकाले
ननिधनंगता॥१८॥अस्यागृहसमीपस्थोयःकश्चिद्ब्राह्मणोयुवा॥इमांवीक्ष्याथ
चार्वंगींकामार्त्तःकरमग्रहीत्॥१९॥अनयारोषताक्रुद्ध्यासविप्रस्तुनिवारितः॥
इमांस्मरन्दिवानक्तंनिधनंप्रत्यपद्यत॥२०॥एषासंमोह्यभर्त्तारंज्येष्ठपत्न्यापरा-
ङ्मुखम्॥चकारतेनपापेनभवेस्मिन्विधवाभवत्॥२१॥याःकुर्वंतिस्त्रियोलोके-
जायापत्योश्चविप्रियम्॥तासांकौमारवैधव्यमेकविंशतिजन्मसु॥२२॥यदेत-

यापूर्वभवेमत्पूजामहतीकृता॥तेनपुण्येनतत्पापंनष्टंसर्वंतदैवहि॥२३॥योविप्रोवि
रहार्त्तःसन्मृतःकामविमोहितः॥सोस्याःपाणिग्रहंकृत्वाभवेस्मिन्निधनंगतः॥-
२४॥प्राग्जन्मपतिरेतस्याःपांड्यराष्ट्रेषुसोधुना॥जातोविप्रवरःश्रीमान्सदारःस
परिच्छदः॥२५॥तेनभर्त्राप्रतिनिशंसैषाप्रेम्णाभिसंगता॥स्वप्नेरतिसुखंयातिस्त्रे
घंजागरणादपि॥२६॥षष्ठ्युत्तरत्रिशतयोजनदूरसंस्थोदेशादितोद्विजवरःस-
चकर्मगत्या॥एनांवधूंप्रतिनिशंमनसोभिरामांस्वप्नेषुपश्यतिचिरंरतिमादधानः॥
२७॥सैषापिस्वप्नसंगत्यापत्युःप्रतिनिशंसती॥कालेनलप्स्यतेपुत्रंवेदवेदांगपार-
गम्॥२८॥एतस्यांतनयंजातमात्मनश्चिरसंगमात्॥सोपिविप्रोनिशंस्वप्नेद्रक्ष्यति
प्रेमभावितम्॥२९॥अनयाराधितापूर्वेभवेसाहंमहामुने॥अस्यैववरदानायप्रादु
र्भूतास्मिसांप्रतम्॥३०॥ सूतउवाच अथोवाचमहादेवीतांबालांप्र-
तिसादरम्॥अयिवत्सेमहाभागेशृणुमेपरमंवचः॥३१॥यदाकदापिभर्त्तारंक्का
पिदेशेपुरातनम्॥द्रक्ष्यसिस्वप्नदृष्टंप्राक्ज्ञास्यसेत्वंविचक्षणा॥३२॥त्वांद्रक्ष्यति
सविप्रोपिसुतनयंस्वप्नलक्षगाम्॥तदापरपरस्परालापोयुवयोःसंभविष्यति॥३३

तदास्वतनयंभद्रेतस्मैदेहिबहुश्रुतम्॥फलमस्यव्रतस्याग्र्यंतस्यहस्तेसमर्पय॥३४
॥ततःप्रभृतितस्यैववशेतिष्ठसुमध्यमे॥युवयोर्दैहिकःसंगोमाभूत्स्वप्नरताद्दते॥३५॥
कालात्पंचत्वमापन्नेतस्मिन्ब्राह्मणसत्तमे॥अग्निंप्रविश्यतेनैवसहयास्यसिमत्पद-
म्॥३६॥पुत्रस्तेभवितासुभ्रुसर्वलोकमनोरमः॥संपदश्चभविष्यंतिप्राप्स्यसेपरसंपद
म्॥३७॥ सूतउवाच इत्युक्त्वात्रिजगन्मातादत्त्वातस्यैमनोरथम्॥तयोः
संपश्यतोरेवक्षणेनादर्शनंगता॥३८॥सापिबालावरंलब्ध्वापार्वत्याःकरुणानिधेः॥
अवापपरमानंदंपूजयामासतंगुरुम्॥३९॥तस्यांरात्र्यांव्यतीतायांसमुनिर्लब्धलो-
चनः॥तस्याःपित्रोश्चतत्सर्वंसहसाचष्टधर्मवित्॥४०॥अथसर्वाननुपामंत्र्यशारदांच-
यशस्विनीम्॥विधायानुग्रहंतेषांययोस्वैरगतिर्मुनिः॥४१॥एवंदिनेषुगच्छत्सुसाबाला
चप्रतिक्षणम्॥भर्त्तुःसमागमंलेभेस्वप्नेसुखविवर्धनम्॥४२॥गौर्याव्रतप्रसादेनशा-
रदाविशदव्रता॥दधारगर्भंस्वप्नेपिभर्त्तुःसंगानुभावतः॥४३॥तांश्रुत्वाभर्त्तृरहितांशार
दांगर्भिणींसतीम्॥सर्वेधिगितिप्रोचुस्त्वांजारिणीनिजगुर्जनाः॥४४॥सपरीष्टस्यत-
द्भर्तुर्येजातिकुलबांधवाः॥तांवार्तांदुःसहांश्रुत्वाययुस्तत्पितृमंदिरम्॥४५॥अथ-

सर्वेसमायाताग्रामवृद्धाश्चपंडिताः॥अंतर्वर्त्नीसमाहूयशारदांविनताननाम्॥४६॥
 अतर्जयन्स्तसंक्रुद्धाःकेचिदासन्पराङ्मुखाः॥अयिजारिणिदुर्बुद्धेकिमेतत्तेविचे-
ष्टितम्॥४७॥अस्मत्कुलेस्तदुष्कीर्तिंकृतवत्यसिबालिके॥इतिसंतर्जयंतस्तेग्रामवृ
द्धामनीषिणः॥४८॥सर्वेसंमंत्रयामासुःकिंकुर्मइतिभाषिणः॥तत्रोचुःकेचवृद्धास्तां
बालांप्रतिविनिर्दयाः॥४९॥एषापापमतिर्बालाकुलद्वयविनाशिनी॥कृत्वास्याःके
शवपनंछित्वाकर्णौचनासिकाम्॥५०॥निवार्यतांबहिर्ग्रामात्परित्यक्तास्वगोत्रतः
॥इतिसर्वेसमालोच्यतांतथाकर्तुमुद्यताः॥५१॥अथांतरिक्षेसंभूताशुश्रुवेवागगो
चरा॥अनयानकृतंपापंनचैवकुलदूषणम्॥५२॥व्रतभंगोनचास्यासीत्सुचरित्रेय
मंगना॥इतःपरमियंनारीजारिणीतिवदंतिये॥५३॥तेषांदोषविमूढानांसद्योजि
ह्वाविदीर्यते॥इत्यंतरिक्षेजनितांवाणींश्रुत्वाशरीरिणीम्॥५४॥सर्वेप्रजल्पुस्त-
स्याजननीजनकादयः॥ततःससंभ्रमाःसर्वेग्रामवृद्धाःसभाजनाः॥५५॥मुहूर्त-
मौनमालंब्यभीतास्तस्थुरधोमुखाः॥तत्रकेचिदविश्वस्तामिथ्यावाणीत्यवादिषुः
॥५६॥तेषांजिह्वाद्विधाभिन्नावममुस्तेक्रिमीन्क्षणात्॥ततःसंपूजयामासुस्तांबा

लांज्ञातिबांधवाः॥५७॥बांधवाश्चस्त्रियोवृद्धाःशशंसुःसाधुसाध्विति॥मुमुचुःकेचिदा
नंदबाष्पबिंदूत्कुलोत्तमाः॥५८॥कुलस्त्रियःप्रमुदितास्तामुद्दिश्यसमाश्वसन्॥अथ
तत्रापरेप्रोचुर्देवीवदतिनानृतम्॥५९॥कथमेषादधौगर्भंशीलान्नचलिताध्रुवम्॥इ-
तिसर्वान्सभ्यजनान्संशयाविष्टचेतसः॥६०॥विलोक्यवृद्धस्तत्रैकोसर्वज्ञोलोकत
त्ववित्॥मायामयमिदंविश्वंदृश्यतेश्रूयतेचयत्॥६१॥किंभाव्यंकिमभाव्यंवासंसा
रेस्मिन्क्षणात्मके॥अनिरूप्यमभूतार्थंमाययाजायतेस्फुटम्॥६२॥ईश्वरस्यवशेमा
यातस्यकोवेदचेष्टितम्॥यूपकेतोश्चराजर्षेःशुक्रंनिपतितंजले॥६३॥सशुक्रंत-
ज्जलंपीत्वावेश्यागर्भंदधौकिल॥मुनेर्विभांडकस्यापिशुक्रंपीत्वासहांभसा॥६४॥
हरिणीगर्भिणीभूत्वाऋष्यशृंगमसूयत॥सुराष्ट्रस्यतथाराज्ञःकरंस्पृष्ट्वामृगांगना
॥६५॥तत्क्षणाद्गर्भिणीभूत्वामुनिंप्रासूततापसम्॥तथासत्यवतीनारीशफरीगर्भ
संभवा॥६६॥तथैवमहिषीगर्भोजातश्चमहिषासुरः॥तथासंतिपुरानार्यःकारु-
ण्याद्गर्भसंभवाः॥६७॥तथाहिवसुदेवेनरोहिण्यास्तनयोभवत्॥देवतानांमहर्षी-
णांशापेनचवरेणच॥६८॥अयुक्तमपियत्कर्मयुज्यतेनात्रसंशयः॥सांबस्यजठ-

राज्ञातंमुसलंमुनिशापतः॥ ६९॥ युवनाश्वस्यगर्भोभून्मुनीनांमंत्रगौरवात्॥ नूनमे-
षापिकल्याणीमहर्षेःपादसेवनात्॥ ७०॥ महाव्रतानुभावाच्चधत्तेगर्भमनिंदिता॥ अ-
स्मिन्नर्थेरहस्येनांसत्यंपृच्छंतुयोषितः॥ ७१॥ ततोनिवृत्तसंदेहोभविष्यतिमहाजनः॥
ततस्तद्वचनादेवतामपृच्छंस्त्रियोमिथः॥ ७२॥ ताभ्यःशशंसतत्सर्वंसास्ववृत्तंमहाद्भु-
तम्॥ विजानंतस्ततःसर्वेमानयित्वाव्रतांसतीम्॥ ७३॥ मोदमानाःप्रशंसंतःप्रययुः
स्वंस्वमालयम्॥ अथकालेशुभेप्राप्तेशारदाविमलाशया॥ ७४॥ असूततनयंबाला-
बालार्कसमतेजसम्॥ सुकुमारोमहोदारलक्षणःकमलेक्षणः॥ ७५॥ अवाप्यमहतीं
विद्यांबाल्यएवमहामतिः॥ अथोपनीतोगुरुणाकालेलोकमनोरमः॥ ७६॥ सशारदे-
यएवेतिलोकेख्यातिमवापह॥ ऋग्वेदमष्टमेवर्षेनवमेयजुषांगणम्॥ ७७॥ दशमे-
सामवेदंचलीलयैवाकरोत्सुधीः॥ अथत्रिलोकमहितेसंप्राप्तेशिवपर्वणि॥ ७८॥ गो-
कर्णंप्रययुःसर्वेजनाःसर्वनिवासिनः॥ शारदापिस्वपुत्रेणगोकर्णंप्रययौसती॥ ७९॥
तत्रापश्यत्समायातंसदास्वप्नेपुलक्षितम्॥ पूर्वजन्मनिभर्त्तारंद्विजवंधुजनावृतम्॥ ७९
८०॥ तंदृष्ट्वाप्रेमनिर्विण्णापुलकांकितविग्रहा॥ निरुद्धबाष्पप्रसरातस्थौतन्यस्त-

लोचना॥ ८१॥ सचविप्रोपितांदृष्ट्वारूपलक्षणलक्षिताम्॥ स्वप्नेसदाभुज्यमानामा-
त्मनोरतिदायिनीम्॥ ८२॥ तंकुमारमपिस्वप्नेदृष्ट्वाचात्मशरीरजम्॥ विलोक्यविस्म
याविष्टस्तदंतिकमुपाययौ॥ ८३॥ भद्रेत्वांप्रष्टुमिच्छामियत्किंचिन्मनसिस्थितम्॥ इति
प्रथममाभाष्यरहस्यानंनिनायताम्॥ ८४॥ कात्वंकथयवामोरुकस्यभार्यासिसुव्रते॥
कोदेशःकस्यवापुत्रीकिन्नामेत्यब्रवीच्चताम्॥ ८५॥ इतितेनसमापृष्टासानारीबाष्प-
लोचना॥ व्याजहारात्मनोवृत्तंबाल्येवैधव्यकारणम्॥ ८६॥ पुनःपप्रच्छतांबालांपु-
त्रःकस्यायमुत्तमः॥ कयाधृतोवाजठरेबालोयंचंद्रसन्निभः॥ ८७॥ शारदो॰
एषमेतनयःस्वामिन्सर्वविद्याविशारदः॥ शारदेयइतिप्रोक्तोममनाम्नैवकल्पितः॥
८८॥ इतितस्यावचःश्रुत्वाविहस्यब्राह्मणोत्तमः॥ प्रोवाचकष्टात्कष्टंहिरचितंतव-
भामिनि॥ ८९॥ पाणिग्रहणमात्रेतेकृत्वाभर्त्तामृतःकिल॥ कथंचायंसुतोजातस्तस्य
कारणमुच्यताम्॥ ९०॥ इतितेनोदितांवाणीमाकर्ण्यातीवलज्जिता॥ क्षणंचाश्रुमु-
खीभूत्वाधैर्यादित्यमभाषत॥ ९१॥ शारदोवाच तदलंपरिहासोक्त्यालं
मांवत्सिमहामते॥ त्वामहंवेद्मिचार्थेस्मिन्नप्रमाणंमनआवयोः॥ ९२॥ इत्युक्त्वासर्वं

प्राविघ्रदेव्यादत्तंवरादिकम् ॥ व्रतस्यार्थंकुमारंतंददौतस्मैधृतव्रतम् ॥ १३ ॥ सोपिप्रमुदि
तोविप्रःकुमारंप्रतिगृह्यतम् ॥ पित्रोरनुमतेनैवतांनिनायनिजालयम् ॥ १४ ॥ सापिस्थि
त्वाबहून्मासान्तस्यविप्रस्यमंदिरे ॥ तस्मिन्कालवशंप्राप्तेप्रविश्याग्निंतमन्वगात् ॥ १५
॥ ततस्तौदंपतीभूत्वाविमानंदिव्यमास्थितौ ॥ दिव्यभोगसमायुक्तौजग्मतुःशिवमंदि
रम् ॥ १६ ॥ इत्येतत्पुण्यमाख्यानंमयासमनुवर्णितम् ॥ पठतांशृण्वतांसम्यक्भुक्तिमु-
क्तिफलप्रदम् ॥ १७ ॥ आयुरारोग्यसंपत्तिधनधान्यविवर्द्धनम् ॥ स्त्रीणांमंगलसौभा-
ग्यसंतानसुखसाधनम् ॥ १८ ॥ एतन्महाख्यानमघौघनाशनंगौरीमहेशव्रतपुण्य-
कीर्त्तनम् ॥ भक्त्यासकृद्यःशृणुयाच्चकीर्त्तयेद्भुक्त्वासभोगानुपदमेतिशाश्वतम् ॥ १९
॥ इतिश्रीस्कंदपुराणेब्रह्मोत्तरखंडेशारदाख्यानंनामैकोनविंशोऽध्यायः ॥
१९ ॥ सूतउवाच अथरुद्राक्षमाहात्म्यंवर्णयामिसमासतः ॥ सर्वपाप-
क्षयकरंशृण्वतांपठतामपि ॥ १ ॥ अभक्तोवापिभक्तोवानीचोनीचतरोपिवा ॥ रुद्रा-
क्षान्धारयेद्यस्तुमुच्यतेसर्वपातकैः ॥ २ ॥ रुद्राक्षधारणंपुण्यंकेनवासदृशंभवेत् ॥-
महाव्रतमिदंप्राहुर्मुनयस्तत्वदर्शिनः ॥ ३ ॥ सहस्रंधारयेद्यस्तुरुद्राक्षाणांधृतव्रतः ॥

तंनमंतिसुराःसर्वेयथारुद्रस्तथैवसः ॥ ४ ॥ अभावेतुसहस्रस्यबाह्वोःषोडशषोड
श ॥ एकंशिखायांकरयोर्द्वादशद्वादशैवहि ॥ ५ ॥ द्वात्रिंशत्कंठदेशेतुचत्वारिंशत्तुम
स्तके ॥ एकैककर्णयोःषट्षट्वक्षस्यष्टोत्तरंशतम् ॥ ६ ॥ योधारयतिरुद्राक्षान्रु-
द्रवत्सोपिपूज्यते ॥ मुक्ताप्रवालस्फटिकैरौप्यवैडूर्यकांचनैः ॥ ७ ॥ समेतान्धारये
द्यस्तुरुद्राक्षान्सशिवोभवेत् ॥ केवलानपिरुद्राक्षान्यथालाभंबिभर्तियः ॥ ८ ॥
तंनस्पृशंतिपापानितमांसीवविभावसुम् ॥ रुद्राक्षमालयाजप्तोमंत्रोनंतफलप्र
दः ॥ ९ ॥ अरुद्राक्षोजपःपुंसांतावन्मात्रफलप्रदः ॥ यस्यांगेनास्तिरुद्राक्षएको-
पिबहुपुण्यदः ॥ १० ॥ तस्यजन्मनिरर्थंस्यात्त्रिपुंड्ररहितंयदि ॥ रुद्राक्षंमस्तकेबध्वा
शिरस्नानंकरोतियः ॥ ११ ॥ गंगास्नानफलंतस्यजायतेनात्रसंशयः ॥ रुद्राक्षंपूज
येद्यस्तुविनातोयाभिषेचनम् ॥ १२ ॥ यत्फलंलिंगपूजायास्तदेवाप्नोतिनिश्चि
तम् ॥ एकवक्त्राःपंचवक्त्राएकादशमुखाःपरे ॥ १३ ॥ चतुर्दशमुखाःकेचिद्रुद्रा
क्षालोकपूजिताः ॥ भक्त्यासंपूजितोनित्यंरुद्राक्षःशंकरात्मकः ॥ १४ ॥ दरिद्रंवा-
पिकुरुतेराजराजश्रियान्वितम् ॥ अत्रेदंपुण्यमाख्यानंवर्णयंतिमनीषिणः ॥ १५

॥ महापापक्षयकरं श्रवणात्कीर्तनादपि ॥ राजा काश्मीरदेशस्य भद्रसेन इति श्रुतः ॥ १६ ॥
॥ तस्य पुत्रोऽभवद्धीमान्सुधर्मो नाम वीर्यवान् ॥ तस्यामात्यसुतः कश्चित्तारको नाम स-
द्गुणः ॥ १७ ॥ बभूव राजपुत्रस्य सखा परमशोभनः ॥ तावुभौ परमस्निग्धौ कुमारौ रूपसुं
दरौ ॥ १८ ॥ विद्याभ्यासपरौ बाल्ये सह क्रीडां प्रचक्रतुः ॥ तौ सदा सर्वगात्रेषु रुद्राक्ष-
कृतभूषणौ ॥ १९ ॥ विचेरतुरुदारांगौ सततं भस्मधारिणौ ॥ हारकेयूरकटककुंडलादि
विभूषणम् ॥ २० ॥ हेमरत्नमयं त्यक्त्वा रुद्राक्षान्दधतुश्च तौ ॥ रुद्राक्षमालिनौ नित्यं रु-
द्राक्षकरकंकणौ ॥ २१ ॥ रुद्राक्षकंठाभरणौ सदा रुद्राक्षकुंडलौ ॥ हेमरत्नाद्यलंकारे लो
ष्टपाषाणदर्शिनौ ॥ २२ ॥ बोध्यमानावपि जनैर्न रुद्राक्षान्विमुंचताम् ॥ तस्य काश्मीररा-
जस्य गृहं प्राप्तो यदृच्छया ॥ २३ ॥ पराशरो मुनिवरः साक्षाद्दिव पितामहः ॥ तमर्चयित्वा
विधिवद्राजा धर्मभृतां वरः ॥ २४ ॥ पप्रच्छ सुखमासीनं त्रिकालज्ञं महामुनिम् ॥
राजोवाच भगवन्नेष पुत्रो मे सोऽपि मंत्रीसुतश्च मे ॥ २५ ॥ रुद्राक्षधारिणौ नि-
त्यं रत्नाभरणनिस्पृहौ ॥ शास्यमानावपि सदा रत्नाकल्पपरिग्रहे ॥ २६ ॥ विलंघित्वा ८१
स्मद्वचनौ रुद्राक्षेष्वेव तत्परौ ॥ नोपदिष्टाविमौ बालौ कदाचिदपि केनचित् ॥ २७ ॥-

एषा स्वाभाविकी वृत्तिः कथमासीत्कुमारयोः ॥ पराशर उवाच शृणु राज-
न्प्रवक्ष्यामि तव पुत्रस्य धीमतः ॥ २८ ॥ यथा त्वन्मंत्रिपुत्रस्य प्राक्वृत्तं विस्मयावहम् ॥ नं
दिग्रामे पुरा काचिन्महानंदीति विश्रुता ॥ २९ ॥ बभूव वारवनिता शृंगारललिताकृतिः ॥
छत्रं पूर्णेंदुसंकाशं यानं स्वर्णविराजितम् ॥ ३० ॥ चामराणि सुदंडानि पादुके च हिरण्म-
ये ॥ अंबराणि विचित्राणि महार्हाणि द्युमंति च ॥ ३१ ॥ चंद्ररश्मिनिभाः शय्याः पर्यंकाश्च
हिरण्मयाः ॥ गावो महिष्यः शतशो दास्यश्च शतशस्तथा ॥ ३२ ॥ सर्वाभरणदीप्तांग्यो दा
स्यश्च नवयौवनाः ॥ भूषणानि परार्ध्यानि नवरत्नोज्वलानि च ॥ ३३ ॥ गंधकुंकुमकस्तू-
रीकर्पूरागरुलेपनम् ॥ चित्रमाल्यावतंसश्च यथेष्टं मृष्टभोजनम् ॥ ३४ ॥ नानाचित्रवि-
तानाढ्यं नानाधान्यमयं गृहम् ॥ बहुरत्नसहस्राढ्यं कोटिसंख्यादिकं धनम् ॥ ३५ ॥ ए
वं विभवसंपन्ना वेश्या कामविहारिणी ॥ शिवपूजारता नित्यं सत्यधर्मपरायणा ॥ ३६ ॥
सदाशिवकथासक्ता शिवनामकथोत्सुका ॥ शिवभक्तांघ्य्रव नता शिवभक्तिरता निश
म् ॥ ३७ ॥ विनोदहेतोः सा वेश्या नाट्यमंडपमध्यतः ॥ रुद्राक्षैर्भूषयित्वैकं मर्कटं चैव कु
क्कुटम् ॥ ३८ ॥ करतालैश्च गीतैश्च सदा नर्तयति स्वयम् ॥ पुनश्च विहसंत्युच्चैः सखी-

भिःपरिवारिता॥३९॥रुद्राक्षैःकृतकेयूरकर्णाभरणभूषणः॥मर्कटःशिक्षयातस्याः
सदानृत्यतिबालवत्॥४०॥शिखायांबद्धरुद्राक्षःकुक्कुटःकपिनासह॥चिरंनृत्यति
नृत्यज्ञःपश्यतांचित्रमावहत्॥४१॥एकदाभवनंतस्याःकश्चिद्वैश्यःशिवव्रती॥आ
जगामसरुद्राक्षस्त्रिपुंड्रीनिर्ममःकृती॥४२॥सबिभ्रद्धस्तविशदेप्रकोष्ठेवरकंकण
म्॥महारत्नपरिस्तीर्णंज्वलत्तरुणार्कवत्॥४३॥तमागतंसागणिकासंपूज्यपरया
मुदा॥तत्प्रकोष्ठगतंवीक्ष्यकंकणंप्राहविस्मिता॥४४॥महारत्नमयःसोयंकंकण-
स्त्वत्करेस्थितः॥मनोहरतिमेसाधुर्दिव्यस्त्रीभूषणोचितः॥४५॥इतितांवररत्नाढ्येस
स्पृहांकरभूषणे॥वीक्ष्योदारमतिर्वैश्यःसस्मितंसमभाषत॥४६॥अस्मिन्रत्नवरेदि-
व्येयदितेसस्पृहंमनः॥तमेवादत्स्वसुप्रीतामौल्यमस्यददासिकिम्॥४७॥ वेश्यो
वाच वयंतुस्वैरचारिण्योवेश्यास्तुनपतिव्रताः॥अस्मत्कुलोचितोधर्मोव्यभि-
चारोनसंशयः॥४८॥ यद्येतद्रत्नखचितंददासिकरभूषणम्॥दिनत्रयमहोरात्रंत-
वपत्नीभवाम्यहम्॥४९॥ वैश्यउवाच तथास्तुयदितेसत्यंवचनंवीरव-
ल्लभे॥ददामिरत्नवलयंत्रिरात्रंभवमद्वधूः॥५०॥एतस्मिन्व्यवहारेतुप्रमाणंशशि-
भास्करौ॥त्रिवारंसत्यमित्युक्त्वाहृदयंमेस्पृशप्रिये॥५१॥ वेश्योवाच दिनत्र
यमहोरात्रंपत्नीभूत्वातवप्रभो॥सहधर्मंचरामीतिसातत्हृदयमस्पृशत्॥५२॥इदंर-
त्नमयंशैवंलिंगंमत्प्राणसंनिभम्॥रक्षणीयंत्वयाकांतेतस्यहानिर्मृतिर्मम॥५३॥-
एवमस्त्वितिसाकांताल्लिंगमादायरत्नजम्॥नाट्यमंडपिकास्तंभेनिधायप्राविश-
द्गृहम्॥५४॥सातेनसंगतारात्रौवैश्येनविटधर्मिणा॥सुखंसुष्वापपर्यंकेमृदुत-
ल्पोपशोभिते॥५५॥ततोनिशीथसमयेनाट्यमंडपिकांतरे॥अकस्मादुत्थितोव-
ह्निस्तमेवसहसावृणोत्॥५६॥मंडपेदह्यमानेतुसहसोत्थायसंभ्रमात्॥सावेश्या
मर्कटंतंवैमोचयामासबंधनात्॥५७॥समर्कटोमुक्तबंधःकुक्कुटश्चमहामते॥भी
तौदूरंप्रदुद्रावविधूयाग्निकणान्बहून्॥५८॥स्तंभेनसहनिर्दग्धंतल्लिंगंशकली
कृतम्॥दृष्ट्वावेश्याचवैश्यश्चदुरंतंदुःखमापतुः॥५९॥दृष्ट्वाप्राणसमंलिंगंद-
ग्धंवैश्यपतिस्तथा॥स्वयमप्यासनिर्वेदोमरणायमतिंदधौ॥६०॥निर्वेदान्नितरां
खेदाद्वैश्यस्तामाहदुःखिताम्॥शिवलिंगेतुनिर्भिन्नेनाहंजीवितुमुत्सहे॥६१॥
चितांकारयमेभद्रेतवभृत्यैर्बलाधिकैः॥शिवेमनःसमावेश्यप्रविशामिहुताश

नम्॥ ६२॥ यदि ब्रह्मेंद्रविष्णवाद्यावारयेयुः समेत्यमाम्॥ तथाप्यस्मिन्क्षणेधीरः प्रवि-
श्याग्निंत्यजाम्यसून्॥ ६३॥ तमेवंदृढबंधंसाविज्ञायबहुदुःखिता॥ स्वभृत्यैः कारयामा
सचितांस्वनगराद्बहिः॥ ६४॥ ततः सवैश्यः शिवभक्तिपूतः प्रदक्षिणीकृत्यसमिद्धमग्नि
म्॥ विवेशपश्यत्सुजनेषुधीरः सानुतापंयुवतीप्रपेदे॥ ६५॥ अथसादुःखितानाना-
रीस्मृत्वाकर्मसुनिर्मलम्॥ सर्वान्बंधून्समीक्ष्यैवबभाषेकरुणंवचः॥ ६६॥ रत्नकंकण
मादायमयासत्यमुदाहृतम्॥ दिनत्रयमहंपत्नीवैश्यस्यास्मिसंमता॥ ६७॥ कर्मणा-
मत्कृतेनायंमृतोवैश्यः शिवव्रती॥ तस्मादहंप्रविश्यामिसहानेनहुताशनम्॥ ६८॥ स
धर्मचारिणीत्युक्तंसत्यमेतद्विपश्यथ॥ सत्येनप्रीतिमायांतिदेवास्त्रिभुवनेश्वराः॥ ६९॥
सत्यासक्तिः परोधर्मः सत्येसर्वंप्रतिष्ठितम्॥ सत्येनस्वर्गमोक्षौचनासत्येनपरागतिः
॥ ७०॥ तस्मात्सत्यंसमाश्रित्यप्रविश्यामिहुताशनम्॥ इतिसादृढनिर्बंधावार्यमाणा
पिबंधुभिः॥ ७१॥ सत्यलोपभयान्नारीप्राणांस्त्यक्तुंमनोदधे॥ सर्वस्वंशिवभक्तेभ्यो
दत्वाध्यात्वासदाशिवम्॥ ७२॥ तमग्निंत्रिः परिक्रम्यप्रवेशाभिमुखास्थिता॥ तां-
पतंतींसमिद्धेग्नौस्वपदार्पितमानसम्॥ ७३॥ वारयामासविश्वात्माप्रादुर्भूतः शिव

स्वयम्॥ सातंविलोक्याखिलदेवदेवंत्रिलोचनंचंद्रकलावतंसम्॥ शशांकसूर्यान-
लकोटिभासंस्तब्धेवभीतेवतथैवतस्थौ॥ ७४॥ तांविह्वलांपरित्रस्तांवेपमानांजडीकृ
ताम्॥ समाश्वास्यगलद्बाष्पंकरेगृह्यब्रवीन्मुहुः॥ ७५॥ सत्यंधर्मंचतेधैर्यंभक्तिंचम
यिनिश्चलाम्॥ निरीक्षितुंत्वत्सकाशंवेश्योभूत्वाहमागतः॥ ७६॥ माययाग्निंसमु-
त्थाप्यदग्धवान्नाट्यमंडपम्॥ दग्धंकृत्वारत्नलिंगंप्रविष्टोस्मिहुताशनम्॥ ७७॥ वे-
श्याः कैतवकारिण्योस्वैरिण्योजनवंचकाः॥ सात्वंसत्यमनुस्मृत्यप्रविष्टाग्निंमयासह
॥ ७८॥ अतस्तेसंप्रदास्यामिभोगान्त्रिदशदुर्लभान्॥ आयुश्चपरमंदीर्घमारोग्यं-
चप्रजोन्नतिम्॥ ७९॥ यद्यदिच्छसिसुश्रोणितत्तद्देवददामिते॥ इतिब्रुवतिगौरीशे-
सावेश्याप्रत्यभाषत॥ ८०॥ वेश्योवाच नमेवांछास्तिभोगेषुभूमौस्वर्गेर
सातले॥ तवपादांबुजस्पर्शादन्यत्किंचिन्नवैवृणे॥ ८१॥ एतेभृत्याश्चदाराश्चयेचा
न्येममबांधवाः॥ सर्वेत्वदर्चनपरास्त्वयिसंन्यस्तवृत्तयः॥ ८२॥ सर्वानेतान्मयासार्धं
नीत्वातवपरंपदम्॥ पुनर्जन्मभयंघोरंविमोचयनमोस्तुते॥ ८३॥ तथेतितस्यावचनं-
प्रतिनंद्यमहेश्वरः॥ तान्सर्वांश्चतयासार्धंनिनायपरमंपदम्॥ ८४॥ नाट्यमंडपिका

दाहेयौदूरंविद्रुतौपुरा॥ तत्रावशिष्टौतावेवकुक्कुटोमर्कटस्तथा॥ ८५॥ कालेननिधनं-
यातोयस्तस्यानाट्यमर्कटः॥ सोभूत्तवकुमारोसौकुक्कुटोमंत्रिणःसुतः॥ ८६॥ रुद्राक्ष
धारणोद्भूतात्पुण्यात्पूर्वभवार्जितात्॥ कुलेमहतिसंजातौवर्त्तेतेबालकाविह॥ ८७॥
पूर्वाभ्यासेनरुद्राक्षान्दधतःशुद्धमानसौ॥ अस्मिञ्जन्मनितंलोकंशिवंसंपूज्ययास्य
तः॥ ८८॥ एषाप्रवृत्तिस्त्वनयोर्बालयोःसमुदाहृता॥ कथाचशिवभक्तायाःकिमन्य-
त्प्रष्टुमिच्छसि॥ ८९॥ इतिश्रीस्कंदपुराणेब्रह्मोत्तरखंडेरुद्राक्षमहिमावर्णनं
नामविंशोध्यायः॥ २०॥ सूतउवाच एवंब्रह्मर्षिणाप्रोक्तांवाणींपीयूषस-
न्निभाम्॥ आकर्ण्यमुदितोराजाप्रांजलिःपुनरब्रवीत्॥ १॥ राजोवाच अहो
सत्संगमःपुंसामशेषाघप्रशोधनः॥ कामक्रोधनिहंत्तात्रइष्टदोग्धाजनस्यहि॥ २॥ मम
मायातमोनष्टंज्ञानदृष्टिःप्रकाशिता॥ तवदर्शनमात्रेणप्रायोहममरोत्तमः॥ ३॥ श्रुतंच
पूर्वचरितंबालयोःसम्यगेनयोः॥ भविष्यदपिपृच्छामिमत्पुत्राचरणंमुने॥ ४॥ अस्या-
युःकतिवर्षाणिभाग्यंवदचकीदृशम्॥ विद्याकीर्त्तिश्चशक्तिश्चश्रद्धाभक्तिश्चकीदृ
शी॥ ५॥ एतत्सर्वमशेषेणमुनेत्वंवक्तुमर्हसि॥ तवशिष्योस्मिभृत्योस्मिशरणंत्वांगतो

स्म्यहम्॥ ६॥ पराशरउवाच अवाच्यंहियत्किंचित्कथंशक्तोस्मिशंसितु
म्॥ यच्छ्रुत्वाधृतिमंतोपिविषादंप्राप्नुयुर्जनाः॥ ७॥ तथापिनिर्व्यलीकेनभावेनपरिपृच्छ-
तः॥ अवाच्यमपिवक्ष्यामितवस्नेहान्महीपते॥ ८॥ अमुष्यत्वत्कुमारस्यवर्षाणिद्वाद
शात्ययुः॥ इतःपरंप्रपद्येतसप्तमेदिवसेमृतिम्॥ ९॥ इतितस्यवचःश्रुत्वाकालकूट-
मिवोदितम्॥ मूर्छितःसहसाभूमौपतितोनृपतिःशुचा॥ १०॥ तमुत्थाप्यसमाश्वास्य
समुनिःकरुणार्द्रधीः॥ उवाचमाभैर्नृपतेपुनर्वक्ष्यामितेहितम्॥ ११॥ सर्गात्पुरानिरा-
लोकंयदेकंनिष्कलंपरम्॥ चिदानंदमयंज्योतिःसआद्यःकेवलःशिवः॥ १२॥ सएवा
दौरजोरूपंसृष्ट्वाब्रह्माणमात्मना॥ सृष्टिकर्मनियुक्तायतस्मैवेदांश्चदत्तवान्॥ १३
॥ पुनश्चदत्तवानीशआत्मतत्वैकसंग्रहम्॥ सर्वोपनिषदांसारंरुद्राध्यायंचदत्तवान्
॥ १४॥ यदेकमव्ययंसाक्षाद्ब्रह्मज्योतिःसनातनम्॥ शिवात्मकंपरंतत्वंरुद्राध्यायेप्र-
तिष्ठितम्॥ १५॥ सआत्मभूःसृजद्विश्वंचतुर्भिर्वदनैर्विराट्॥ ससर्जवेदांश्चतुरोलो
कानांस्थितिहेतवे॥ १६॥ तत्रायंयजुषांमध्येब्रह्मणोदक्षिणामुखात्॥ अशेषोपनि
षत्सारोरुद्राध्यायःसमुद्गतः॥ १७॥ सएषोमुनिभिःसर्वैर्मरीच्यात्रिपुरोगमैः॥ सह

देवैर्धृतस्तेभ्यस्तच्छिष्याजगृहुश्च्वतम् ॥१८॥ तच्छिष्याशिष्येस्तत्तुत्तैस्तत्तुत्तैश्चक्रमाग-
तैः ॥ धृतोरुद्रात्मकः सोयंवेदसारः प्रसादितः ॥१९॥ एषएवपरोमंत्रोएषएवपरंतपः
॥ रुद्राध्यायजपः पुंसांपरंकैवल्यसाधनम् ॥२०॥ महापातकिनः प्रोक्ताउपपातकिन
श्चये ॥ रुद्राध्यायजपात्सद्यस्तेपियांतिपरांगतिम् ॥२१॥ भूयोपिब्रह्मणासृष्टाः स-
दसन्मिश्रयोनयः ॥ देवतिर्यङ्मनुष्याद्यास्ततः संपूरितंजगत् ॥२२॥ तेषांकर्माणि-
सृष्टानिस्वजन्मानुगुणानिच ॥ लोकास्तेषुप्रवर्त्ततेभुंजंतेचैवतत्फलम् ॥२३॥ लोक
सृष्टिप्रवाहार्थंस्वयमेवप्रजापतिः ॥ धर्माधर्मौससर्जाग्रेस्ववक्षः पृष्ठभागतः ॥२४॥
धर्ममेवानुतिष्ठंतः पुंण्यंविंदंतितत्फलम् ॥ अधर्ममनुतिष्ठंतस्तेपापफलभोगिनः ॥
२५॥ पुण्यकर्मफलंस्वर्गोनरकस्तद्विपर्ययः ॥ तयोर्द्वावधिपौधात्राकृतौशतमखां
तकौ ॥२६॥ कामः क्रोधश्चलोभश्चमदमानादयः परे ॥ अधर्मस्यसुताआसन्सर्वेन
रकनायकाः ॥२७॥ गुरुतल्पः सुरापानंतथान्यः पुल्कसीगमः ॥ कामस्यतनयास्त्वे
तेप्रधानाः परिकीर्तिताः ॥२८॥ क्रोधात्पितृवधोजातस्तथामातृवधः परः ॥ ब्रह्मह
त्याचकन्यासाक्रोधस्यतनयाअमी ॥२९॥ एतानाहूयचांडालान्यमः पातकनाय-

कान् ॥ नरकस्यविवृध्यर्थमाधिपत्यंचकारसः ॥३०॥ तेयमेनसमादिष्टानवपातकनायकाः ॥ तेस
र्वेसंगताभूयोघोराः पातकनायकाः ॥३१॥ नरकान्पालयामासुः स्वभृत्यैश्चोपपातकैः ॥ रुद्राध्या
येशुविप्रासेसाक्षात्कैवल्यसाधने ॥३२॥ भीताः प्रदुद्रुवुः सर्वेतेमीपातकनायकाः ॥ यमंविज्ञाप
यामासुः सहान्यैरुपपातकैः ॥३३॥ जयदेवमहाराजवयंहितवकिंकराः ॥ नरकस्यविवृध्य-
र्थंसाधिकाराः कृतास्त्वया ॥३४॥ अधुनावर्तितुंलोकेनशक्तास्मोवयंप्रभो ॥ रुद्राध्यायानुभा
वेननिर्दग्धाश्चैवविद्रुताः ॥३५॥ ग्रामेग्रामेनदीकूलेपुण्येष्वायतनेषुच ॥ रुद्रजाप्येतुपर्यासे-
कयंलोकेचरेमहि ॥३६॥ प्रायश्चित्तसहस्रंवैगणयामोनकिंचन ॥ रुद्रजाप्याक्षराण्येवसोढुं
बतनशक्नुमः ॥३७॥ महापातकमुख्यानामस्माकंलोकंघातिनाम् ॥ रुद्रजाप्यंभयंघोरंरु-
द्रजाप्यंमहद्विषम् ॥३८॥ अतोदुर्विषहंघोरमस्माकंव्यसनंमहत् ॥ रुद्रजाप्येनसंप्राप्तमप
नेतुंत्वमर्हसि ॥३९॥ इतिविज्ञापितः साक्षाद्यमः पातकनायकैः ॥ ब्रह्मणोंतिकमासाद्यतस्मै
सर्वंन्यवेदयत् ॥४०॥ देवदेवजगन्नाथत्वामेवशरणंगतः ॥ त्वयानियुक्तोमर्त्यानांनिग्रहे-
पापकारिणाम् ॥४१॥ अधुनापापिनोमर्त्यानसंतिपृथिवीतले ॥ रुद्राध्यायेनविलयंपात
कानांमहत्कुलम् ॥४२॥ पातकानांकुलेनष्टेनरकाः शून्यतांगताः ॥ नरकेशून्यतांयाते

ममराज्यंहिनिष्फलम्॥४३॥तस्मात्त्वयैवभगवन्नुपायः परिचिंत्यताम्॥यथामेनविह-
न्येतस्वामित्वंमर्त्यदेहिनाम्॥४४॥इतिविज्ञापितोधातायमेनपरिखिद्यता॥रुद्रजाप्य-
विघातार्थमुपायंपरिकल्पयत्॥४५॥अश्रद्धांचैवदुर्मेधामविद्यायाःसुतेउभे॥श्रद्धामे
धाविघातिन्यौमर्त्येषुपरिचोदयत्॥४६॥ताभ्यांविमोहितेलोकेरुद्राध्यायेपराङ्मुखे॥
यमःस्वस्थानमासाद्यकृतार्थइवसोभवत्॥४७॥पूर्वजन्मकृतैःपापैर्जायंतेल्पायुषो-
जनाः॥तानिपापानिनश्यंतिरुद्रजाप्यवतांनृणाम्॥४८॥क्षीणेषुसर्वपापेषुदीर्घमा-
युर्बलंधृतिः॥आरोग्यंज्ञानमैश्वर्यंवर्धंतेसर्वदेहिनाम्॥४९॥रुद्राध्यायेनयेदेवंस्ना
पयंतिमहेश्वरम्॥तज्जलैःकुर्वतःस्नानंतेमृत्युंसंतरंतिच॥५०॥रुद्राध्यायाभिज
सेनस्नानंकुर्वंतियेंभसा॥तेषांमृत्युभयंनास्तिशिवलोकेमहीयते॥५१॥शतरुद्राभि
षेकेणशतायुर्जायतेनरः॥अशेषपापनिर्मुक्तोशिवस्यदयितोभवेत्॥५२॥एषरुद्रा
युतस्नानंकरोतुनवपुत्रकः॥दशवर्षसहस्राणिमोदतेभुविशक्रवत्॥५३॥अव्याहत
बलैश्वर्योहतशत्रुर्निरामयः॥निर्धूताखिलपापौघःशास्ताराज्यमकंटकम्॥५४॥वि-
प्रावेदविदःशांताकुलिनःशंसितव्रताः॥आनयस्वतपोनिष्ठाशिवभक्तिपरायणाः॥

८६

५५॥रुद्राध्यायजपंसम्यक्कुर्वंतुविमलाशयाः॥तेषांजपानुभावेनसद्यःश्रेयोभविष्य
ति॥५६॥इत्युक्तवंतंनृपतिर्महामुनिंतमेववव्रेप्रथमंक्रियागुरुम्॥अथापरान्त्यक्त-
धनाशयान्मुनीनाह्वाययामाससहस्रशःक्षणात्॥५७॥तेविप्राःशांतमनसःसहस्र-
परिसंमताः॥कलशानांशतंस्थाप्यपुण्यवृक्षरसैर्युतम्॥५८॥रुद्राध्यायेनसंस्नाप्यत
मुर्वीपतिपुत्रकम्॥विधिवत्स्नापयामासुःसंप्राप्तेसप्तमेदिने॥५९॥स्नाप्यमानोमुनि-
जनैःसराजन्यकुमारकः॥अकस्मादिवसंत्रस्तःक्षणंमूर्छामवापह॥६०॥सहसैवप्र-
बुद्धोसौमुनिभिःकृतरक्षणः॥सतत्रान्यैर्महावीरैःपुरुषैरभिताडितः॥६१॥बध्वापाशे
र्नमहतादूरंनीतइवाभवत्॥एतावदहमद्राक्षंभवद्भिःकृतरक्षणः॥६२॥इत्युक्तवंतंनृप-
नेस्तनूजंद्विजसत्तमाः॥आशीर्भिःपूजयामासुर्भयंराजामुवाचह॥६३॥अथसर्वान्नृ
षीन्श्रेष्ठान्दक्षिणाभिर्नृपोत्तमः॥पूजयित्वावरान्नेनभोजयित्वाचभक्तितः॥६४॥-
प्रतिगृह्याशिषस्तेषांमुनीनांब्रह्मवादिनाम्॥भुक्त्वाबंधुजनैःसार्धंसभायांसमुपावि
शत्॥६५॥तस्मिन्सभागतेवीरेमुनिभिःसहपार्थिवे॥आजगाममहायोगीदेवर्षि-
र्नारदःस्वयम्॥६६॥तमागतंप्रेक्ष्यगुरुंमुनीनांसार्धंसदस्यैरखिलैर्मुनींद्रैः॥प्रण-

म्यभक्त्याविनिवेश्यपीठेकृतोपचारंनृपतिर्बभाषे॥६७॥ राजोवाच दृष्टं-
किमस्तितेब्रह्मन्त्रिलोक्यांकिंचिदद्भुतम्॥तन्नोब्रूहिवयंसर्वेत्वद्वाक्यामृतलाल-
साः॥६८॥ नारदउवाच अद्यचित्रंमहद्दृष्टंव्योम्नोवतरतामया॥तच्छृणु
णुष्वमहाराजसहैभिर्मुनिपुंगवैः॥६९॥अद्यमृत्युरिहायातोविहंतुंतवपुत्रकम्॥दंड
हस्तोदुराधर्षोलोकमुद्बाधयन्सदा॥७०॥ईश्वरोपिविदित्वैनंत्वत्पुत्रंहंतुमागतम्
॥सहैवपार्षदैः कंचिद्वीरभद्रमचोदयत्॥७१॥सआगत्यहठान्मृत्युंत्वत्पुत्रंहंतुमागत-
म्॥गृहीत्वास्फुटदंबध्वादंडेनाभ्यहनद्रुषा॥७२॥तन्नीयमानंजगदीशसन्निधिंशीघ्रं-
विदित्वाभगवान्यमःस्वयम्॥कृतांजलिर्देवजयेत्युदीरयन्प्रणम्यमूर्ध्नानिजगादशू
लिनम्॥७३॥ यमउवाच देवदेवमहारुद्रवीरभद्रनमोस्तुते॥निरागसि-
कथंमृत्योकोपस्तवसमुत्थितः॥७४॥निजकर्मानुबंधेनराजपुत्रंगतायुषम्॥प्रहर्तुं
मुद्यतेमृत्यौकोपराधोवदप्रभो॥७५॥ वीरभद्रउवाच दशवर्षसहस्रा-
युःसराजतनयःकथम्॥विपत्तिमंतरायातिरुद्रस्नानहताशुभः॥७६॥अस्तिचे ८७
त्तवसंदेहोमद्वाक्येप्यनिवारिते॥चित्रगुप्तंसमाहूयप्रष्टव्योद्यैवमाचिरम्॥७७॥

नारदउवाच अथाहूतश्चित्रगुप्तोयमेनसहसागतः॥आयुःप्रमाणंतत्सूनोःप
रिपृष्टःसन्चाब्रवीत्॥७८॥द्वादशाब्दंचतस्यायुरित्युक्त्वायविमृश्यच॥पुनर्लेख्यगतं
प्राहसवर्षायुतजीवितम्॥७९॥अथभीतोयमोराजावीरभद्रंप्रणम्यच॥कथंचिन्मो
चयामासमृत्युंदुर्वारबंधनात्॥८०॥वीरभद्रेणमुक्तोथयमोगान्निजमंदिरम्॥वीरभ
द्रश्चकैलासमहमासस्तवांतिकम्॥८१॥अतस्तवकुमारोयंरुद्रजाप्यानुभावतः॥-
मृत्योर्भयंसमुत्तीर्यस्फुरत्वीजातोयुतंसमाः॥८२॥इत्युक्त्वानृपमामंत्र्यनारदेत्रिदिवं-
गते॥विप्राःसर्वेप्रमुदिताःस्वंस्वंजग्मुरथाश्रमम्॥८३॥इत्थंकाश्मीरनृपतीरुद्रा
ध्यायप्रभावतः॥निस्तीर्याशेषदुःखानिकृतार्थोभूत्सपुत्रकः॥८४॥येकीर्तयंतिम
नुजाःपरमेश्वरस्यमाहात्म्यमेतदथकर्णपुटैःपिबंति॥तेजन्मकोटिकृतपापगणै-
र्विमुक्ताःशांताःप्रयांतिपरमंपदमिंदुमौलेः॥८५॥ इतिश्रीस्कंदपुराणेब-
ह्मोत्तरखंडेरुद्राध्यायमहिमावर्णनंनामैकविंशोऽध्यायः॥२१॥ सूतउवाच
एवंशिवतमःपंथाशिवेनैवप्रदर्शितः॥नृणांसंसृतिबद्धानांसद्योमुक्तिकरः
परः॥१॥अथदुर्मेधसांपुंसांवेदेष्वनधिकारिणाम्॥स्त्रीणांद्विजातिबंधूनांसर्वेषां-

चशरीरिणाम्॥२॥एषसाधारणःपंथासाक्षात्कैवल्यसाधनः॥महामुनिजनैःसेव्योदे
वैरपिसुपूजितः॥३॥यत्कथाश्रवणंशंभोःसंसारभयनाशनम्॥सद्योमुक्तिकरंश्लाघ्यंसं
सारभयनाशनम्॥४॥अज्ञानतिमिरांधानांदीपोयंज्ञानसिद्धिदः॥भवरोगनिबद्धानांसु
सेव्यंपरमौषधम्॥५॥महापातकशैलानांवज्रघातसुदारुणम्॥भर्जनंकर्मबीजानांसा
धनंसर्वसंपदाम्॥६॥येशृण्वंतिसदाशंभोःकथांभुवनपावनीम्॥तेवैमनुष्यालोकेस्मि
न्रुद्रा एवनसंशयः॥७॥शृण्वतांशूलिनोगाथांतथाकीर्तयतांसताम्॥तेषांपादरजांस्ये
वतीर्थानिमुनयोजगुः॥८॥तस्मान्निश्रेयसंगंतुंयेभिवांछंतिदेहिनः॥तेशृण्वंतिसदा
भक्त्याशैवींपौराणिकींकथाम्॥९॥यद्यशक्तःसदाश्रोतुंकथांपौराणिकींनरः॥मुहूर्त्तं
वापिशृणुयान्नियतात्मादिनेदिने॥१०॥अथप्रतिदिनंश्रोतुमशक्तोयदिमानवः॥पुण्य
मासेषुवापुण्येदिनेपुण्यतिथिष्वपि॥११॥यःशृणोतिकथांरम्यांपुराणैःसमुदीरिताम्॥
सनिस्तरतिसंसारंदग्ध्वाकर्ममहाटवीम्॥१२॥मुहूर्त्तंवातदर्धंवाक्षणंवापावनींकथाम्
॥येशृण्वंतिसदाभक्त्यानतेषामस्तिदुर्गतिः॥१३॥यत्फलंसर्वयज्ञेषुसर्वदानेषुयत्फल ८८
म्॥सकृत्पुराणश्रवणात्तत्फलंविंदतेनरः॥१४॥कलौयुगेविशेषेणपुराणश्रवणादृ

ते॥नास्तिधर्मःपरःपुंसांनास्तिमुक्तिपथःपरः॥१५॥पुराणश्रवणाछंभोर्नास्तिसंकीर्तनं
परम्॥श्रुतएवमनुष्याणांकल्पद्रुममहाफलम्॥१६॥कलौहीनायुषोमर्त्यादुर्बलाःश्रम-
पीडिताः॥दुर्मेधसोदुःखभाजोधर्माचारविवर्जिताः॥१७॥इतिसंचिंत्यकृपयाभगवान्बा-
दरायणः॥हितायतेषांविदधेपुराणाख्यंसुधारसम्॥१८॥पिबेन्नवामृतंयत्नादेतत्स्याद
जरामरः॥शंभोःकथामृतंकुर्यात्कुलमेवाजरामरम्॥१९॥बालोयुवादरिद्रोवावृद्धोवा-
वादुर्बलोपिवा॥पुराणज्ञःसदावंद्यःपूज्यश्चसुकृतार्थिभिः॥२०॥नीचबुद्धिंनकुर्वीतपुरा
णज्ञेकदाचन॥यस्यवक्त्रांबुजाद्वाणीकामधेनुःशरीरिणाम्॥२१॥गुरवःसंतिलोकेषुजन्म
तोगुणतस्तथा॥तेषामपिचसर्वेषांपुराणज्ञःपरोगुरुः॥२२॥भवकोटिसहस्रेषुभूत्वाभूत्वा
वसीदति॥योददात्यपुनर्वृत्तिंकोन्यस्तस्मात्परोगुरुः॥२३॥पुराणज्ञःशुचिर्दांतःशांतो
विजितमत्सरः॥साधुःकारुण्यवान्वाग्मीवदेत्पुण्यकथांसुधीः॥२४॥व्यासासनंसमा-
रूढोयदापौराणिकोद्विजः॥असमाप्तप्रसंगश्चनमस्कुर्यान्नकस्यचित्॥२५॥येधूर्ता-
येचदुर्वृत्तायेचान्येविजिगीषवः॥तेषांकुटिलवृत्तीनामग्रेनैववदेत्कथाम्॥२६॥नदुर्ज
नसमाकीर्णेनशूद्रश्वापदावृते॥देशेनद्यूतसदनेवदेत्पुण्यकथांसुधीः॥२७॥संग्रामे

स्रजनाकीर्णेसत्क्षेत्रेदेवतालये॥पुण्येनदनदीतीरेवदेत्पुण्यकथांसुधीः॥२८॥शिवभ-
क्तिसमायुक्तानान्यकार्येषुलालसाः॥वाग्यताःसुत्र्चयोव्यग्राश्श्रोतारःपुण्यभागिनः॥२९
॥अभक्तायेकथांपुण्यांशृण्वंतिमनुजाधमाः॥तेषांपुण्यफलंनास्तिदुःखंस्याज्जन्मजन्म
नि॥३०॥पुराणंयेत्वसंपूज्यतांबूलाद्यैरुपायनैः॥शृण्वंतिचकथांभक्त्यादरिद्रास्युर्नपापि
नः॥३१॥कथायांकीर्त्यमानायांयेगच्छंत्यन्यतोनराः॥भोगांतरेप्रणश्यंतितेषांदाराश्चसं-
पदः॥३२॥सोष्णीषमस्तकायेचकथांशृण्वंतिपावनीम्॥तेबलाकाःप्रजायंतेपापिनोम
नुजाधमाः॥३३॥तांबूलंभक्षयंतोयेकथांशृण्वंतिपावनीम्॥स्वविष्ठांखादयंत्येतान्नरके
यमकिंकराः॥३४॥येचतुंगासनारूढाःकथांशृण्वंतिदांभिकाः॥अक्षयान्नरकान्भुंक्त्वा
तेभवंत्येववायसाः॥३५॥येचवीरासनारूढायेचमंचकसंस्थिताः॥शृण्वंतिसत्कथांतेवै
भवंत्यर्जुनपादपाः॥३६॥असंप्रणम्यशृण्वंतोविषवृक्षाभवंतिवै॥तथाशयानाःशृण्वं-
तोभवंत्यजगरानराः॥३७॥येशृण्वंतिकथांवक्तुःसमानासनमाश्रिताः॥गुरुतल्पसमंपा
पंसंप्राप्यनरकंव्रजेत्॥३८॥येनिंदंतिपुराणज्ञंकथांवापापहारिणीम्॥तेवैजन्मशतंम-
र्त्याशुनकाःसंभवंतिच॥३९॥कथायांवर्तमानायांयेवदंतिनराधमाः॥तेगर्दभाःप्रजायं

तेहकलासास्ततःपरम्॥४०॥कदाचिदपियेपुण्यांनशृण्वंतिकथांनराः॥तेभुक्त्वानर
कान्घोरान्भवंतिवनसूकराः॥४१॥येकथामनुमोदंतेकीर्त्यमानांनरोत्तमाः॥अशृ-
ण्वंतोपितेयांतिशाश्वतंपरमंपदम्॥४२॥कथायांकीर्त्यमानायांविघ्नंकुर्वंतियेशठाः॥
कोट्यब्दान्नरकान्भुंक्त्वाभवंतिग्रामसूकराः॥४३॥येश्रावयंतिमनुजान्पुण्यांपौरा-
णिकींकथाम्॥कल्पकोटिशतंसाग्रंतिष्ठंतिब्रह्मणःपदम्॥४४॥आसनार्थंप्रयच्छं-
तिपुराणज्ञस्ययेनराः॥कंबलाजिनवासांसिमंचंफलकमेवच॥४५॥स्वर्गलोकंसमा
साद्यभुंक्त्वाभोगान्यथेप्सितान्॥स्थित्वाब्रह्मादिलोकेषुपदंयांतिनिरामयम्॥४६॥
पुराणज्ञस्ययच्छंतियेसूत्रवसनंनवम्॥भोगिनोज्ञानसंपन्नास्तेभवंतिभवेभवे॥४७॥
येमहापातकैर्युक्ताउपपातकिनश्चये॥पुराणश्रवणादेवतेयांतिपरमंपदम्॥४८॥अत्रव
क्ष्येमहापुण्यमितिहासंद्विजोत्तमाः॥शृण्वतांसर्वपापघ्नंविचित्रंसुमनोहरम्॥४९॥
दक्षिणापथमध्येवैग्रामोबाष्कलसंज्ञिकः॥तत्रसंतिजनाःसर्वेमूढाःकर्मविवर्जिताः॥
५०॥नतत्रब्राह्मणाचाराःश्रुतिस्मृतिपराङ्मुखाः॥जपस्वाध्यायरहिताःपरस्त्रीविष
यातुराः॥५१॥कृषीवलाःशस्त्रधरानिर्दैवाजिह्मवृत्तयः॥नजानंतिपरंधर्मंज्ञानवै-

राग्यलक्षणम्॥५२॥स्त्रियश्चपापनिरताःस्वैरिण्यःकामलालसाः॥दुर्बुद्धयःकुटिल-
गाःसद्वृत्ताचारवर्जिताः॥५३॥तत्रैकोविदुरोनामदुरात्माब्राह्मणाधमः॥आसीद्वेश्या-
पतिर्योसौसदारोपिकुमार्गगः॥५४॥सत्पत्नींबंदुलांनामहित्वाप्रतिनिशंतथा॥वेश्याभव
नमासाद्यरमतेस्मरपीडितः॥५५॥सापितस्यांगनारात्रौवियुक्तानवयौवना॥असहंती-
स्मरावेशंरेमेजारेणसंगता॥५६॥तांकदाचिद्दुराचारांजारेणसहसंगताम्॥दृष्ट्वातस्याः
पतिःक्रोधादभिदुद्रावसत्वरः॥५७॥जारेपलायितेपत्नींगृहीत्वासदुराशयः॥संताड्य
मुष्टिबंधेनमुहुर्मुहुरताडयत्॥५८॥सानारीपीडिताभर्त्राकुपिताप्राहनिर्भया॥भवान्प्र
तिनिशंवेश्यांरमतेकागतिर्मम॥५९॥अहंरूपवतीयोषानवयौवनशालिनी॥कथंसहि
ष्येकामार्त्तातनुसंगतिवर्जिता॥६०॥इत्युक्तःसतयातन्व्याप्रोवाचब्राह्मणाधमः॥युक्त
मेवत्वयोक्तंहितस्माद्वक्ष्यामितेहितम्॥६१॥जारेभ्योधनमाकृष्यतेभ्योदेहिपरांरतिम्॥
तद्धनंदेहिमेसर्वंपण्यस्त्रीणांददामितत्॥६२॥एवंसंपूर्यतेकामोममापिच्चवरानने॥त
थेतिभर्त्तृवचनंप्रतिजग्राहसावधूः॥६३॥एवंतयोस्तुदंपत्योर्दुराचारप्रवृत्तयोः॥काले ९०
ननिधनंप्राप्तोसविप्रोवृषलीपतिः॥६४॥मृतेभर्त्तरिसानारीपुत्रैःसहनिजालये॥उ

वासस्मचिरंकालंकिंचिदुत्क्रांतयौवना॥६५॥एकदादैवयोगेनसंप्राप्तेपुण्यपर्वणि॥
सानारीबंधुभिःसार्धंगोकर्णक्षेत्रमाययौ॥६६॥तत्रतीर्थजलेस्नात्वाकस्मिंश्चिद्देव-
तालये॥शुश्रावदेवमुख्यानांपुण्यांपौराणिकींकथाम्॥६७॥योषितांजारसक्तानां
नरकेयमकिंकराः॥संतप्तलोहपरिघंक्षिपंतिस्मरमंदिरे॥६८॥इतिपौराणिकेनोक्तं
साश्रुत्वाधर्मसंहिताम्॥तमुवाचरहस्येवंभीताब्राह्मणपुंगवम्॥६९॥ब्रह्मन्पापमजा
नंत्यामयाचरितमुल्बणम्॥यौवनेकामचारेणकौटिल्येनप्रवर्त्तितम्॥७०॥इदंत्वद्व
चनंश्रुत्वापुराणार्थविजृंभितम्॥भीतिर्मेमहतीजाताशरीरंवेपतेमुहुः॥७१॥धिङ्मांदु
रिंद्रियासक्तांपापांस्मरविमोहिताम्॥अल्पस्ययत्सुखस्यार्थेघोरांयास्यामिदुर्गति
म्॥७२॥कथंपश्यामिमरणेयमदूतान्भयंकरान्॥कथंपाशैर्बलात्कंठेबध्यमानाधृ
तिंलभे॥७३॥कथंसहिष्येनरकेखंडशोदेहकृंतनम्॥पुनःकथंपतिष्यामिसंतप्ताजार
कर्दमे॥७४॥कथंचयोनिलक्षेषुक्रिमिकीटखगादिषु॥परिभ्रमामिदुःखौघात्पीड्य
मानानिरंतरम्॥७५॥कथंचरोचतेमह्यमद्यप्रभृतिभोजनम्॥रात्रौकथंनसेविष्येनि
द्रांदुःखपरिप्लुता॥७६॥हाहाहतास्मिदग्धास्मिविदीर्णहृदयास्मिच॥हाविधेमां-

महापापेदत्वाबुद्धिमपातयः॥ ७७॥ पततस्तुंगशैलाग्राच्छूलाक्रांतस्यदेहिनः॥ यद्दुःखंजाय
तेघोरंतस्मात्कोटिगुणंमम॥ ७८॥ अश्वमेधायुतंकृत्वागंगांस्नात्वाशतंसमाः॥ नशुद्धिर्जा-
यतेप्रायोमत्पापस्यगरीयसः॥ ७९॥ किंकरोमिक्वगच्छामिकंवाशरणमाश्रये॥ कोवामांत्राय
तेलोकेपतंतींनरकार्णवे॥ ८०॥ त्वमेवमेगुरुर्ब्रह्मन्त्वंमातात्वंपितासिच॥ उद्धरोद्धरमांदीनांत्वा
मेवशरणंगतां॥ ८१॥ इतितांजातनिर्वेदांपतितांचरणद्वये॥ उत्थाप्यकृपयाधीमानुवभाषेद्वि
जपुंगवः॥ ८२॥ ब्राह्मणउ॰ दिष्ट्याकालेप्रबुद्धासिश्रुत्वेमांमहतींकथाम्॥ माभैषी-
स्तववक्ष्यामिगतिंचैवसुखावहाम्॥ ८३॥ सत्कथाश्रवणादेवजातातेमतिरीदृशी॥ इंद्रियार्थे
षुवैराग्यंपश्चात्तापोमहानभूत्॥ ८४॥ पश्चात्तापोहिसर्वेषामघानांनिष्कृतिःपरा॥ तेनैवकुरु
तेसद्यःप्रायश्चित्तंसुधीनरः॥ ८५॥ प्रायश्चित्तानिसर्वाणिकृत्वाचविधिवत्पुनः॥ अपश्चा
त्तापिनोमर्त्यानयांतिगतिमुत्तमाम्॥ ८६॥ यथामुहुःशोध्यमानोदर्पणोनिर्मलोभवेत्॥ तथा
सत्कथयाचेतोविशुद्धिंपरमांव्रजेत्॥ ८७॥ विशुद्धेचेतसिनृणांध्यानंसिध्यत्युमापतेः॥ ध्या
नेनसर्वमलिनंमनोवाक्कायसंभृतम्॥ ८८॥ सद्योविधूयकृतिनोयांतिशंभोःपरंपदम्॥ अ ९१
तःसन्यस्तपुण्यानांसत्कथासाधनंपरम्॥ ८९॥ कथयासिध्यतिध्यानंध्यानात्कैवल्यमु-

त्तमम्॥ अछिद्रविमलज्ञानःकथामेतांशृणोतियः॥ ९०॥ सोन्यजन्मनिसंप्राप्यध्यानं-
यातिपरांगतिम्॥ सर्वेषांश्रेयसांबीजंसत्कथाश्रवणंनृणाम्॥ ९१॥ यस्तद्विहीनःसप
शुःकथंमुच्येतबंधनात्॥ अतस्त्वमपिसर्वेभ्योविषयेभ्योनिवृत्तधीः॥ ९२॥ भक्तिंपरांस
माधायसत्कथांशृणुसर्वदा॥ शृण्वंत्याःसत्कथांनित्यंचेतस्तेशुद्धिमेष्यति॥ ९३॥ तेन-
ध्यायसिविश्वेशंततोमुक्तिमवाप्स्यसि॥ ध्यायतःशिवपादाब्जंमुक्तिरेकेनजन्मना॥-
९४॥ भविष्यतिनसंदेहःसत्यंसत्यंवदाम्यहम्॥ इत्युक्ता तेनविप्रेणसानारीबाष्पसंकु
ला॥ ९५॥ पतित्वापादयोस्तस्यकृतार्थास्मीत्यभाषत॥ तस्मिन्नेवमहाक्षेत्रेतस्माद्दे-
वद्विजोत्तमात्॥ ९६॥ शुश्रावसत्कथांसाध्वीकैवल्यफलदायिनीम्॥ सउवाचद्विज-
स्तस्यैकथांवैराग्यबृंहिताम्॥ ९७॥ यांश्रुत्वामनुजःसद्यस्त्यजेद्विषयवासनाम्॥ त-
स्याश्चित्तंयथाशुद्धंवैराग्यरसगंयया॥ ९८॥ अथोवाचद्विजःशैवींकथांभक्तिसमन्वि
ताम्॥ यथायथामनस्तस्याःप्रसादमभिगच्छति॥ ९९॥ तथातथाशनैःशंभोर्ध्यानयो-
गउपाविशत्॥ शनैःशनैर्ध्वस्तरजस्तमोमलंविविक्तसर्वेंद्रियभोगविग्रहम्॥ विशुद्ध
तत्त्वंहृदयंद्विजस्त्रियोविवेशविश्वेश्वररूपचिंतनम्॥ १००॥ इत्थंसद्गुरुमाश्रित्यसा

नारीप्रामसन्मतिः॥ दृष्ट्वोमुहुर्मुहुः शंभोश्चिदानंदमयंवपुः॥१०१॥ नित्यंतीर्थजलेस्ना-
त्वाजटावल्कलधारिणी॥ भस्मोद्धूलितसर्वांगीरुद्राक्षकृतभूषणा॥१०२॥ शिवनामज
पासक्तावाग्यतामितलोचना॥ बद्धपद्मासनाव्यग्रासत्कथाश्रवणोत्सुका॥१०३॥ गुरु
शुश्रूषणरतात्यक्तापत्यसुहृज्जना॥ गुरूपदिष्टयोगेनशिवमेवमतोषयत्॥१०४॥ वि
श्वेशाविश्वनिलयस्थितिजन्महेतोविश्वैकवंद्यशिवशाश्वतविश्वरूप॥ विध्वस्तका-
लविपरीतगुणावभासश्रीमन्महेशमयिधेहिकृपाकटाक्षम्॥१०५॥ शंभोशशांक-
कृतशेखरशांतमूर्त्तेगंगाधरामरवरार्चितपादपद्म॥ नागेंद्रभूषणनगेंद्रनिकेतनेशभ-
क्तार्त्तिहन्मयिनिधेहिकृपाकटाक्षम्॥१०६॥ इत्थंप्रतिदिनंभक्त्याप्रार्थयंतीमहेश्वरम्
॥ शृण्वंतीसत्कथांसम्यक्कर्मबंधंसमाछिनत्॥१०७॥ अथकालेनसानारीसमुत्सृ-
ज्यकलेवरम्॥ महेशानुचरैर्नीतासंप्राप्ताशिवमंदिरम्॥१०८॥ तत्रदेवैर्महादेवंसेव्य-
मानंसहोमया॥ गणेशनंदिभृंगाद्यैर्नीलकंठेश्वरादिभिः॥१०९॥ उपास्यमानंगौरीशंको
टिसूर्यसमप्रभम्॥ त्रिलोचनंपंचमुखंनीलग्रीवंसदाशिवम्॥११०॥ वामांकेबिभ्रतं- ९२
गौरींविद्युच्चंद्रसमप्रभाम्॥ दृष्ट्वाससंभ्रमंनारीसाप्रणम्यपुनःपुनः॥१११॥ आनंदाश्रु

जलोत्सिक्तारोमहर्षसमाकुला॥ संमानिताकरुणयापार्वत्याशंकरेणच॥११२॥ तस्मि-
ल्लोकेपरानंदघनज्योतिषिशाश्वते॥ लब्ध्वानिवासमचलंलेभेसुखमनाहतम्॥११३॥-
साकदाचिदुमांदेवीमुपसृत्यप्रणम्यच॥ पर्यपृच्छतमेभर्त्ताकांगतिंगतवानिति॥११४॥ ता
मुवाचमहादेवीसतेभर्त्तादुराशयः॥ भुक्त्वानरकदुःखानिविंध्येजातःपिशाचकः॥११५
॥ पुनःपप्रच्छसानारीदेवींत्रिभुवनेश्वरीम्॥ केनोपायेनमेभर्त्तासद्गतिंप्राप्नुयादिति॥-
११६॥ देव्युवाच सोस्मत्कथांमहापुण्यांकदाचित्शृणुयाद्यदि॥ निस्ती
र्यदुर्गतिंसर्वामिमंलोकंप्रयास्यति॥११७॥ इतिगौर्यावचःश्रुत्वासानारीविहितांज
लिः॥ प्रार्थयामासतांदेवींभर्त्तुःपापविशोधने॥११८॥ तयामुहुःप्रार्थ्यमानापार्वती-
करुणायुता॥ तुंबरुंनामगंधर्वमाहूयेदमथाब्रवीत्॥११९॥ तुंबरोगच्छभद्रंतेविंध्य-
शैलंसहानया॥ आस्तेपिशाचकस्तत्रयोस्याःपतिरसन्मतिः॥१२०॥ तस्याग्रेपरमां
पुण्यांकथामस्मद्गुणैर्युताम्॥ आख्यायदुर्गतेर्मुक्तंतमानयशिवांतिकम्॥१२१॥ इ
तिदेव्यासमादिष्टस्तुंबरुस्तांप्रणम्यच॥ तयासहविमानेनविंध्याद्रिंसहसाययौ॥
१२२॥ तत्रापश्यन्महाकायंरक्तनेत्रंमहाहनुम्॥ प्रहसंतंरुदंतंचबध्नंतंचपिशाच-

कम्॥१२३॥ बलाद्गृहीत्वातंपाशैर्बध्वावैसंनिवेश्यच॥ तुंबरुर्वल्लकीहस्तोजगौगौरी
पतेः कथाम्॥१२४॥सपिशाचोमहापुण्यांकथांश्रुत्वासुरद्विषः॥ विधूयकलुषंसर्व-
सम हत्यापसंस्मृतिम्॥१२५॥ सपैशाचंवपुस्त्यक्त्वास्वरूपंदिव्यमाप्यच॥ जगौ-
स्वयमपिश्रीमच्चरितंपार्वतीपतेः॥१२६॥ विमानमारुह्यसदिव्यरूपधृक्सतुंबरुः-
पार्श्वगतः स्वकांतया॥ गायन्महेशस्यगुणान्मनोरमान्जगामकैवल्यपदंसनातन
म्॥१२७॥ सूतउवाच इत्येतत्कथितंपुण्यमाख्यानंदुरितापहम्॥ म
हेश्वरप्रीतिकरंनिर्मलज्ञानसाधनम्॥१२८॥ यइदंशृणुयान्मर्त्यः कीर्त्तयेद्वासमा-
हितः॥ शंभोर्गुणानुकथनंविचित्रंपापनाशनम्॥१२९॥ परमानंदजनकंभवरोगमहौ
षधम्॥ भुक्त्वेहविविधान्भोगान्मुक्तोयातिपरांगतिम्॥१३०॥ यूयंबतमहाभागाः
कृतार्थामुनिसत्तमाः॥ येसेवंतेसदाशंभोः कथामृतरसंनवम्॥१३१॥ तेजन्मभाजः
खलुजीवलोकेयेषांमनोध्यायतिविश्वनाथम्॥ वाणीगुणांस्तौतिकथांशृणोति-
श्रोत्रद्वयंतेभवमुत्तरंति॥१३२॥ विविधगुणविभेदैर्नित्यमस्पष्टरूपंजगतिचबहि ९
रंतर्वासमानंमहिम्ना॥ स्वमहसिविहरंतंवाङ्मनोवृत्तिदूरंपरमशिवमनंतानंतसां-

द्रंप्रपद्ये॥१३२॥ आदितःश्लोकाः॥२०७२॥ ॥इतिश्रीस्कंदपुराणेब्रह्मोत्तरखंडे
पुराणश्रवणमहिमावर्णनंनामद्वाविंशोऽध्यायः॥२२॥ श्रीभवानीशंकरार्पणमस्तु॥
शके१७७८ अनलनामसंवत् माघव०१४ इदंपुस्तकंसमाप्तम्॥

मुंबईंत बापुसदाशिवशेटहेगिष्टे श्रीवर्द्धनकर याणीं आपले शिळाछापखान्यांत छापिलें॥

॥ इतिब्रह्मोत्तरखंडसमाप्तम् ॥ छ ॥